Снежная жена
Японские народные сказки

Книгу адаптировала Юлия Колтышева

Метод чтения Ильи Франка

へっぴりよめご

Heppiri yomego

(никчемная невеста)

むかし、ある家(いえ)に、おっかあとむすこがくらしていました。Mukashi (в старину), aru ie ni (в одном: «некоем» доме; ni – показатель дательного падежа), okkaa to musuko ga (мать и сын; ga – показатель именительного падежа) kurashite imashita (жили /длительный вид; прошедшее время; нейтрально-вежливый стиль/ kurasu + iru – вспомогательный глагол «быть»).

そのむすこがおよめさんをもらいましたが、およめさんはたいそうなはたらき者(もの)で、朝(あさ)からばんまでくるくるとよくはたらきます。Sono musuko ga (тот сын) o-yome-san wo (невесту: «молодую жену»; o – уважительная приставка; san – уважительный суффикс «господин, госпожа»; wo – показатель винительного падежа) moraimashita (взял; morau) ga (и: «но»), o-yome-san wa (невеста; wa – частица-показатель темы предложения) taisouna hataraki mono de (очень работящей = большой работягой будучи; hataraku – работать; mono – человек, персона; hataraki; de – срединная форма глагола-связки da «быть, являться»), asa kara (с утра; kara – показатель исходного падежа) ban made (до вечера; made – показатель предельного падежа) kuru kuru to (вертясь /наречие/) yoku (хорошо; yoi = ii – хороший) hatarakimasu (работает; hataraku). そのうえ、気(き)だてもやさしいので、むすこもおっかあも、よいよめごをもらったと、大(おお)よろこびでした。Sono ue (кроме того), ki date mo (характер тоже) yasashii node (добрый поскольку), musuko mo (и сын; mo – тоже) okkaa mo (и мать), yoi yomego wo moratta to (тому, что хорошую невесту взяли), oo yorokobi deshita (очень рады были).
ところが、十日(とおか)、二十日(はつか)とたつうちに、よめごはだんだん元気(げんき)がなくなり、顔色(かおいろ)が悪(わる)くなって、やせ細(ほそ)ってきました。Tokoro ga (однако), touka (десять дней), hatsuka to tatsu uchi ni (двадцать дней проходит пока), yomego wa dan dan (у невесты постепенно) genki ga (здоровье: «бодрость») naku nari (исчезнув; naru – становиться), kao iro ga (лица цвет) waruku natte (плохим став /деепричастие предшествования/), yasehosotte kimashita (исхудала; yasehosoru + kuru – приходить /указывает на наступление действия/).

むかし、ある家に、おっかあとむすこがくらしていました。

そのむすこがおよめさんをもらいましたが、およめさんはたいそうなはたらき者で、朝からばんまでくるくるとよくはたらきます。そのうえ、気だてもやさしいので、むすこもおっかあも、よいよめごをもらったと、大よろこびでした。

ところが、十日、二十日とたつうちに、よめごはだんだん元気がなくなり、顔色が悪くなって、やせ細ってきました。

そこで、おっかあが心配(しんぱい)して、Soko de (тогда), okkaa ga shimpai shite (мать волнуясь: «беспокоясь»; shimpai suru),

「どこか、体(からだ)のぐあいが悪(わる)いのではないかえ。Doko ka (где-нибудь), karada no guai ga (самочувствие; karada – тело; no – показатель родительного падежа) warui no dewanai ka e (не плохое ли?; ka – вопросительная частица). えんりょせずにいってごらん。Enryo sezu ni (без стеснения; sezu – отрицательная форма suru – делать) itte goran (сказать попробуй; iu – говорить).」

すると、よめごは、Suru to (тогда), yomego wa (невестка),

「いんや、どこも悪くねえ。In'ya (нет), doko mo (нигде) warukunee (не плохо). ただ……。Tada (только)….. といって、きまり悪そうにもじもじして、to itte (сказав), kimari warusou ni (смущенно) moji moji shite (не решаясь),

「じつは、おらへがひりたくてなんねえ。Jitsu wa (по правде), ora (я) he ga hiritakute nan nee (газы испустить хочу; hiritai /желательное наклонение/ he wo hiru – испортить воздух).」

よめごがいうには、よめ入りしてからずっと、へなんかしてはならないと思(おも)って、きょうまでがまんしていたのだそうです。Yomego ga iu ni wa (по словам невестки), yomeiri shite kara (с тех пор, как вышла замуж) zutto (все время), he nanka shite wa naranai (газы уж никак испускать нельзя) to omotte (думая; omou), kyou made (до сегодняшнего дня; kyou – сегодня) gaman shite ita no da (терпела; gaman suru + iru) sou des (/в конце предложения имеет смысл ссылки на чужие слова/ sou – так).

そこで、おっかあが心配して、

「どこか、体のぐあいが悪いのではないかえ。えんりょせずにいってごらん。」

すると、よめごは、

「いんや、どこも悪くねえ。ただ……。といって、きまり悪そうにもじもじして、

「じつは、おらへがひりたくてなんねえ。」

よめごがいうには、よめ入りしてからずっと、へなんかしてはならないと思って、きょうまでがまんしていたのだそうです。

「なんだ、そんなことか。Nan da (что), sonna koto ka (такое дело?). へなんかだれでもするわな。He nanka (уж газы-то) dare demo (кто угодно: «все») suru wa na (делают = испускают). へをがまんして体(からだ)を悪(わる)くしてはなんにもなんねえ。He wo gaman shite (газы терпя = в себе держа) karada wo waruku shite wa (телу = здоровью плохо делать) nannimo nan nee (незачем). さあ、えんりょなくするがいい。Saa (итак), enryo naku (без стеснения) suru ga ii (сделать лучше). 」

「でも、おらのへは、とくべつだで……。Demo (но), ora no he wa (мои газы) tokubetsu da de (особенные)…..

「かまわねえ。Kamawanee (все равно: «безразлично»). 早(はや)くしたらいい。Hayaku shitara ii (побыстрее сделай лучше).」

「そうかね。Sou ka ne (вот как?). そんじゃあまあ、ごめんなさって。Sonjaa maa, gomen nasatte (ну, тогда извините).」

よめごは、いきなりすそをまくって、へをひとつひりました。Yomego wa (невестка), ikinari (вдруг) suso wo makutte (подол закатав; makuru), he wo hitotsu hirimashita (газы один раз испустила). そのすごいこと。Sono sugoi koto (ужасно! sono – тот, то; koto – восклицательная частица).

ブオーッ。Boutsu (бах!).

大(たい)ほうのような音(おと)がして、ものすごい風(かぜ)がふきおこり、おっかあは家(いえ)の外(そと)へふきとばされ、むかいの大根畑(だいこんばたけ)までとんでいってしまいました。Taihou no youna (пушке подобный) oto ga shite (звук издав), mono sugoi kaze ga (ужасный: «страшный» ветер) fuki okori (ветер поднялся /соединительное деепричастие/; okoru – возникать, случаться), okkaa wa (мать) ie no soto e (за пределы дома; e – показатель направительного падежа) fuki tobasare (унесло /страдательный залог/; fukitobasu – сдувать), mukai no daikon batake made (до противоположного поля с редькой; daikon – редька; hatake – поле) tonde itte shimaimashita (улетела /завершенный вид/ tobu + iku – идти /указывает на пространственно-временное удаление/ + shimau – кончать).

「なんだ、そんなことか。へなんかだれでもするわな。へをがまんして体を悪くしてはなんにもなんねえ。さあ、えんりょなくするがいい。」

「でも、おらのへは、とくべつだで……。

「かまわねえ。早くしたらいい。」

「そうかね。そんじゃあまあ、ごめんなさって。」

よめごは、いきなりすそをまくって、へをひとつひりました。そのすごいこと。

ブォーッ。

大ほうのような音がして、ものすごい風がふきおこり、おっかあは家の外へふきとばされ、むかいの大根畑までとんでいってしまいました。

そこへむすこが帰(かえ)ってきました。Soko e (туда = а тут) musuko ga kaette kimashita (сын вернулся; kaeru + kuru).

「おっかあ、いったいなにしてるだえ。Okkaa (мама), ittai nani shiteru dae ([ты], собственно, что делаешь?).」

話(はなし)を聞(き)くと、むすこはかんかんにおこって、Hanashi wo kiku to (рассказ выслушал когда), musuko wa kan kan ni okotte (сын вспыхнул от гнева; okoru – сердиться),

「そんなよめごは、家(いえ)においとくわけにはいかねえ。Sonna yomego wa (такую невесту), ie ni oitoku wake ni wa ikanee (в доме держать нельзя).」といって、よめごを実家(じっか)へ帰(かえ)すことにしました。to itte (сказав), yomego wo jikka e (невесту в родной дом) kaesu koto ni shimashita (вернуть решил). よめごは荷物(にもつ)をまとめ、むすこが里(さと)に送り(おくり)とどけようと、いっしょに家を出(で)ました。Yomego wa nimotsu wo matome (невеста вещи собрала; matomeru), musuko ga (сын) sato ni okuri todokeyou to (до деревни проводить собираясь; todokeru – доставлять), isshoni (вместе) ie wo demashita (из дома вышли; deru).

すると、とちゅうに大(おお)きななしの木(き)がありました。Suru to (затем), tochuu ni (по пути) ookina (большое) nashi no ki ga arimashita (грушевое дерево было; aru – быть, находиться /о неодушевленных предметах/). 三人(さんにん)の旅(たび)の商人(しょうにん)が通(とお)りかかって、石(いし)ころを投(な)げつけて、なしの実(み)をとろうとしていましたが、うまくいきません。Sannin no tabi no shounin ga (три странствующих купца: «торговца») toori kakatte (проходя мимо; toorikakaru), ishi koro wo nage tsukete (гальку бросая; nagetsukeru), nashi no mi (грушевые плоды) wo torou to shite imashita (снять собирались; toru – брать) ga (но), umaku ikimasen (ловко не выходит = не получается; umaku iku; umai – искусный, ловкий, удачный).

そこへむすこが帰ってきました。

「おっかあ、いったいなにしてるだえ。」

話を聞くと、むすこはかんかんにおこって、

「そんなよめごは、家においとくわけにはいかねえ。」といって、よめごを実家へ帰すことにしました。よめごは荷物をまとめ、むすこが里に送りとどけようと、いっしょに家を出ました。

すると、とちゅうに大きななしの木がありました。三人の旅の商人が通りかかって、石ころを投げつけて、なしの実をとろうとしていましたが、うまくいきません。

よめごはそれを見(み)て、Yomego wa (невеста) sore wo mite (это увидев; miru),

「なんたら、ふがいない人(ひと)たちだべ。Nan tara, fugainai hito-tachi da be (что за неумелые: «беспомощные» люди; tachi – суффикс множественного числа). おらなら、へでもそれくらいのものをとってみせるのに。Ora nara (я если), he de mo (газами даже; de – показатель творительного падежа) sore kurai no mono wo (такие вещи; kurai – настолько /послелог/) totte miseru noni (взяв, покажу = покажу, как взять, хотя).」といいました。to iimashita (сказала). 三人(さんにん)の旅商人(たびしょうにん)はそれを聞(き)いて、Sannin no tabi shounin wa (трое купцов) sore wo kiite (то услышав; kiku),

「この女(おんな)は、わしらをばかにしおった。Kono onna wa (эта женщина), washi-ra wo (над нами; ra – суффикс множественного числа) baka ni shiotta (насмехалась: «нас дурачила»).」とおこりました。to okorimashita (рассердились). よめごは、Yomego wa (невеста),

「おまえたちがとれというなら、へでとってみせるべえ。O-mae-tachi ga (вы) tore (сними: «возьми» /повелительное наклонение/; toru) to iu nara (скажете если), he de (с помощью газов) totte miseru bee (как взять покажу). そうしたらどうするかね。Sou shitara (так если сделаю) dou suru ka ne (как поступите?).」

「よしきた。Yoshi kita (ладно). もしおまえがへでなしをとったら、わしらの売(う)っているぬの地(じ)を、馬(うま)ごとぜんぶやる。Moshi o-mae ga (если ты) he de nashi wo tottara (газами груши снимешь /условная форма/), washi-ra no utte iru (нами продаваемые /причастие/ uru + iru) nunoji wo (ткани), uma goto (с лошадями вместе) zembu yaru (все отдадим).」と、三人(さんにん)の商人(しょうにん)がいいました。to, sannin no shounin ga iimashita (трое купцов сказали). よめごはよろこんで、すそをまくると、Yomego wa yorokonde (невеста обрадовавшись; yorokobu), suso wo makuru to (подол закатала когда),

「そんなら、ごめんなさって。Sonnara (если так), gomen nasatte (извините).」と、へをひりはじめました。to, he wo hiri hajimemashita (газы испускать начала; hiru + hajimeru – начинать).

よめごはそれを見て、

「なんたら、ふがいない人たちだべ。おらなら、へでもそれくらいのものをとってみせるのに。」といいました。三人の旅商人はそれを聞いて、

「このおんなは、わしらをばかにしおった。」とおこりました。よめごは、

「おまえたちがとれというなら、へでとってみせるべえ。そうしたらどうするかね。」

「よしきた。もしおまえがへでなしをとったら、わしらの売っているぬの地を、馬ごとぜんぶやる。」と、三人の商人がいいました。よめごはよろこんで、すそをまくると、

「そんなら、ごめんなさって。」と、へをひりはじめました。

プ、プ、プンプン、ブンブンブン……。Pu, pu, pun-pun, bun-bun-bun…….

すると、なしの実(み)が、Suru to (тогда), nashi no mi ga (груши),

ぽ、ぽ、ぽんぽん、ぼんぼんぼん……。Po, po, pon-pon, bon-bon-bon……. と、みんな落(お)ちてきました。to, minna ochite kimashita (все упали; ochiru + kuru).

ぬの地(じ)売(う)りの商人たちはみんな、なしの木(き)の上(うえ)にふきあげられて、Nunoji uri no shounin-tachi wa (тканей продавцы) minna (все), nashi no ki no ue ni (на грушевое дерево) fuki agerarete (заброшенными будучи /страдательный залог; деепричастие/),

「助(たす)けてくれえ。Tasukete kuree (помогите; tasukeru + kureru – давать, дарить).」と、もがいています。to, mogaite imasu (мечутся: «корчатся»; mogaku + iru). よめごがへを止(と)めると、商人たちは、まっ青(さお)になっておりてきました。Yomego ga he wo tomeru to (невеста газы остановила когда), shounin-tachi wa (купцы), massao ni natte (совершенно зелеными став) orite kimashita (спустились; oriru + kuru).

プ、プ、プンプン、ブンブンブン……。

すると、なしの実が、

ぽ、ぽ、ぽんぽん、ぼんぼんぼん……。と、みんな落ちてきました。

ぬの地売りの商人たちはみんな、なしの木の上にふきあげられて、

「助けてくれえ。」と、もがいています。よめごがへを止めると、商人たちは、まっ青になっておりてきました。

よめごはやくそくどおり、ぬの地(じ)ぜんぶと馬(うま)を三頭(さんとう)もらいました。Yomego wa yakusoku doori (невеста обещанию согласно), nunoji zembu (ткани все) to (и) uma wo san tou (лошадей трех) moraimashita (получила; morau). むすこはこれを見(み)て、よめごを里(さと)に帰(かえ)すのがおしくなり、Musuko wa kore wo mite (сын, это увидев; miru), yomego wo sato ni kaesu no ga (невесту в деревню возвращать) oshiku nari (пожалев; oshii – жаль, жалко),

「こんないいよめごは、やっぱり家(いえ)にいてもらうべえ。Konna ii yomego wa (такая хорошая невеста), yappari (все-таки) ie ni ite morau bee (в доме будет пусть).」といって、よめごを家につれて帰(かえ)りました。to itte (сказав), yomego wo ie ni (невесту в дом) tsurete kaerimashita (обратно повел; tsureru – сопровождать, брать с собой + kaeru – возвращаться).

それからは、家のおくまったところに「へ屋(や)」というものをこしらえて、よめごがへをしたくなると、ここでやらせることにしました。Sore kara wa (после этого), ie no (дома) okumatta tokoro ni (в дальнем месте; okumaru – находиться в дальней части) “he ya (газов дом: «помещение»)” to iu (называющуюся) mono wo koshiraete (вещь построив; koshiraeru – изготовлять, делать, строить), yomego ga he wo shitaku naru to (невесте газы испустить захочется когда), koko de (здесь) yaraseru (делать заставить = позволить /побудительный залог/; yaru) koto ni shimashita (решили).

それが〝部屋(へや)〟というもののはじまりだそうですが……ほんとうでしょうかね。Sore ga (это) “heya (комната)” to iu mono no (называющейся вещи) hajimari da sou desu ga (начало, говорят)……hontou deshou ka ne (на самом деле ли?).

よめごはやくそくどおり、ぬの地ぜんぶと馬を三頭もらいました。むすこはこれを見て、よめごを里に帰すのがおしくなり、

「こんないいよめごは、やっぱり家にいてもらうべえ。」といって、よめごを家につれて帰りました。

それからは、家のおくまったところに「へ屋」というものをこしらえて、よめごがへをしたくなると、ここでやらせることにしました。

それが 〝部屋〟というもののはじまりだそうですが……ほんとうでしょうかね。

古屋のもり

Furu ya no mori

(старого дома течь)

山(やま)の中(なか)の一(いっ)けん家(や)に、じいさまとばあさまが住(す)んでいました。Yama no naka no (гор в середине = в горах; naka – середина, в, внутри) ikken ya ni (в одном доме; ken – счетный суффикс для домов), jii-sama to baa-sama ga (дед и бабка; sama, san – уважительный суффикс: «господин, госпожа») sunde imashita (жили /длительный вид/; sumu + iru). ある雨(あめ)のばん、おおかみがふたりを食(く)ってやろうと、家(いえ)にしのびよってきました。Aru ame no ban (одним: «неким» дождливым вечером), ookami ga (волк) futari wo kutte yarou to (двоих [людей] съесть: «сожрать» намереваясь; kuu – есть, поедать; yaru – делать), ie ni (в дом) shinobi yotte kimashita (прокрался; shinobiyoru – подкрадываться + kuru ‐ приходить). そうとも知(し)らず、ふたりは、Sou to mo shirazu (того даже не зная = ни о чем не подозревая; shiru), futari wa (двое),

「ばあさんよ、この世(よ)の中(なか)でいちばんこわいものはなにかね。Baa-san yo (бабка), kono yo no naka de (в этом мире) ichiban kowai mono wa (самая страшная вещь) nani ka ne (что?).」

「そりゃ、おおかみがいちばんこわいねえ。Sorya (это), ookami ga ichiban kowai nee (волк самый страшный; nee, ne – /в конце предложения/ не правда ли, ведь /может быть оставлено без перевода/).」

山の中の一けん家に、じいさまとばあさまが住んでいました。ある雨のばん、おおかみがふたりを食ってやろうと、家にしのびよってきました。そうとも知らず、ふたりは、

「ばあさんよ、この世の中でいちばんこわいものはなにかね。」

「そりゃ、おおかみがいちばんこわいねえ。」

それを聞(き)いたおおかみは、Sore wo kiita (то услышавший; kiku) ookami wa (волк),

（おれは、世(よ)の中(なか)でいちばん強(つよ)いからな。Ore wa (я), yo no naka de (в мире) ichiban tsuyoi kara na (самый сильный так как).）と思(おも)って、とくいになりました。to omotte (подумав; omou), tokui ni narimashita (возгордился; tokui ni naru). ところが、Tokoro ga (однако),

「いんや、ばあさん。In'ya (нет), baa-san (бабка). わしは、古屋(ふるや)のもりがいちばんこわいのう。Washi wa (я = что касается меня; для меня), furuya no mori ga (старого дома течь) ichiban kowai nou (самая страшная = больше всего боюсь; nou – разговорная частица).」

「そういえば、そうじゃ。Sou ieba, sou ja (так говорить если, так = так-то так; действительно так; iu). 古屋(ふるや)のもりほどこわいものはないわい。Furuya no mori hodo (до такой степени, как старого дома течь; hodo – степень; wai – разговорная частица) kowai mono wa nai wai (страшной вещи нет = нет ничего страшнее, чем течь в старом доме).」

「あれは、おおかみよりおそろしいぞ。Are wa (то), ookami yori osoroshii zo (волка страшнее; yori – показатель сравнительного падежа; zo – восклицательная частица).」

それを聞いたおおかみは、

（おれは、世の中でいちばん強いからな。）と思って、とくいになりました。ところが、

「いんや、ばあさん。わしは、古屋のもりがいちばんこわいのう。」

「そういえば、そうじゃ。古屋のもりほどこわいものはないわい。」

「あれは、おおかみよりおそろしいぞ。」

これを聞(き)いたおおかみは、Kore wo kiita ookami wa (это услышавший волк),

「なに、おれよりこわいものがいるのか。Nani (что), ore yori kowai (меня страшнее) mono ga iru no ka (существо есть?).」と、びっくりしました。to, bikkuri shimashita (испугался: «удивился»).

「もうそろそろ、もりがくるころだろう。Mou (уже) soro soro (скоро), mori ga kuru (течь придет когда = течи прихода) koro darou (время, наверное).」といって、ふたり

はおそろしそうにてんじょうを見(み)あげました。to itte (сказав), futari wa osoroshisouni (двое в страхе) tenjou wo mi agemashita (на потолок посмотрели: «подняли глаза»; miru – смотреть; ageru – поднимать). おおかみは、Ookami wa (волк),

「こりゃいかん。Korya ikan (это плохо = так не пойдет). わしより強(つよ)いもりがくるんじゃ、にげるとしよう。Washi yori tsuyoi (меня сильнее) mori ga kuru n ja (течь придет), nigeru to shiyou (бежать надо = сбегу-ка я).」といって、走(はし)りだしました。to itte (сказав), hashiri dashimashita (побежал; hashiru + dasu /обозначает начало действия/).

これを聞いたおおかみは、

「なに、おれよりこわいものがいるのか。」と、びっくりしました。

「もうそろそろ、もりがくるころだろう。」といって、ふたりはおそろしそうにてんじょうを見あげました。おおかみは、

「こりゃいかん。わしより強いもりがくるんじゃ、にげるとしよう。」といって、走りだしました。

ところが、ちょうどそのばん、馬(うま)どろぼうもこの家(いえ)にきていたのです。Tokoro ga (однако), choudo (как раз) sono ban (тем вечером), uma dorobou mo (лошадей вор = конокрад) kono ie ni (в этот дом) kite ita no desu (пришел; kuru + iru). 家の外(そと)でなにかが走(はし)りだしたので、てっきり馬(うま)だと思(おも)い、とび乗(の)りました。Ie no soto de (дома за пределами) nani ka ga (кто-то: «что-то»; nani – вопросительное слово «что», употребляющееся в отношении неодушевленных предметов и животных) hashiri dashita node (побежал поскольку), tekkiri (несомненно) uma da (лошадь) to omoi (подумав), tobi norimashita (вскочил на ходу; tobi noru; tobu – летать + noru – садиться /на средство передвижения/). おおかみは、古屋のもりにつかまったかと思い、むちゃくちゃに走りました。Ookami wa (волк), furuya no mori ni (старого дома течью) tsukamatta ka (схвачен; tsukamaru) to omoi (подумав), muchakucha ni (беспорядочно: «безумно, слепо») hashirimashita (побежал). そして、おおかみはせなかの化(ば)け物(もの)をふり落(お)とそうと、あばれ回(まわ)ったので、馬どろぼうは、古(ふる)いどへふり落(お)とされてしまいました。Soshite (затем), ookami wa senaka no bakemono wo (волк на спине [сидящее] привидение) furi otosou to (сбросить собираясь; furiotosu; furu – трясти + otosu – бросать), abare mawatta node (буйствовал: «бесился» поскольку; abareru – буянить

+ mawaru – кружиться), uma dorobou wa (конокрад), furu ido e (в старый колодец; furui – старый) furi otosarete shimaimashita (сброшен).

おおかみは、化け物が古いどの中(なか)に身(み)をかくした早(はや)わざに、ますますおそろしくなりました。Ookami wa (волк), bakemono ga furu ido no naka ni (как привидение в старом колодце) mi wo kakushita (спряталось; mi – тело; kakusu – прятать) hayawaza ni (от трюка: «ловкости»), masu masu (еще больше) osoroshiku narimashita (испуганным стал = испугался). すると、さるがやってきました。Suru to (тогда), saru ga (обезьяна) yatte kimashita (пришла: «появилась»).

ところが、ちょうどそのばん、馬どろぼうもこの家にきていたのです。家の外でなにかが走りだしたので、てっきり馬だと思い、とび乗りました。おおかみは、古屋のもりにつかまったかと思い、むちゃくちゃに走りました。そして、おおかみはせなかの化け物をふり落とそうと、あばれ回ったので、馬どろぼうは、古いどへふり落とされてしまいました。

おおかみは、化け物が古いどの中に身をかくした早わざに、ますますおそろしくなりました。すると、さるがやってきました。

「古屋(ふるや)のもりという、世(よ)の中(なか)でいちばん強(つよ)いやつが、そのいどの中にかくれているぞ。Furuya no mori (старого дома течь) to iu (называющийся = по имени), yo no naka de ichiban tsuyoi (в мире самый сильный) yatsu ga (тип: «субъект»), sono ido no naka ni (в этом колодце) kakurete iru zo (прячется; kakureru + iru).」と、おおかみがいうと、さるは、いどに近(ちか)よっていき、ようすをさぐろうと、うしろむきになって、長(なが)いしっぽをいどの中へおろしてみました。to, ookami ga iu to (волк сказал когда), saru wa, ido ni (обезьяна к колодцу) chikayotte kite (приблизившись: «подойдя»; chikayoru + kuru), yousu wo sagurou to (положение вещей исследовать собираясь; saguru), ushiro muki ni natte (назад обращенной став = спиной повернувшись), nagai shippo wo (длинный хвост) ido no naka e (в колодец) oroshite mimashita (спустить попробовала /аттемптивный вид/; orosu + miru).

いどの中では、馬(うま)どろぼうが、上(うえ)からなにやらひものようなものが下(さ)がってきたので、しめたとばかりにつかまりました。Ido no naka de wa (в колодце), uma dorobou ga (конокрад), ue kara (сверху) nani yara (что-то) himo no youna mono ga (веревке подобное) sagatte kita node (спускается поскольку; sagaru + kuru), shimeta to (здорово) bakari ni (чуть ли не [сказав]; bakari – только) tsukamarimashita (схватил; tsukamaru).

「助(たす)けて！Tasukete (помогите; tasukeru)! 古屋のもりにつかまったあ！ Furuya no mori ni tsukamatta-a (старого дома течью схвачена-ааа)」

「それみろ、いわんこっちゃない。Sore miro (на это посмотри = вот видишь /повелительное наклонение/; miru), iwan kocchanai (не говорил разве? = я же говорил).」

「古屋のもりという、世の中でいちばん強いやつが、そのいどの中にかくれているぞ。」と、おおかみがいうと、さるは、いどに近よっていき、ようすをさぐろうと、うしろむきになって、長いしっぽをいどの中へおろしてみました。

いどの中では、馬どろぼうが、上からなにやらひものようなものが下がってきたので、しめたとばかりにつかまりました。

「助けて！古屋のもりにつかまったあ！」

「それみろ、いわんこっちゃない。」

さるは、いどに引(ひ)きこまれまいと、顔(かお)をまっ赤(か)にしてふんばります。Saru wa (обезьяна), ido ni hiki komaremai to (в колодец не быть втащенной чтобы; hiku – тащить + komu /указывает на направленность действия внутрь чего-либо/), kao wo (лицо) makka ni shite (ярко-красным сделав) fumbarimasu (упирается; fumbaru).

「うーん、うーん。Uun, uun (у-ух)」

とうとう、さるのしっぽはちょん切(き)れてしまいました。Tou tou (наконец: «в конце концов»), saru no shippo wa (обезьяний хвост) chon (легко: «разом») kirete shimaimashita (оторвался; kireru + shimau). それっきり、さるの顔はまっ赤だし、しっぽも短(みじか)いのだそうです。Sorekkiri (с тех пор), saru no kao wa makka da shi (обезьянье лицо ярко-красное, и), shippo mo (хвост тоже) mijikai no da sou desu (короткий, говорят).

古屋のもりとは、古(ふる)い家(いえ)の雨(あま)もりのことでした。Furuya no mori (старого дома течь) to wa (то, что называется), furui ie no (в старом доме) ama mori no koto deshita (дождевой течью [в крыше] было).

さるは、いどに引きこまれまいと、顔をまっ赤にしてふんばります。

「うーん、うーん。」

とうとう、さるのしっぽはちょん切れてしまいました。それっきり、さるの顔はまっ赤だし、しっぽも短いのだそうです。

古屋のもりとは、古い家の雨もりのことでした。

もと犬

Moto inu

(бывшая собака = собака в прошлом; moto – начало, исток, основа, прошлое)

ある神社(じんじゃ)の境内(けいだい)に一(いっ)ぴきのまっ白(しろ)なのら犬(いぬ)がいました。Aru jinja no (одного: «некоего» храма) keidai ni (на территории) ippiki no (одна; ichi – один; hiki – счетный суффикс для небольших животных) masshiro na (совершенно белая) nora inu ga (бродячая собака) imashita (жила: «была»; iru). 白(しろ)は人(ひと)なつっこく、おとなしい犬でしたので、みんなにかわいがられていました。Shiro wa (Сиро) hitonatsukkoku (дружелюбной /срединная форма прилагательного hitonatsukkoi/), otonashii (спокойной: «послушной») inu deshita node (собакой был поскольку), minna ni (всеми) kawaigararete imashita (любим был = все его любили /страдательный залог; длительный вид/ kawaigaru + iru).

ある日(ひ)、白は、おまいりにきた人に、Aru hi (в некий день = однажды), Shiro wa (Сиро), o-mairi ni kita (на поклонение пришедшего /причастие/ kuru) hito ni (от человека),

「次(つぎ)の世(よ)には、人間(にんげん)に生(う)まれかわれよ。Tsugi no yo ni wa (в следующей жизни), ningen ni (человеком) umarekaware yo (переродись /повелительное наклонение/; umarekawaru; umareru – рождаться; kawaru – изменяться).」といわれて、考(かんが)えこんでしまいました。to iwarete (услышав /страдательный залог/; iu – говорить), kangae konde shimaimashita (задумался /завершенный вид/; kangaekomu + shimau).

「人間(にんげん)にはなりたいけど、死(し)ぬのはいやだし。Ningen ni wa naritai kedo (человеком стать хочу, но /желательное наклонение/; naru), sinu no wa iya da shi (и умирать неприятно = не хочется; no – субстантиватор). なんとか、死(し)なないで人間になることはできないものか......。Nantoka (как-нибудь), shinanaide (не умирая; shinu) ningen ni naru koto wa dekinai mono ka (человеком стать нельзя ли; mono – вещь /субстантиватор; часто не переводится/). そうだ、おまいりしよう。Sou da (да: «так»), o-mairi shiyou (паломничество совершу = в храм схожу; suru – делать).」と、毎日(まいに

ち)毎日(まいにち)おまいりをつづけました。to, mainichi (каждый день) mainichi (каждый день) o-mairi wo tsuzukemashita (паломничество продолжал; tsuzukeru).

ある神社の境内に一ぴきのまっ白なのら犬がいました。白は人なつっこく、おとなしい犬でしたので、みんなにかわいがられていました。

ある日、白は、おまいりにきた人に、

「次の世には、人間に生まれかわれよ。」といわれて、考えこんでしまいました。

「人間にはなりたいけど、死ぬのはいやだし。なんとか、死なないで人間になることはできないものか……。そうだ、おまいりしよう。」と、毎日毎日おまいりをつづけました。

すると、ある朝(あさ)のこと。Suru to (тогда), aru asa no koto (одним = однажды утром; koto – дело /субстантиватор; часто не переводится/). 目(め)がさめてみると、なんだか体(からだ)がおかしいのです。Me ga samete miru to (проснуться попробовал когда; /аттемптивный вид/; me – глаза; me ga sameru – просыпаться + miru – смотреть /здесь: вспомогательный глагол/), nandaka (что-то: «как-то») karada ga okashii no desu (тело странное; no desu – дело в том, что /часто не переводится/).

ふわふわしてるような、むずむずしてるような。Fuwa fuwa shiteru youna (мягкое как будто /длительный вид/; fuwa fuwa suru – быть мягким), muzu muzu shiteru youna (чешется как будто; muzu muzu suru). そこで、そっと自分(じぶん)の体を見(み)ると、Soko de (тогда), sotto (украдкой) jibun no karada wo (на свое тело) miru to (посмотрел когда),

「あっ。 人間(にんげん)だ、人間だ。A. Ningen da, ningen da. (Ай. Человек, человек). 人間になった。Ningen ni natta (человеком стал; naru).」

白(しろ)は、体(からだ)じゅうの毛(け)がすっかりなくなって、すべすべの人間の体になっていたのです。Shiro wa, karada juu no (у Сиро по всему телу) ke ga (шерсть) sukkari (совершенно: «полностью») naku natte (исчезла; naku naru), sube sube no (гладким) ningen no (человеческим) karada ni natte ita no desu (телом стало).

「わあっ、はだかのままだ。Waa, Hadaka no mama da (ой, голый: « в голом виде»; mama – так как есть). はずかしい。Hazukashii (стыдно).」

すると、ある朝のこと。目がさめてみると、なんだか体がおかしいのです。

ふわふわしてるような、むずむずしてるような。そこで、そっと自分の体を見ると、

「あっ。人間だ、人間だ。人間になった。」

白は、体じゅうの毛がすっかりなくなって、すべすべの人間の体になっていたのです。

「わあっ、はだかのままだ。はずかしい。」

白(しろ)があわてて、神社(じんじゃ)のえんの下(した)にもぐりこむと、そこへ、むさし屋(や)の主人(しゅじん)が通(とお)りかかりました。Shiro ga awatete (Сиро взволнованно: «в спешке»), jinja no en no shita ni (под храмовую галерею; shita – низ) moguri komu to (залез: «заполз» когда), soko e (туда = там, в той стороне), Musashi ya no (лавки Мусаси) shujin ga (хозяин) toorikakarimashita (проходил; toorikakaru).

「もし。むさし屋(や)のだんなさま。Moshi (извините: «послушайте» /обращение/). Musashi ya no (лавки Мусаси) danna-sama (хозяин: «господин»).」

よばれて、むさし屋の主人はびっくり。Yobarete (будучи позванным /страдательный залог/; yobu – звать), musashi ya no shujin wa bikkuri (лавки Мусаси хозяин удивлен).

「なんで、おまえは、はだかなんだい？ Nande (почему), o-mae wa (ты) hadaka nan dai (голый-то)?」

「じつは、わたしは、犬(いぬ)の白でして……。Jutsu wa (по правде: «на самом деле»), watashi wa (я), inu no Shiro deshite (собакой Сиро будучи).」と、白はこれまでのわけを話(はな)しました。to, Shiro wa (Сиро) kore made no wake wo (то, что до сих пор произошло; wake – смысл, причина, обстоятельства) hanashimashita (рассказал; hanasu).

「ほーう。ふしぎなこともあるもんだ。Hoou (о-о). Fushigi na koto mo (странные дела тоже) aru mon da (есть = происходят; mon = mono). よし、白や。Yoshi (ладно), Shiro ya (Сиро; ya – разговорная частица). わしのはおりをかしてやろう。Washi no haori wo (мое хаори /накидку/) kashite yarou (одолжу; kasu + yaru – давать). これを着(き)て、うちについておいで。Kore wo kite (это надев; kiru), uchi ni (в дом) tsuite oide (следуй [за мной]; tsuku – следовать за; oide ni naru – приходить /вежливая речь/). わしが、なんとか、仕事(しごと)をさがしてあげよう。Washi ga (я), nantoka (как-нибудь), shigoto wo (работу) sagashite ageyou (отыщу; sagasu + ageru – давать).」

白があわてて、神社のえんの下にもぐりこむと、そこへ、むさし屋の主人が通りかかりました。

「もし。むさし屋のだんなさま。」

よばれて、むさし屋の主人はびっくり。

「なんで、おまえは、はだかなんだい？」

「じつは、わたしは、犬の白でして……。」と、白はこれまでのわけを話しました。

「ほーう。ふしぎなこともあるもんだ。よし、白や。わしのはおりをかしてやろう。これを着て、うちについておいで。わしが、なんとか、仕事をさがしてあげよう。」

はおりを着(き)た白は、大(おお)よろこび。Haori wo kita (хаори надевший; kiru) Shiro wa (Сиро), oo yorokobi (очень рад; oo – большой; yorokobi – радость).

ところが、むさし屋(や)へいくとちゅうで、木(き)を見(み)るとつい、犬(いぬ)の時(とき)のくせで、かた足(あし)を上(あ)げてしまいます。Tokoro ga (однако), Musashi ya e iku tochuu de (в лавку Мусаси шли когда = по пути), ki wo miru to (дерево увидел когда) tsui (невольно: «нечаянно»), inu no toki no (собачьего времени) kuse de (по привычке), kata ashi wo (одну ногу) agete shimaimasu (поднял; ageru). 主人(しゅじん)はあきれがおで、Shujin wa (хозяин) akire gao de (с изумленным лицом; kao – лицо),

「おいおい、それは、よしとくれよ。Oi oi, sore wa (ой-ой, это), yoshi tokure yo (перестань: «брось»; yo – восклицательная частица).」と、たしなめます。to, tashinamemasu (укоряет: «делает замечание, бранит»; tashinameru).

さて、むさし屋に着(つ)くと、主人は、出(で)てきたおかみさんにいいました。Sate (итак), Musashi ya ni tsuku to (а лавку Мусаси прибыли = пришли когда), shujin wa (хозяин), dete kita (вышедшей; detekuru) okami-san ni (хозяйке) iimashita (сказал; iu).

「この人(ひと)は、むかしのおん人(じん)の息子(むすこ)さんだ。Kono hito wa (этот человек), mukashi no (старинного) onjin no (благодетеля) musuko-san da (сын). 悪(わる)いやつに着物(きもの)をとられて、こまっていらっしゃる。Warui yatsu ni (плохие типы = люди) kimono wo torarete (кимоно забрали, и /страдательный залог/; toru – брать), komatte irassharu ([он] в затруднении находится; komaru + irassharu – быть /вежливая речь/). わしの着物をかしておあげ。Washi no kimono wo (мое кимоно) kashite o-age (одолжи = дай).」

はおりを着た白は、大よろこび。

ところが、むさし屋へいくとちゅうで、木を見るとつい、犬の時のくせで、かた足を上げてしまいます。主人はあきれがおで、

「おいおい、それは、よしとくれよ。」と、たしなめます。

さて、むさし屋に着くと、主人は、出てきたおかみさんにいいました。

「この人は、むかしのおん人の息子さんだ。悪いやつに着物をとられて、こまっていらっしゃる。わしの着物をかしておあげ。」

よごれている足(あし)のうらをふかせようと、ぞうきんを出(だ)すと、白(しろ)は、それをくわえて、ぶるぶるっとふりました。Yogorete iru (загрязненных = грязных; yogoreru + iru) ashi no ura wo (ног подошвы; ura – оборотная сторона) fukaseyou to (вытереть заставить хотел когда /побудительный залог/; fuku), zoukin wo dasu to (тряпку достали когда), Shiro wa (Сиро), sore wo kuwaete (то = ее в зубах держа; kuwaeru), buru burutto (из стороны в сторону /ономатопоэтическое наречие/) furimashita (махал; furu).

「おいおい。もう犬(いぬ)じゃないんだ。Oi oi. Mou inu janai n da (ой-ой. Уже собакой не являешься = ты уже не собака) 足のうらは、こうやってふくのだ。Ashi no ura wa (ног подошвы), kou yatte (так делая = так; yaru – делать) fuku no da (вытирают).」と、主人(しゅじん)に教(おし)えられて、やっと足をきれいにしました。to, shujin ni oshierarete (хозяином обучаемый /страдательный залог, деепричастие/; oshieru – учить), yatto (наконец) ashi wo kirei ni shimashita (ноги чистыми сделал; suru).

ざしきに上(あ)がると、ざぶとんが出(で)ています。Zashiki ni agaru to (в гостиную поднялись = зашли когда), zabuton ga (дзабутон /подушка для сидения/) dete imasu (подан; deru + iru).

白は、ざぶとんの上(うえ)にねころがりました。Shiro wa, zabuton no ue ni (Сиро на дзабутоне) nekorogarimashita (свернулся; nekorogaru).

「だめだめ。ねちゃあ。Dame dame (нельзя, нельзя). Nechaa (не спи /разговорная форма/; neru – спать). これは、すわるところだ。Kore wa (это), suwaru tokoro da (для сидения место; suwaru – сидеть).」と、主人がいちいち教(おし)えなければなりません。to, shujin ga (хозяин) ichi ichi (одному за другим: «подробно»; ichi – один) oshienakereba narimasen (учить должен /долженствовательное наклонение/; oshieru).

よごれている足のうらをふかせようと、ぞうきんを出すと、白は、それをくわえて、ぶるぶるっとふりました。

「おいおい。もう犬じゃないんだ。足のうらは、こうやってふくのだ。」と、主人に教えられて、やっと足をきれいにしました。

ざしきに上がると、ざぶとんが出ています。

白は、座布団の上にねころがりました。

「だめだめ。ねちゃあ。これは、すわるところだ。」と、主人がいちいち教えなければなりません。

そのうちに、あるごいんきょの家(いえ)で、話(はな)し相手(あいて)の仕事(しごと)をすることになりました。Sono uchi ni (тем временем), aru go-inkyo no (некоего старца) ie de (в доме), hanashi aite no (собеседника) shigoto wo (работу) suru koto ni narimashita (делать стал = стало так, что начал делать).

「おとうさんは、お元気(げんき)かな？O-tou-san wa (ваш отец), o-genki kana (здоров ли)?」

ごいんきょが、白に聞(き)きました。Go-inkyo ga (старец), Shiro ni (у Сиро) kikimashita (спросил; kiku).

「おとうさん？ああ、父親(ちちおや)ですね。O-tou-san (отец)? Aa, chichioya desu ne (а-а, папа). それが、よくわからないんで。Sore ga (то), yoku wakaranai n de (хорошо = толком не знаю; wakaru – понимать, знать). でも酒屋(さかや)にいたのがそうだろう。Demo (но), sakaya ni (в винной лавке) ita no ga sou darou (был, говорят; iru). 鼻(はな)が、わたしとよくにているからって、よくいわれました。Hana ga (нос), watashi to yoku nite iru kara tte (на мой очень похож так как), yoku iwaremashita (часто [мне] говорили /страдательный залог/; iu).」

「おもしろいことをいう、お人(ひと)じゃのう。Omoshiroi koto wo iu (интересные дела = вещи говоришь), o-hito ja nou (человек ли?).」と、ごいんきょは茶(ちゃ)を一服(いっぷく)して、to, go-inkyo wa (старец) cha wo ippuku shite (чая глоток сделав; suru),

「ところで、おまえさんの年(とし)は？Tokoro de (кстати), o-mae-san no toshi wa (твой возраст)?」

「はい、三(みっ)つです。Hai (да), mittsu desu (три).」

「三つ？ああ、そうか、二十三歳(にじゅうさんさい)か。Mittsu (три)? Aa, sou ka (а-а, вот как), ni juu san sai ka (двадцать три?). そうだ。まだ名前(なまえ)を聞(き)いていなかった。Sou da (да: «так»). Mada (все еще) namae wo kiite inakatta (имя не спросил; kiku + iru).」

そのうちに、あるごいんきょの家で、話し相手の仕事をすることになりました。

「おとうさんは、お元気かな？」

ごいんきょが、白に聞きました。

「おとうさん？ああ、父親ですね。それが、よくわからないんで。でも酒屋にいたのがそうだろう。鼻が、わたしとよくにているからって、よくいわれました。」

「おもしろいことをいう、お人じゃのう。」と、ごいんきょは茶を一服して、

「ところで、おまえさんの年は？」

「はい、三つです。」

「三つ？ああ、そうか、二十三歳か。そうだ。まだ名前を聞いていなかった。」

「白(しろ)。Shiro (Сиро).」

「白？へーえ。Shiro (Сиро)? Hee (хэ-э). めずらしいね。Mezurashii ne (редкое, не правда ли). 白、白。Shiro, Shiro (Сиро, Сиро)」

「ｳー、ワンワン、ワンｯ。Uu, wan wan, wan (У-у, гав-гав, гав).」

「ほえちゃ、いけないよ。Hoecha (не лай /разговорная форма/; hoeru), ikenai yo (нельзя). まったくかわったお人(ひと)じゃ。Mattaku (действительно: «совершенно») kawatta (странный: «необычный») o-hito ja (человек). でも、正直(しょうじき)そうで、なかなかいい。Demo (однако), shoujiki sou de (честный вроде и) naka naka (весьма: «очень») ii (хороший). うちではたらいてもらいましょう。Uchi de (в доме) hataraite moraimashou (пусть поработает; hataraku + morau – получать). わかい人がいると、夜(よる)も安心(あんしん)だ。Wakai hito ga iru to (молодой человек есть когда), yoru mo (ночью тоже = и ночью) anshin da (безопасно).」

「はい。夜はご安心を。Hai (да). Yoru wa (ночью) go-anshin wo (покойны [будьте]). ねないで番(ばん)をいたします。Nenaide (не спя = без сна; neru) ban wo itashimasu (сторожить буду /вежливая речь/; itasu – делать). それに、もし、どろぼうでも

入(はい)ってきたら、かみつきます。Sore ni (к тому же), moshi, dorobou demo haitte kitara (если вор даже зайдет /условная форма/; hairu – входить + kuru – приходить), kami tsukimasu (укушу; kamitsuku). ｳｰ、ﾜﾝｯ。Uu, wan (у-у, гав).」

「白。」

「白？へーえ。めずらしいね。白、白。」

「ｳｰ、ワンワン、ワンｯ。」

「ほえちゃ、いけないよ。まったくかわったお人じゃ。でも、正直そうで、なかなかいい。うちではたらいてもらいましょう。わかい人がいると、夜も安心だ。」

「はい。夜はご安心を。ねないで番をいたします。それに、もし、どろぼうでも入ってきたら、かみつきます。ｳｰ、ﾜﾝｯ。」

しりちがい

Shiri chigai

(другое дно; shiri – зад, ягодицы, дно, низ; shigai – разница, различие)

むかし、あるところに、まぬけなむすこがいました。Mukashi (в старину), aru tokoro ni (в некоем месте), manukena (бестолковый: «глупый, тупой») musuko ga (сын) imashita (жил: «был»; iru). ある日(ひ)、むすこは、急(きゅう)に水(みず)あめがなめたくなりました。Aru hi (однажды), musuko wa (сын), kyuu ni (срочно) mizu ame ga (миздуамэ /японская сладость, напоминающая патоку/) nametaku narimashita (полизать захотел /желательное наклонение/; nameru; naru – становиться).

水あめは、父親(ちちおや)が作(つく)って、かめに入(い)れ、高(たか)いたなの上(うえ)に乗(の)っています。Mizu ame wa (мидзуамэ), chichi oya ga (отец) tsukutte (приготовив; tsukuru), kame ni ire (в кувшин поместив; ireru), takai tana no ue ni (на высокую полку; ue – верх) notte imasu (положена /результативный вид/; noru – быть положенным, поставленным + iru).

「とうちゃん。Tou-chan (папа/папаня; chan – уменьшительно-ласкательный суффикс). おら、水あめ、なめたいな。Ora (я), mizu ame, nametai na (мидзуамэ полизать хочу).」

むすこは、父親に、ねだりました。Musuko wa (сын), chichi oya ni (у отца), nedarimashita (выпрашивал: «клянчил»; nedaru).

「あとでやるから、待(ま)ってな。Ato de (потом) yaru kara (дам так как), matte na (подожди; matsu).」

「今(いま)なめたい。Ima nametai (сейчас полизать хочу). 水あめ、おくれ、水あめ、おくれ。Mizu ame (мидзуамэ), okure (дай /повелительное наклонение/; okureru = kureru), mizu ame (мидзуамэ), okure (дай).」

むかし、あるところに、まぬけなむすこがいました。ある日、むすこは、急に水あめがなめたくなりました。

水あめは、父親が作って、かめに入れ、高いたなの上に乗っています。

「とうちゃん。おら、水あめ、なめたいな。」

むすこは、父親に、ねだりました。

「あとでやるから、待ってな。」

「今なめたい。水あめ、おくれ、水あめ、おくれ。」

むすこがあんまりいうので、父親(ちちおや)は仕事(しごと)の手(て)を休(やす)めて、とってやることにしました。Musuko ga (сын) ammari (слишком: «чересчур, очень») iu node (говорит = просит поскольку), chichi oya wa (отец) shigoto no te wo yasumete (от работы рукам дав отдохнуть = работу отложив; te – рука, руки; yasumeru – давать отдых), totte yaru (взять = достать; toru – брать + yaru – давать) koto ni shimashita (решил).

はしごをかけて、トントンとのぼりながら、ふり返(かえ)って、むすこに、いいました。Hashigo wo (лестницу) kakete (приставив; kakeru), ton ton to (с топотом) nobori nagara (взбираясь /деепричастие одновременности/; noboru), furi kaette (оглянувшись; furikaeru), musuko ni, iimashita (сыну сказал; iu).

「今(いま)、水(みず)あめのかめを、おろしてやるからな。Ima (сейчас), mizu ame no kame wo (с мидзуамэ кувшин), oroshite yaru kara na (спущу так как; orosu + yaru). おまえは、そこにいて、ちゃんと、受(う)けとるんだぞ。O-mae wa (ты), soko ni ite (там находясь; iru), chanto (как следует: «аккуратно»), uketoru n da zo (примешь).」

「うん。 わかった。Un (ага). Wakatta (понял; wakaru).」

むすこがあんまりいうので、父親は仕事の手を休めて、とってやることにしました。

はしごをかけて、トントンとのぼりながら、ふり返って、むすこに、いいました。

「今、水あめのかめを、おろしてやるからな。おまえは、そこにいて、ちゃんと、受けとるんだぞ。」

「うん。わかった。」

父親は、水あめのかめを、たなからおろすと、下(した)にいるむすこに、Chichi oya wa (отец), mizu ame no kame wo (с мидзуамэ кувшин), tana kara (с полки) orosu to (спустил когда), shita ni iru (внизу находящемуся) musuko ni (сыну),

「ほら。ちゃんと、しりをおさえろや。Hora (вот). Chanto (как следует), shiri wo (дно) osaero ya (придерживай; osaeru).」

「ああ、おさえたよ。Aa, osaeta yo (ага, придержал).」

「じゃあ、手(て)をはなすぞ。Jaa (ну), te wo hanasu zo (руки отнимаю = из рук выпускаю). いいな？ Ii na (хорошо = ладно)?」

「だいじょうぶだよ。Daijoubu da yo (все в порядке). とうちゃん。Tou-chan (папа).」

そこで父親がかめを持(も)っていた手をはなすと……ガチャーン！Soko de (тут) chichi oya ga (отец) kame wo motte ita (кувшин имевшие = державшие; motsu – иметь + iru) te wo hanasu to (руки отнял когда)…… Gachaan (ба-бах)!

父親は、水あめのかめを、たなからおろすと、下にいるむすこに、

「ほら。ちゃんと、しりをおさえろや。」

「ああ、おさえたよ。」

「じゃあ、手をはなすぞ。いいな？」

「だいじょうぶだよ。とうちゃん。」

そこで父親がかめを持っていた手をはなすと……ガチャーン！

かめはゆかに落(お)ちて、こなごな。Kame wa (кувшин) yuka ni ochite (на пол упав; ochiru), kona gona (вдребезги). 水あめは、みんな流(なが)れてしまいました。Mizu

ame wa (мидзуамэ), minna (вся) nagarete shimaimashita (вытекла /завершенный вид/; nagareru – течь + shimau)

「なんで、しりをおさえてなかったんだ。Nande (почему: «зачем»), shiri wo (дно) osaete nakatta n da (не придерживал).」

「おら、しりっこ、おさえてたのになあ。Ora (я), shirikko (попу), osaeteta noni naa (придерживал хотя).」

むすこは自分(じぶん)のおしりをしっかり、おさえていたのでした。Musuko wa (сын) jibun no (свой: «собственный») o-shiri wo (зад) shikkari (крепко), osaete ita (придерживал) no deshita (дело было в том что).

かめはゆかに落ちて、こなごな。水あめは、みんな流れてしまいました。

「なんで、しりをおさえてなかったんだ。」

「おら、しりっこ、おさえてたのになあ。」

むすこは自分のおしりをしっかり、おさえていたのでした。

力太郎

Chikaratarou

(Тикаратаро)

まんずむかし。Manzu mukashi (довольно давно = давным-давно). あるところに、とんでもないぶしょうたれのじいさまとばあさまとがおりました。Aru tokoro ni (в некоем месте), tondemonai (невероятно: «ужасно») bushoutare no (ленивые: «неопрятные») jii-sama to baa-sama to ga (дед и бабка) orimashita (жили; oru). 顔(かお)もあらわなければ、ふろにも入(はい)らないので、年(ねん)がら年(ねん)じゅう、あかだらけ。Kao mo (лицо даже: «тоже») arawanakereba (не мыли если /отрицательная условная форма/; arau), furo ni mo hairanai node (и в ванну не входили = ванну не принимали поскольку; hairu), nen gara nen juu (весь год: «всегда, постоянно»), aka darake (грязью покрыты = все в грязи). 子(こ)どもがいないので、ある時(とき)、Kodomo ga inai node (детей нет поскольку; iru), aru toki (однажды; toki – время),

「どうれ、あかでも落(お)として、あかで人形(にんぎょう)でもこしらえてみるべえ。Doure (ну-ка), aka demo (грязь хотя бы) otoshite (бросив = сбросив; otosu), aka de (из

грязи) ningyou demo (куклу хотя бы) koshiraete miru bee (сделать: «смастерить» попробуем /аттемптивный вид/; koshiraeru + miru).」といって、体(からだ)じゅうのあかを落とすと、まあ、出(で)るわ出るわ、ぼろぼろぼろぼろとあかが落(お)ちました。to itte (сказав /деепричастие предшествования/ iu), karada juu no (тела всего) aka wo otosu to (грязь сбросили когда) maa (ах /выражает изумление/), deru wa deru wa (сходя-сходя = постепенно; deru – выходить), boro boro boro boro to (мелкими частями: «каплями») aka ga ochimashita (грязь упала; ochiru).

そのあかで人形をこしらえて、Sono aka de (из той грязи) ningyou wo koshiraete (куклу сделав),

「かわいやのう。Kawai ya nou (милый = миленький, хорошенький; ya, nou – разговорные частицы).」と、ひとなでしたところが、to, hitonadeshita tokoro ga (погладили только, и; hitonadesu; tokoro – момент /служебное слово/),

「ほぎゃあ、ほぎゃあ。Hogyaa (ya), hogyaa (ya).」とないて、男(おとこ)の赤(あか)んぼうになりました。to naite (плача; naku), otoko no akambou ni (мальчиком: «младенцем мужского пола»; otoko – мужчина) narimashita (стал; naru).

まんずむかし。あるところに、とんでもない武将たれのじいさまとばあさまとがおりました。顔もあらわなければ、ふろにも入らないので、年がら年じゅう、あかだらけ。子どもがいないので、ある時、

「どうれ、あかでも落として、あかで人形でもこしらえてみるべえ。」といって、体じゅうのあかを落とすと、まあ、出るわ出るわ、ぼろぼろぼろぼろとあかが落ちました。

そのあかで人形をこしらえて、

「かわいやのう。」と、ひとなでしたところが、

「ほぎゃあ、ほぎゃあ。」とないて、男の赤んぼうになりました。

じいさまとばあさまは赤(あか)んぼうをかわいがって育(そだ)てました。Jii-sama to baa-sama wa (дед и бабка) akambou wo (младенца) kawaigatte (любя; kawaigaru) sodatemashita (растили; sodateru). この赤んぼうは、とても大食(おおぐ)いで、なべいっぱい食(く)わせればなべいっぱいぶんだけ、かまいっぱい食わせればかまいっぱいぶんだけ大(おお)きくなりました。Kono akambou wa (этот младенец), totemo (очень) oogui de (прожорливым будучи), nabe ippai (сковороду полную) kuwasereba (заставляли есть =

давали есть если /побудительный залог, условная форма/) nabe ippai (сковороды полной) bun dake (на часть только), kama ippai (котелок полный) kuwasereba (давали есть если) kama ippai (котелка полного) bun dake (на часть только) ookiku narimashita (больше становился; ookii – большой). そのうえ、とほうもない力持(ちからも)ちで、みんなに、〝力太郎(ちからたろう)〟とよばれるようになりました。Sono ue (кроме того: «сверх того»; ue – верх), tohou mo nai (невероятным) chikaramochi de (силачом будучи), minna ni (всеми), “Chikaratarou (Тикаратаро)” to yobareru you ni narimashita (зваться стал /страдательный залог/; yobu).

そんなある日(ひ)、とつぜん、Sonna aru hi (в такой некий день = и вот однажды), totsuzen (вдруг: «неожиданно»),

「おらあ、力(ちから)だめしの旅(たび)に出(で)たい。Oraa (я /просторечная форма/; ore), chikara dameshi no (сил пробы: «испытания») tabi ni (в путешествие) detai (отправиться хочу /желательное наклонение/; deru). 百貫(ひゃっかん)めの金(かな)ぼう一本(いっぽん)、作(つく)ってけろ。Hyakkamme no (в сто каммэ /мера веса = 3,75 кг/; hyaku – сто) kana bou ippon (металлический прут один; ichi – один; hon – счетный суффикс для цилиндрических предметов), tsukutte kero (сделайте /повелительное наклонение/; tsukuru + kero /разговорный вариант kure/; kureru – давать, дарить).」と、いいました。to, iimashita (сказал). じいさまとばあさまは、とてもたまげましたが、しかたなく、あり金(がね)ぜんぶをはたいて、百貫めの金(かな)ぼうをこしらえてやりました。Jii-sama to baa-sama wa (дед и бабка), totemo (очень) tamagemashita ga (поражены были, но; tamageru), shikata naku (поневоле: «вынужденно»), ari gane (наличные = имеющиеся деньги; kane – деньги) zembu wo (все) hataite (растратив; hataku – чистить), hyakkamme no (в сто каммэ) kanabou wo (металлический прут) koshiraete yarimashita (сделали; koshiraeru + yaru – давать).

じいさまとばあさまは赤んぼうをかわいがって育てました。この赤んぼうは、とても大食いで、なべいっぱい食わせればなべいっぱいぶんだけ、かまいっぱい食わせればかまいっぱいぶんだけ大きくなりました。そのうえ、とほうもない力持ちで、みんなに、〝力太郎〟とよばれるようになりました。

そんなある日、とつぜん、

「おらあ、力だめしの旅に出たい。百貫めの金ぼう一本、作ってけろ。」と、いいました。じいさまとばあさまは、とてもたまげましたが、しかたなく、あり金ぜんぶをはたいて、百貫めの金ぼうをこしらえてやりました。

力太郎(ちからたろう)はその金(かな)ぼうを持(も)って、かた手(て)でぶんぶりぶんぶりふり回(まわ)しながら旅(たび)に出(で)ました。Chikaratarou wa (Тикаратаро) sono kanabou wo motte (тот металлический прут взяв; motsu – иметь), kata te de (в одной руке) bun buri bun buri (вжих-вжих) furi mawashi nagara (размахивая /деепричастие одновременности/; furu – махать; mawasu – вертеть) tabi ni demashita (в путешествие отправился; deru).

ずんがずんが歩(ある)いていくと、むこうから大(おお)きな赤(あか)いお堂(どう)をぎしがし、ぎしがしとせおってくる大男(おおおとこ)に出会(であ)いました。Zunga zunga (быстро /либо: грузно, тяжело/) aruite iku to (шел когда; aruku – идти пешком + iku – идти /выражает пространственно-временное удаление/), mukou kara (с той стороны: «оттуда, с противоположной стороны») ookina (большой) akai (красный) o-dou wo (храм) gishigashi, gishigashi to (/звук тяжелых шагов/) seotte kuru ([на спине] несущим; seoru + kuru – приходить /выражает пространственно-временное приближение/) oo otoko ni (с гигантом: «великаном») deaimashita (встретился; deau). 力太郎がそのお堂を金ぼうの先(さき)でちょこっとつつくと、お堂は、ぐわらぐわらとこわれてしまいました。Chikaratarou ga sono o-dou wo (Тикаратаро тот храм) kanabou no saki de (металлического прута кончиком) chokotto (немножко) tsutsuku to (ткнул когда), o-dou wa (храм), guwara guwara to kowarete shimaimashita (медленно разрушился: «сломался» /завершенный вид/; kowareru + shimau). お堂をせおっていた男(おとこ)はかんかんにおこって、o-dou wo seotte ita (храм несущий) otoko wa (мужчина) kan kan ni okotte (вспыхнул от гнева /связанное употребление/; okoru – сердиться, злиться),

「やあやあ、天下一(てんかいち)の力持(ちからも)ち、みどうっこ太郎(たろう)とは、おらのことだぞ。Yaa yaa (эй, эй), tenka (во всем мире: «под небом») ichi no chikaramochi (первый силач), Midoukkotarou to wa (Мидоккотаро зовущийся), ora no koto da zo (мое дело = это я; это обо мне; koto – дело; zo – восклицательная частица). その金ぼうをひとひねりにしてくれる。Sono kanabou wo (тот металлический прут) hito hineri ni shite kureru (скручу; hineru; suru – делать).」と、力太郎にかかってきました。to, Chikaratarou ni (на Тикаратаро) kakatte kimashita (напал; kakaru + kuru).

力太郎はその金ぼうを持って、かた手でぶんぶりぶんぶりふり回しながら旅に出ました。

ずんがずんが歩いていくと、むこうから大きな赤いお堂をぎしがし、ぎしがしとせおってくる大男に出会いました。力太郎がその堂を金ぼうの先でちょこっとつつくと、お堂は、ぐわらぐわらとこわれてしまいました。お堂をせおっていた男はかんかんにおこって、

「やあやあ、天下一の力持ち、みどうっこ太郎とは、おらのことだぞ。その金ぼうをひとひねりにしてくれる。」と、力太郎にかかってきました。

力太郎が金ぼうをぶんぶりふり回(まわ)すと、みどうっこ太郎(たろう)は、ぶーんと空(そら)へぶっとんでいきました。Chikaratarou ga kanabou wo (Тикаратаро металлический прутом) bunburi (вжих) furi mawasu to (взмахнул когда), Midoukkotarou wa (Мидоккотаро), buun to (с гудением: «с жужжанием») sora e (в небо) buttonde ikimashita (унесло; buttobu + iku). やがて地面(じめん)に落お)ちてくると、はいつくばって、Yagate (вскоре) jimen ni (на землю) ochite kuru to (упал когда), haitsukubatte (пресмыкаясь: «раболепствуя»; haitsukubaru),

「とてもかなわない。Totemo kanawanai (никак не сравнюсь: «очень не равен»; kanau). おらを家来(けらい)にしてくれ。Ora wo (меня) kerai ni (вассалом) shite kure (сделай).」と、いいました。to, iimashita (сказал).

そこで力太郎は家来になったみどうっこ太郎をつれて、ずんがずんが歩(ある)いていくと、岩山(いわやま)で大男(おおおとこ)が大(おお)きな岩(いわ)をがきんがきんと手(て)でくだいていました。Soko de (затем) Chikaratarou wa (Тикаратаро) kerai ni natta (вассалом ставшего; naru) Midoukkotarou wo tsurete (Мидоккотаро взяв с собой; tsureru), zunga zunga aruite iku to (быстро шел когда), iwayama de (на скалистой горе) oo otoko ga (великан) ookina iwa wo (большую скалу) gakin gakin to (бах-бах /устаревшее ономатопоэтическое слово, выражающее звук ударов/) te de (руками) kudaite imashita (разбивал; kudaru + iru /длительный вид/). そのうちその石(いし)こっぱが力太郎のほうに、びゅうーんととんできたので、「ふうーっ。」、口(くち)で息(いき)をふきかけると、石こっぱはぎゃくもどりして、ごきんと大男の頭(かお)にぶちあたりました。Sono uchi (тем временем: «между тем») sono ishi koppa ga (тот каменный осколок) Chikaratarou no hou ni (в Тикаратаро сторону), byuun to (со свистом) tonde kita node (прилетели поскольку; tobu + kuru), “Fuu (фу-у).”, kuchi de (ртом) iki wo fukikakeru to (дыхнул когда /связанное употребление/), ishi koppa wa (каменный осколок) gyaku modori shite (назад вернувшись; modori suru = modoru), gokin to (бах) oo otoko no (великана) kao ni (в лицо) buchi atarimashita (ударился; butsu – бить, ударять + ataru – попадать). 大男はまっ赤(か)になっ

ておこりました。Oo otoko wa (великан) makka ni natte (ярко-красным став) okorimashita (рассердился).

力太郎が金ぼうをぶんぶりふり回すと、みどうっこ太郎は、ぶーんと空へぶっとんでいきました。やがて地面に落ちてくると、はいつくばって、

「とてもかなわない。おらを家来にしてくれ。」と、いいました。

そこで力太郎は家来になったみどうっこ太郎をつれて、ずんがずんが歩いていくと、岩山で大男が大きな岩をがきんがきんと手でくだいていました。そのうちその石こっぱが力太郎のほうに、びゅうーんととんできたので、「ふうーっ。」、口で息をふきかけると、石こっぱはぎゃくもどりして、ごきんと大男の頭にぶちあたりました。大男はまっ赤になっておこりました。

「天下一(てんかいち)の力持(ちからも)ちの石(いし)こ太郎(たろう)に石をぶつけるやつは、だれだ！Tenka ichi no (в мире первого) chikaramochi no (силача) Ishikotarou ni (в Исикотаро) ishi wo (камень) bustukeru (швырнувший) yatsu wa (субъект), dare da (кто)!」

「天下一だと？Tenka ichi da to (в мире первый, говоришь)? じゃあ、みどうっこ太郎とすもうしてみろ。Jaa (ну), Midoukkotarou to (с Мидоккотаро) sumou shite miro (сумо заняться = побороться попробуй; suru + miru).」

石こ太郎とみどうっこ太郎はうんすらうんすらともに合(あ)いましたが、なかなか勝負(しょうぶ)がつきません。Ishikotarou to Midoukkotarou wa (Исикотаро и Мидоккотаро) unsura unsura (без труда, легко) tomo ni (вместе = друг с другом) aimashita ga (встретились = столкнулись, но; au), naka naka (никак) shoubu ga tsukimasen (победа не настает = никто не может победить; shoubu ga tsuku; tsuku – прикрепляться). そこで力太郎がかわって出(で)ていって、石こ太郎の首(くび)をちょこんとつかんでぶーんと投(な)げると、石こ太郎は岩山(いわやま)の石(いし)くずの中(なか)に、ずぼっと首までうまってしまいました。Soko de (тогда) Chikaratarou ga kawatte (Тикаратаро, поменявшись; kawaru) dete itte (выйдя; dete iku), Ishikotarou no kubi wo (Исикотаро шею) chokon to (тихонько: «слегка») tsukande (схватив; tsukamu) buun to (бум) nageru to (бросил когда), Ishikotarou wa (Исикотаро) iwayama no (скалистой горы) ishi kuzu no naka ni (в каменные осколки; naka – середина, в), zubotto (устаревшее ономатопоэтическое слово,

употребляется, когда что-то куда-то вонзается) kubi made (по шею) umatte shimaimashita (зарылся; umaru + shimau).

「天下一の力持ちの石こ太郎に石をぶつけるやつは、だれだ！」

「天下一だと？じゃあ、みどうっこ太郎とすもうしてみろ。」

石こ太郎とみどうっこ太郎はうんすらうんすらともに合いましたが、なかなか勝負がつきません。そこで力太郎がかわってでていって、石こ太郎の首をちょこんとつかんでぶーんと投げると、石こ太郎は岩山の石くずの中に、ずぼっと首までうまってしまいました。

こうして石こ太郎も家来(けらい)にして、ずんがずんが歩(ある)いていくと、大(おお)きな町(まち)へ着(つ)きました。Koushite (так: «таким образом») Ishikotarou mo kerai ni shite (Исикотаро тоже вассалом сделав), zunga zunga aruite iku to (быстро шли когда), ookina machi e (в большой город) tsukimashita (прибыли: «пришли»; tsuku). ところが、昼間(ひるま)だというのにどの家(いえ)も戸(と)をきっちりしめて、人(ひと)かげも見(み)えません。Tokoro ga (однако), hiruma da to iu noni (день: «дневное время» называется хотя) dono ie mo (во всех домах) to wo (двери) kicchiri shimete (плотно закрыв; shimeru), hito kage mo (человеческая тень даже) miemasen (не видна; mieru – виднеться, быть видимым). 町(まち)いちばんの長者(ちょうじゃ)のやしきの前(まえ)へくると、美(うつく)しいむすめがひとり、ないていました。Machi ichiban no (в городе первого) chouja no (богача) yashiki no mae e kuru to (к особняку пришли когда; mae – перед), utsukushii musume ga (красивая девушка) hitori (одна), naite imashita (плакала; naku + iru). わけを聞(き)くと、Wake wo kiku to (причину: «суть» спросили когда),

「毎月(まいつき)一日(ついたち)になると、こわい化(ば)け物(もの)が出(で)てきて、町のむすめをとって食(く)うのです。Mai tsuki (каждый месяц) tsuitachi ni naru to (первое число настает когда), kowai bakemono ga (страшное привидение: «оборотень, чудовище») dete kite (появившись), machi no musume wo (городских девушек) totte (забрав; toru – брать) kuu (съедает: «сжирает») no desu (дело в том, что). きょうは、わたしの番(ばん)なのです。Kyou wa (сегодня), watashi no ban nano desu (моя очередь).」

「ふうむ。ええども、おらたち三人(さんにん)で、化け物は退治(たいじ)してくれる。Fuumu (фу-ух). Ee domo (да-а), ora-tachi (мы) sannin de (втроем), bakemono wa (оборотня) taiji shite kureru (прогоним).」

そういって力太郎はやしきに入(はい)ると、まず、むすめをからびつの中(なか)にかくしました。Sou itte (так сказав) Chikaratarou wa yashiki ni (Тикаратаро в особняк) hairu to (вошел когда), mazu (прежде всего: «сперва»), musume wo (девушку) karabitsu no naka ni (в китайском сундучке /на ножках/) kakushimashita (спрятал; kakusu). みどうっこ太郎は庭(にわ)を守(まも)り、石こ太郎は戸口(とぐち)を守り、力太郎はからびつにどんとすわって、化け物の出(で)てくるのを、今(いま)か今かと待(ま)っていました。Midoukkotarou wa (Мидоккотаро) niwa wo mamori (сад охраняет /соединительное деепричастие/; mamoru), Ishikotarou wa (Исикотаро) toguchi wo mamori (дверь: «вход» охраняет), Chikaratarou wa (Тикаратаро) karabitsu ni (на сундучок) don to (с размаху) suwatte (сев; suwaru), bakemono no dete kuru no wo (оборотень появится когда = оборотня прихода), ima ka ima ka (с минуты на минуту; ima – сейчас) to matte imashita (ждал; matsu + iru).

こうして石こ太郎も家来にして、ずんがずんが歩いていくと、大きな町へ着きました。ところが、昼間だというのにどの家も戸をきっちりしめて、人かげも見えません。町いちばんの長者のやしきの前へくると、美しいむすめがひとり、ないていました。わけを聞くと、

「毎月一日になると、こわい化け物が出てきて、町のむすめをとって食うのです。きょうは、わたしの番なのです。」

「ふうむ。ええども、おらたち三人で、化け物は退治してくれる。」

そういって力太郎はやしきに入ると、まず、むすめをからびつの中にかくしました。みどうっこ太郎は庭を守り、石こ太郎は戸口を守り、力太郎はからびつにどんとすわって、化け物の出てくるのを、今か今かと待っていました。

そのうち夜(よる)になると、化(ば)け物(もの)が、Sono uchi (тем временем) yoru ni naru to (ночь настала когда), bakemono ga (оборотень),

「おらのよめこはいるか。Ora no yomeko wa iru ka (моя невеста есть ли?). にげようもんならやいて食(く)うぞ。Nigeyou mon nara (сбежать захочешь если) yaite (зажарив; yaku) kuu zo (съем).」と、われがねのような大声(おおごえ)でどなりながら、やってきました。to, ware gane no youna (треснувшему колоколу подобным) oogoe de donari nagara (громким голосом крича; donaru), yatte kimashita (появился; yatte kuru). 見(み)ると、せたけはやしきをつんぬけるほどの大男(おおおとこ)です。Miru to (посмотрел когда), setake

wa yashiki wo tsunnukeru hodo no (ростом особняк превосходящей степени = ростом больше особняка) oo otoko desu (великан). まず庭(にわ)でみどうっこ太郎がたたかいましたが、見る間(ま)に、みどうっこ太郎はぺろりと飲(の)まれてしまいました。Mazu niwa de Midoukkotarou ga tatakaimashita ga (в первую очередь в саду Мидоккотаро сражался, но; tatakau), miru ma ni (в мгновение ока: «прямо на глазах»), Midoukkotarou wa perori to (Мидоккотаро одним махом) nomarete shimaimashita (проглочен /страдательный залог, завершенный вид/; nomu – пить, глотать). それで、戸口(とぐち)にいた石こ太郎がかかっていきましたが、化け物は、指(ゆび)の先(さき)でちょいとつまむと、ぺろりと飲(の)んでしまいました。Sore de (тогда), toguchi ni ita Ishikotarou ga (на входе находившийся Исикотаро) kakatte ikimashita ga (напал, но), bakemono wa, yubi no saki de (оборотень пальцев кончиками) choito tsumamu to (немножко взяв; tsumamu – брать пальцами), perori to nonde shimaimashita (одним махом проглотил). 力太郎はおこったのなんのって。Chikaratarou wa okotta no nan notte (Тикаратаро был вне себя от гнева).

そのうち夜になると、化け物が、

「おらのよめこはいるか。にげようもんならやいて食うぞ。」と、われがねのような大声でどなりながら、やってきました。見ると、せたけはやしきをつんぬけるほどの大男です。まず庭でみどうっこ太郎がたたかいましたが、見る間に、みどうっこ太郎はぺろりと飲まれてしまいました。それで、戸口にいた石こ太郎がかかっていきましたが、化け物は、指の先でちょいとつまむと、ぺろりと飲んでしまいました。力太郎はおこったのなんのって。

「そんだば、おらがあいてだ！Son da ba (ах так), ora ga aite da (я – противник = я с тобой сражусь)!」と百貫(ひゃっかん)めの金(かな)ぼうを、ぶんぶりふり回(まわ)して、化け物にかかっていきました。to hyakkan me no kanabou wo (в сто каммэ металлическим прутом), bun buri (вжих) furi mawashite (взмахнув), bakemono ni kakatte ikimashita (на оборотня напал). 化け物は、その金ぼうをつかむと、あめんぼうをねじるように、まん中(なか)からねじ曲(ま)げてしまいました。Bakemono wa, sono kanabou wo tsukamu to (привидение тот металлический прут схватил когда), amembou wo nejiru youni (леденец на палочке скрутил будто), mannaka kara neji magete shimaimashita (с середины скрутил: «согнул»; nejimageru). そこで力太郎は金ぼうをすてて、化け物とえんさえんさと、もみ合(あ)いましたが、なかなか勝負(しょうぶ)がつきません。Soko de Chikaratarou wa

kanabou wo sutete (тогда Тикаратаро металлический прут выкинув; suteru), bakemono to ensa ensa to (с оборотнем отчаянно), momi aimashita ga (сцепился: «дрался», но; momiau), naka naka (никак) shoubu ga tsukimasen (никто не может победить). そのうち、力太郎が化け物の急所(きゅうしょ)を、「えーい！」と、力(ちから)いっぱいけりあげました。Sono uchi (между тем), Chikaratarou ga bakemono no kyuusho wo (Тикаратаро оборотня в слабое место), "Eei!" to (с криком «эй!»), chikara ippai keri agemashita (со всей силы пнул; keru + ageru – поднимать /означает законченность действия/). さすがの化け物も、「ぎゃあっ。」とうなって、右(みぎ)の鼻(はな)のあなからみどうっこ太郎、左(ひだり)の鼻のあなから石こ太郎をふきとばして、死(し)んでしまいました。Sasuga no bakemono mo (даже такой оборотень), "Gyaa" to unatte («уа», – застонав: «заревев»; unaru), migi no hana no ana kara Midoukkotarou (из правой ноздри Мидоккотаро; hana – нос; ana – дыра), hidari no hana no ana kara Ishikotarou wo (из левой ноздри Исикотаро) fuki tobashite (выдунув; fukitobasu), shinde shimaimashita (умерло; shinu + shimau).

「そんだば、おらがあいてだ！」と百貫めの金ぼうを、ぶんぶりふり回して、化け物にかかっていきました。化け物は、その金ぼうをつかむと、あめんぼうをねじるように、まん中からねじ曲げてしまいました。そこで力太郎は金ぼうをすてて、化け物とえんさえんさと、もみ合いましたが、なかなか勝負がつきません。そのうち、力太郎が化け物の急所を、「えーい！」と、力いっぱいけりあげました。さすがの化け物も、「ぎゃあっ。」とうなって、右の鼻のあなからみどうっこ太郎、左の鼻のあなから石こ太郎をふきとばして、死んでしまいました。

長者(ちょうじゃ)の家(いえ)の人(ひと)たちはそれを見(み)ると、ぞろぞろ出(で)てきて、大(おお)よろこびです。Chouja no ie no hito-tachi wa (богача дома люди) sore wo miru to (это увидели когда), zoro zoro dete kite (толпой выйдя), oo yorokobi desu (очень рады).

「おかげで、むすめも、町(まち)の人たちもみんな助(たす)かりました。Okage de, musume mo, machi no hito-tachi mo (благодаря вам, и девушка, и городские люди = жители) minna tasukarimashita (все спаслись; tasukaru). お礼(れい)になにをしたらよいでしょう。O-rei ni nani wo shitara yoi deshou (в благодарность что сделать лучше = что следует сделать).」

「なあに、お礼などいらねえから、めしを食(く)わしてくれ。Naani (что-о), o-rei nado iranee kara (благодарность и все такое не нужна так как; iru – быть нужным), meshi

wo kuwashite kure (еды поесть дайте = покормите).」といって、ふろがまみたいな大(おお)きなかまに、いっぱいめしをたいてもらって、三人(さんにん)でぺろりと食(た)べてしまいました。to itte (сказав), furo ga mitai na (на ванну похожем) ookina kama ni (в большом котелке), ippai meshi wo (дополна еды) taite moratte (приготовленной получив; taku – готовить, варить + morau – получать), sannin de perori to tabete shimaimashita (втроем махом съели = уплели; taberu + shimau). 長者(ちょうじゃ)は、Chouja wa (богач),

「なんと、よくのない人たちだろう。りっぱなことだ。Nanto, yoku no nai hito-tachi darou (какие бескорыстные люди, видимо). Rippa na koto da (превосходно). どうか、うちのむすめのむこになってください。Douka, uchi no musume no muko ni natte kudasai (пожалуйста, моих дочерей женихами = мужьями станьте).」と、たのみました。to, tanomimashita (попросил; tanomu).

そこで、力太郎は助(たす)けてやったいちばん上(うえ)のむすめのむこに、あとのふたりは二番(にばん)め、三番(さんばん)めのむすめのむこになりました。Soko de, Chikaratarou wa tasukete yatta (тогда Тикаратаро спасенной) ichiban ue no musume no muko ni (самой старшей дочери женихом), ato no futari wa (следующие = другие двое) niban me, sanban me no musume no (второй и третьей дочерей) muko ni narimashita (женихами стали).

力太郎は、里(さと)のじいさまとばあさまをよんで、しあわせにくらしたそうです。Chikaratarou wa, sato no jii-sama to baa-sama wo yonde (Тикаратаро, деревенских деда и бабку позвав; yobu), shiawase ni kurashita (счастливо жил; kurasu) sou desu (говорят).

長者の家の人たちはそれを見ると、ぞろぞろ出てきて、大よろこびです。

「おかげで、むすめも、町の人たちもみんな助かりました。お礼になにをしたらよいでしょう。」

「なあに、お礼などいらねえから、めしを食わしてくれ。」といって、ふろがまみたいな大きなかまに、いっぱいめしをたいてもらって、三人でぺろりと食べてしまいました。長者は、

「なんと、よくのない人たちだろう。りっぱなことだ。どうか、うちのむすめのむこになってください。」と、たのみました。

そこで、力太郎は助けてやったいちばん上のむすめのむこに、あとのふたりは二番め、三番めのむすめのむこになりました。

力太郎は、里のじいさまとばあさまをよんで、しあわせにくらしたそうです。

かぐやひめ

Kaguyahime

(Кагуяхимэ)

むかしむかし、あるところに、おじいさんと、おばあさんがおりました。 Mukashi mukashi (давным-давно), aru tokoro ni (в некоем месте), o-jii-san to, o-baa-san ga orimashita (дед и бабка жили: «были»; oru).

ある日(ひ)、おじいさんが、山(やま)へ竹(たけ)をとりにいくと、竹やぶの中(なか)に、一本(いっぽん)、ぴかっと光(ひかる)る竹がありました。Aru hi, o-jii-san ga (однажды дед), yama e take wo tori ni iku to (в горы бамбук добывать пошел когда; toru – брать), take yabu no naka ni (в бамбуковой чаще: «зарослях»), ippon (один; hon – счетный суффикс для цилиндрических предметов), hikatto hikaru take ga arimashita (ярко сверкающий: «сияющий» бамбук был: «находился»; aru).

「なんじゃろう。Nan jarou (что такое?).」

ふしぎに思(おも)ったおじいさんが、竹を切(き)ると、中には、小(ちい)さな女(おんな)の子(こ)がいたのです。Fushigi ni omotta o-jii-san ga (удивленный дед; omou – думать; fushigi ni omou – удивляться), take wo kiru to (бамбук срубил когда; kiru – резать), naka ni wa, chiisana onna no ko ga ita no desu (внутри маленькая девочка была; iru).

「あれまあ、かわいらしいこと。Are maa, kawai rashii koto (ах, какая хорошенькая, похоже; rashii – подобный, похожий; koto – дело /субстантиватор/).」

おじいさんは、女の子を家(いえ)へつれて帰(かえ)ると、おばあさんとふたりで、大切(たいせつ)に、大切に、育(そだ)てました。O-jii-san wa, onna no ko wo ie e tsurete kaeru to (дед девочку в дом привел когда; tsureru – сопровождать + kaeru – возвращаться), o-baa-san to futari de (с бабкой вдвоем), taisetsu ni, taisetsu ni, sodatemashita (бережно-бережно растили; sodateru).

むかしむかし、あるところに、おじいさんと、おばあさんがおりました。

ある日、おじいさんが、山へ竹をとりにいくと、竹やぶの中に、一本、ぴかっと光る竹がありました。

「なんじゃろう。」

ふしぎに思ったおじいさんが、竹を切ると、中には、小さな女の子がいたのです。

「あれまあ、かわいらしいこと。」

おじいさんは、女の子を家へつれて帰ると、おばあさんとふたりで、大切に、大切に、育てました。

女(おんな)の子(こ)は大(おお)きくなると、かがやくように美(うつく)しくなったので、〝かぐやひめ〝と、よばれるようになりました。Onna no ko wa ookiku naru to (девочка большой стала = выросла когда), kagayaku youni (сияющей будто) utsukushiku natta no de (красивой стала поскольку), “Kaguyahime” to, yobareru youni narimashita (Кагуяхиме зваться стала /страдательный залог/ yobu – звать, называть). 美しいかぐやひめのうわさは、京(きょう)の都(みやこ)じゅうに広(ひろ)がりました。Utsukushii Kaguyahime no uwasa wa (о красивой Кагуяхимэ слухи), kyou no miyako juu ni hirogarimashita (по столице Киото распространились; hirogaru).

たくさんの都のえらい人(ひと)たちが、おじいさんの家(いえ)にやってきては、かぐやひめに結婚(けっこん)をもうしこみました。Takusan no miyako no erai hito-tachi ga (многие столичные выдающиеся: «великие» люди), o-jii-san no ie ni yatte kite wa (в деда дом придя; yatte kuru), Kaguyahime ni kekkon wo moushikomimashita (с Кагуяхимэ свадьбы потребовали = попросили руки; moushikomu).

「かぐやひめを、わたしのおよめさんにください。Kaguyahime wo, watashi no o-yome-san ni kudasai (Кагуяхимэ мне в невесты: «жены», пожалуйста).」

「いえ、わたしのおよめさんに。Ie, watashi no o-yome-san ni (нет, мне в жены).」

「いやいや、わたしのところへ。Iya iya, watashi no tokoro e (нет-нет, ко мне: «в мое место»; tokoro – место, сторона).」

女の子は大きくなると、かがやくように美しくなったので、〝かぐやひめ〝と、よばれるようになりました。美しいかぐやひめのうわさは、京の都じゅうに広がりました。

たくさんの都のえらい人たちが、おじいさんの家にやってきては、かぐやひめに結婚をもうしこみました。

「かぐやひめを、わたしのおよめさんにください。」

「いえ、わたしのおよめさんに。」

「いやいや、わたしのところへ。」

おじいさんとおばあさんは、そのたびに、かぐやひめの気持(きも)ちを聞(き)きました。O-jii-san to o-baa-san wa, sono tabi ni (дед и бабка на этот раз), Kaguyahime no kimochi wo kikimashita (Кагуяхимэ настроение = мнение спросили; kiku – слушать, спрашивать).

でも、かぐやひめは、だれのおよめさんにもなりたくないというのです。Demo, Kaguyahime wa (но Кагуяхимэ), dare no o-yome-san ni mo naritakunai (ничьей невестой становиться не хочет /желательное наклонение/; naru) to iu no desu (говорит).

たくさんの人(ひと)の中(なか)でも、とくにいっしょうけんめいもうしこんでくる、五人(ごにん)の男(おとこ)の人(ひと)がいました。Takusan no hito no naka de mo (многих людей среди), tokuni isshoukemmei moushikonde kuru (особенно усердно: «ревностно» требовавших: «предлагавших»), gonin no otoko no hito ga imashita (пятеро мужчин было). あまり毎日(まいにち)、毎日、やってくるので、かぐやひめはこういいました。Amari (чересчур: «чрезмерно») mainichi, mainichi (каждый день, каждый день), yatte kuru node (приходят поскольку), Kaguyahime wa kou iimashita (Кагуяхимэ так сказала; iu).

「わたしのほしいものを、持(も)ってきた方(かた)の、およめさんになりましょう。Watashi no hoshii mono wo (что я хочу, вещь = то, что я хочу), motte kita kata no (принесшего человека: «персоны»), o-yome-san ni narimashou (невестой стану).」

おじいさんとおばあさんは、そのたびに、かぐやひめの気持ちを聞きました。

でも、かぐやひめは、誰のおよめさんにもなりたくないというのです。

たくさんの人の中でも、とくにいっしょうけんめいもうしこんでくる、五人の男の人がいました。あまり毎日、毎日、やってくるので、かぐやひめはこういいました。

「わたしのほしいものを、持ってきた方の、およめさんになりましょう。」

それは、光(ひか)る実(み)のなる金(きん)のえだ、金の皮毛(かわげ)、竜(りゅう)の首(くび)かざり、仏(ほとけ)さまの鉢(はち)、つばめの小安貝(こやすがい)というふしぎなものばかり。Sore wa (то), hikaru mi no naru kin no eda (со сверкающими плодами золотая ветка), kin no kawage (золотая шкура), ryuu no kubi kazari (дракона ожерелье; kubi

– шея; kazari – украшение), hotoke-sama no hachi (Будды чаша), tsubame no koyasugai (ласточки раковина) to iu (называющиеся) fushigi na mono bakari (удивительные: «чудесные» вещи только).

しばらくして五人(ごにん)が持(も)ってきたものは、みんなにせものでした。Shibaraku shite (через некоторое время: «немного спустя») gonin ga motte kita mono wa (пятерыми принесенные вещи; motte kuru – приносить), minna nisemono deshita (все подделками были).

そうこうするうちに、秋(あき)が近(ちか)づいてくると、かぐやひめは、月(つき)を見(み)あげて、悲(かな)しそうになくようになりました。Sou kou suru uchi ni (пока то да се: «тем временем»), aki ga chikazuite kuru to (осень приблизилась когда), Kaguyahime wa, tsuki wo miagete (Кагуяхимэ, на луну глядя; miageru – смотреть вверх), kanashisou ni naku youni narimashita (с грустью плакать стала). おじいさんとおばあさんは、心配(しんぱい)してたずねました。O-jii-san to o-baa-san wa, shimpai shite (дед и бабка, волнуясь) tazunemashita (спросили; tazuneru).

「いったい、どうしたのじゃ、ひめ。Ittai, dou shita no ja, hime (все-таки, что случилось = в чем дело, принцесса: «девочка»).」

「なにか、悲(かな)しいことが、あるのかい。Nanika, kanashii koto ga, aru no kai (какое-нибудь печальное дело = какая-нибудь печаль есть?).」

それは、光る実のなる金のえだ、金の皮毛、竜の首かざり、仏さまの鉢、つばめの小安貝というふしぎなものばかり。

しばらくして五人が持ってきたものは、みんなにせものでした。

そうこうするうちに、秋が近づいてくると、かぐやひめは、月を見あげて、悲しそうになくようになりました。おじいさんとおばあさんは、心配してたずねました。

「いったい、どうしたのじゃ、ひめ。」

「なにか、悲しいことが、あるのかい。」

かぐやひめは、なきながら答(こた)えました。Kaguyahime wa, naki nagara (Кагуяхимэ, плача) kotaemashita (ответила; kotaeru).

「はい、じつは‥‥‥。Hai, jitsu wa (да, по правде)…… わたしは、月(つき)の世界(せかい)の者(もの)なのです。Watashi wa, tsuki no sekai no mono nano desu (я лунного мира человек = житель). 十五夜(じゅうごや)には、月からむかえの者がきます。Juu go

ya ni wa (в полнолуние), tsuki kara mukae no mono ga kimasu (с луны встречающие придут; mukaeru). そして、わたしは、月へ帰(かえ)らなくてはならないのです。Soshite, watashi wa, tsuki e kaeranakutewa naranai no desu (затем я на луну вернуться должна /долженствовательное наклонение/; kaeru).」

びっくりしたおじいさんとおばあさんは、都(みやこ)のさむらいたちに、ひめを守(まも)ってくれるよう、たのみました。Bikkuri shita o-jii-san to o-baa-san wa (удивленные дед и бабка), miyako no samurai-tachi ni (столичных самураев), hime wo mamotte kureru you (принцессу охраняли чтобы; mamoru + kureru), tanomimashita (попросили; tanomu).

いよいよ十五夜の日(ひ)。Iyo iyo juu go ya no hi (наконец, полнолуния день). おじいさんの家(いえ)は、手(て)に手に弓矢(ゆみや)を持(も)ったさむらいたちに、ぐるりとかこまれました。O-jii-san no ie wa (деда дом), te ni te ni yumiya wo motta samurai-tachi ni (в руках лук и стрелы: «оружие» держащими самураями; motsu – иметь), gururi to kakomaremashita (вокруг окружен /страдательный залог/; kakomu – окружать).

かぐやひめは、なきながら答えました。

「はい、じつは・・・・・。わたしは、月の世界の者なのです。十五夜には、月からむかえの者がきます。そして、わたしは、月へ帰らなくてはならないのです、」

びっくりしたおじいさんとおばあさんは、都のさむらいたちに、ひめを守ってくれるよう、たのみました。

いよいよ十五夜の日。おじいさんの家は、手に手に弓矢を持ったさむらいたちに、ぐるりとかこまれました。

やがて、満月(まんげつ)が空(そら)高(たか)くのぼると、中(なか)から、天女(てんにょ)たちが、しずしずと、おりてきました。Yagate (вскоре), mangetsu ga sora takaku noboru to (полная луна на небе высоко взошла когда), naka kara, tennyo-tachi ga (изнутри небесные феи), shizu shizu to, orite kimashita (тихо: «медленно» спустились; oriru + kuru).

「ああっ、まぶしいっ。Aa, mabushii (а-а, ослепительно).」

さむらいたちは、弓矢(ゆみや)をいることができません。Samurai-tachi wa, yumiya wo iru koto ga dekimasen (самураи из луков стрелять не могут).

「おじいさん、おばあさん、長(なが)い間(あいだ)、ありがとうございました。O-jii-san, o-baa-san (дедушка, бабушка), nagai aida (за долгое время), arigatou gozaimashita (благодарю = спасибо). かわいがっていただいたごおんは、決(けっ)してわすれません。

Kawaigatte itadaita (с любовью полученное; kawaigaru – любить + itadaku – получать /вежливая речь/) go-on wa (добро: «благодеяния»), kesshite wasuremasen (ни за что не забуду; wasureru). どうぞ、いつまでもお元気(げんき)で。Douzo (пожалуйста), itsumademo o-genki de (всегда будьте здоровы).」

そういいのこして、かぐやひめは、月(つき)へ帰(かえ)っていきました。Sou ii nokoshite (так сказав напоследок; iu – говорить + nokosu – оставлять), Kaguyahime wa, tsuki e kaette ikimashita (Кагуяхимэ на луну вернулась; kaeru + iku).

やがて、満月が空高くのぼると、中から、天女たちが、しずしずと、おりてきました。

「ああっ、まぶしいっ。」

さむらいたちは、弓矢をいることができません。

「おじいさん、おばあさん、長い間、ありがとうございました。かわいがっていただいたごおんは、決してわすれません。どうぞ、いつまでもお元気で。」

そういいのこして、かぐやひめは、月へ帰っていきました。

きき耳ずきん

Kiki mimi zukin

(капюшон – ушки на макушке; kiki – срединная основа глагола kiku «слышать»; mimi – ухо, уши; zukin – капюшон)

むかし、ひとりの男(おとこ)が山(やま)へたきぎをとりにいって、その帰(かえ)り道(みち)に、一(いっ)ぴきの子(こ)ぎつねが、わなにかかって、苦(くる)しんでいるのに出会(であ)いました。Mukashi, hitori no otoko ga (в старину один мужчина) yama e takigi wo tori ni itte (в горы дрова добывать пойдя; toru; iku), sono kaeri michi ni (на обратном пути; sono – тот; kaeru – возвращаться), ippiki no kogitsune ga, wana ni kakatte, kurushinde iru no ni (на то, как один лисенок в ловушку попавшись, страдает; ichi – один; hiki – счетный суффикс для небольших животных; kitsune – лиса; ko – маленький /в сочетаниях/; kakaru; kurushimu + iru; no – субстантиватор) deaimashita (наткнулся; deau).

「かわいそうに。Kawaisou ni (жалко).」

男は、子ぎつねをわなからはなしてやりました。Otoko wa, kogitsune wo wana kara hanashite yarimashita (мужчина лисенка из ловушки освободил; hanasu + yaru – давать,

дарить). 子ぎつねは、足(あし)をいたそうに引(ひ)きずって、にげていきました。 Kogitsune wa, ashi wo (лисенок ногу) itasou ni hiki zutte (болит будто, волоча; itai – больно; hikizuru), nigete ikimashita (убежал; nigeru + iku).

何日(なんにち)かたって、男が山でたきぎをとっての帰り道、子ぎつねが一ぴきあらわれました。Nan nichi ka tatte (несколько дней прошло, и; tatsu), otoko ga yama de takigi wo totte no kaeri michi (мужчина, в горах дрова добыв, на обратном пути), kogitsune ga ippiki arawaremashita (лисенок один появился; arawareru). 足を引きずっているところをみると、この間(あいだ)の子ぎつねのようです。Ashi wo hiki zutte iru tokoro wo miru to (то, что ногу волочит, увидел когда), kono aida no kogitsune no you desu (недавний лисенок, похоже). どうやら、男を待(ま)っていたらしく、しきりに手(て)まねきしています。 Dou yara, otoko wo matte ita rashiku (видимо: «должно быть», мужчину ждал; matsu + iru; rashii – похожий, подобный), shikiri ni (часто: «упорно, усердно») te maneki shite imasu (рукой = лапой манит; te – рука; maneku – приглашать; suru – делать; te maneki suru + iru).

むかし、ひとりの男が山へたきぎをとりにいって、その帰り道に、一ぴきの子ぎつねが、わなにかかって、苦しんでいるのに出会いました。

「かわいそうに。」

男は、子ぎつねをわなからはなしてやりました。子ぎつねは、足をいたそうに引きずって、にげていきました。

何日かたって、男が山でたきぎをとっての帰り道、子ぎつねが一ぴきあらわれました。足を引きずっているところをみると、この間の子ぎつねのようです。どうやら、男を待っていたらしく、しきりに手まねきしています。

男(おとこ)は、子(こ)ぎつねのあとについていきました。Otoko wa, kogitsune no ato ni tsuite ikimashita (мужчина за лисенком вслед пошел; tsuku – прикрепляться + iku – идти).

竹(たけ)やぶの中(なか)にきつねのすみかがありました。Take yabu no naka ni (в бамбуковых зарослях) kitsune no sumika ga arimashita (лисье логовище: «жилище» было: «находилось»; aru). そこでは、おかあさんぎつねが病気(びょうき)でねていましたが、何度(なんど)も男におじぎをすると、なにやらさしだしました。Sokode wa, o-kaa-san gitsune ga byouki de nete imashita ga (там мама-лиса, больной будучи, спала, но; neru + iru), nando mo otoko ni o-jigi wo suru to (много раз мужчине поклонилась когда), naniyara

sashidashimashita (что-то подала: «дала»; sashidasu). 見(み)ると、古(ふる)いずきんでした。Miru to, furui zukin deshita (посмотрел когда, старый капюшон был).

「子ぎつねを助(たす)けたお礼(れい)に、これをおらにくれるというんだな。Kogitsune wo tasuketa o-rei ni (за то, что лисенка спас, в благодарность), kore wo ora ni kureru to iu n da na (это мне дает, означает). そうか、ありがとう。Sou ka, arigatou (ах, вот как, спасибо).」

男は、そのずきんをもらうと、もときた道(みち)を、ひとりで帰(かえ)っていきました。Otoko wa, sono zukin wo morau to (мужчина тот капюшон получил когда), moto kita michi wo (по тому, что прежде пришел, пути), hitori de kaette ikimashita (один назад пошел; kaeru + iku).

男は、子ぎつねのあとについていきました。

竹やぶの中にきつねのすみかがありました。そこでは、おかあさんぎつねが病気でねていましたが、何度も男におじぎをすると、なにやらさしだしました。見ると、古いずきんでした。

「子ぎつねを助けたお礼に、これをおらにくれるというんだな。そうか、ありがとう。」

男は、そのずきんをもらうと、もときた道を、ひとりで帰っていきました。

少(すこ)し寒(さむ)くなってきたので、Sukoshi samuku natte kita node (немного холодно стало поскольку; samui – холодный),

（そうだ、きつねにもらったずきんをかぶってみよう。Sou da (так), kitsune ni moratta (от лисы полученный; morau) zukin wo kabutte miyou (капюшон надеть попробую /аттемптивный вид/; kaburu – надевать /головной убор/ + miru).）と、男はふところからずきんを出(だ)してかぶりました。to, otoko wa futokoro kara zukin wo dashite kaburimashita (мужчина, из-за пазухи капюшон достав, надел; dasu). すると、木(き)の上(うえ)でチュンチュン鳴(な)いているすずめの話(はなし)がわかったのです。Suru to, ki no ue de chun-chun naite iru (тогда на дереве «тюн-тюн» поющих; naku + iru) suzume no hanashi ga wakatta no desu (воробьев разговор понял; wakaru).

「人間(にんげん)というものは、かしこいようで、なにも知(し)らないんだね。Ningen to iu mono wa (людьми зовущиеся существа), kashikoi you de (умными вроде будучи), nani mo shiranai n da ne (ничего не знают; shiru). 今(いま)、おれたちがとまって

いる木(き)の下(した)に小川(おがわ)があるだろう。Ima, ore-tachi ga tomatte iru (сейчас мы остановились = сидим; tomaru + iru) ki no shita ni (под деревом) ogawa ga aru darou (маленькая река = речка есть ведь; o – маленький /в сочетаниях/; kawa – река). その川(かわ)のまん中(なか)に石(いし)がひとつあって、人間(にんげん)はそれをふんで川をわたっていくが、その石が金(きん)だということなど、ちっとも知(し)らないんだからね。Sono kawa no mannaka ni ishi ga hitotsu atte (той реки в самой середине камень один есть; aru), ningen wa sore wo funde (люди, на него наступая; fumu) kawa wo watatte iku ga (реку переходят, но; wataru + iku), sono ishi ga kin da to iu koto nado (тот камень золотом является и тому подобное), chittomo shiranai n dakara ne (совершенно не знают так как).」

少し寒くなってきたので、

（そうだ、きつねにもらったずきんをかぶってみよう。）と、男はふところからずきんを出してかぶりました。すると、木の上でチュンチュン鳴いているすずめの話がわかったのです。

「人間というものは、かしこいようで、なにも知らないんだね。今、おれたちがとまっている木の下に小川があるだろう。その川のまん中に石がひとつあって、人間はそれをふんで川をわたっていくが、その石が金だということなど、ちっとも知らないんだからね。」

男はおどろいて、川(かわ)へいってみると、たしかに石(いし)があります。Otoko wa odoroite, kawa e itte miru to (мужчина, удивившись, на реку пойти попробовал когда; odoroku; iku + miru), tashika ni ishi ga arimasu (в самом деле, камень есть). その石をとって、どろやこけをあらい落(お)としてみると、本当(ほんとう)にぴかぴか光(ひか)る黄金(おうごん)のかたまりでした。Sono ishi wo totte (тот камень взяв; toru), doro ya koke wo arai otoshite miru to (грязь и мох смыть попробовал когда; arau + otosu – бросать, сбрасывать + miru), hontou ni pika pika hikaru ougon no katamari deshita (действительно, ярко сверкающий золотой самородок был).

（きつねがくれたのは、動物(どうぶつ)のことばがわかる、きき耳(みみ)ずきんというものにちがいない。Kitsune ga kureta no wa (то, что лиса дала), doubutsu no kotoba ga wakaru (животных слова = язык понимающая), kiki mimi zukin to iu mono ni chigainai (капюшон – ушки на макушке называющаяся вещь без сомнения).）

男はおどろいて、川へいってみると、たしかに石があります。その石をとって、どろやこけをあらい落としてみると、本当にぴかぴか光る黄金のかたまりでした。

（きつねがくれたのは、動物のことばがわかる、きき耳ずきんというものにちがいない。）

男はそう思(おも)って、黄金(おうごん)をかついで歩(ある)きだしました。Otoko wa sou omotte (мужчина, так подумав; omou), ougon wo katsuide aruki dashimashita (золото на плечах неся, пошел = отправился; katsugu – нести на плечах; aruku + dasu /выражает начало действия/). しばらく歩(ある)いていくと、今度(こんど)は、まつの木(き)の上(うえ)でからすがカアカア鳴(な)いています。Shibaraku aruite iku to (какое-то время: «недолго» шел когда), kondo wa, matsu no ki no ue de (на этот раз на сосне) karasu ga kaa-kaa naite imasu (вороны «кар-кар» поют = каркают). 男はまた、きき耳(みみ)ずきんをかぶりました。Otoko wa mata, kiki mimi zukin wo kaburimashita (мужчина снова капюшон – ушки на макушке надел). すると、Suru to (тогда),

「長者(ちょうじゃ)もかわいそうだね。Chouja mo kawaisou da ne (богача тоже жалко, не правда ли). あれだけたくさんのお医者(いしゃ)が集(あつ)まっても、むすめの病気(びょうき)をなおすことができないんだから。Are dake takusan no o-isha ga atsumatte mo (так много врачей собрались хотя; atsumaru), musume no byouki wo naosu koto ga dekinai n dakara (дочери болезнь вылечить не могут так как). あれは薬(くすり)じゃなおらないのさ。Are wa kusuri ja naoranai no sa (то = она лекарством не вылечится; naoru). 長者の家(いえ)のわら屋根(やね)をなおした時(とき)、そのわらの中(なか)に、まちがってへびが入(はい)ったままになっているんだ。Chouja no ie no wara yane wo naoshita toki (в доме богача соломенную крышу чинили когда; naosu; toki – время), sono wara no naka ni (в той соломе), machigatte hebi ga haitta mama ni natte iru n da (по ошибке змея попала: «как попала, так и осталась»; machigaru – ошибаться; hairu – входить; mama – так, как есть). へびは屋根の上(うえ)のわらの中で、くるしんでいる。Hebi wa yane no ue no wara no naka de, kurushinde iru (змея на крыше в соломе страдает; kurushimu + iru). わらをほどいてへびを助(たす)けてやれば、むすめの病気はなおるんだがな。Wara wo hodoite (солому развязав: «распутав»; hodoku) hebi wo tasukete yareba (змею спасти если; tasukeru + yaru), musume no byouki wa naoru n da ga na (дочери болезнь пройдет).」

男はそう思って、黄金をかついで歩きだしました。しばらく歩いていくと、今度は、まつの木の上でからすがカアカア鳴いています。男はまた、きき耳ずきんをかぶりました。すると、

「長者もかわいそうだね。あれだけたくさんのお医者が集まっても、むすめの病気をなおすことができないんだから。あれは薬じゃなおらないのさ。長者の家のわら屋根をなおした時、そのわらの中に、まちがってへびが入ったままになっているんだ。へびは屋根の上のわらの中で、くるしんでいる。わらをほどいてへびを助けてやれば、むすめの病気はなおるんだがな。」

男は、これはよいことを聞(き)いたと思(おも)って、長者(ちょうじゃ)の家(いえ)へいってみました。Otoko wa, kore wa yoi koto wo kiita (мужчина это хорошее дело услышал; kiku) to omotte (подумав; omou), chouja no ie e itte mimashita (в богача дом пойти попробовал; iku + miru). すると門(もん)のところに立(た)てふだが立(た)っていて、Suru to mon no tokoro ni (тогда у ворот) tate fuda ga tatte ite (доска [объявлений] стоит, и; tatsu + iru),

『むすめの病気(びょうき)をなおしてくれたものは、この家のむこにする。Musume no byouki wo naoshite kureta mono wa (дочери болезнь вылечивший человек; naosu + kureru), kono ie no muko ni suru (этого дома женихом: «зятем» сделаю).』と、書(か)いてあります。to, kaite arimasu (написано; kaku + aru /результативный вид/). 男は長者の家へ入(はい)っていって、「わたしがむすめさんの病気をなおしてさしあげましょう。」Otoko wa chouja no ie e haitte itte (мужчина, в богача дом войдя; hairu + iku), “Watashi ga musume-san no byouki wo naoshite sashiagemashou (я [вашей] дочери болезнь вылечу; naosu + sashiageru – давать /вежливая речь/).”

長者は、だいじなひとりむすめの病気をなおせるのなら、だれでもいい、家へあがってむすめをみてくれ、といいました。Chouja wa (богач), daiji na hitori musume no byouki wo naoseru no nara (ценной: «любимой» единственной дочери болезнь вылечить может если), dare de mo ii (кто угодно хорош), ie e agatte musume wo mite kure (в дом войдя, дочь посмотри = осмотри /повелительное наклонение/; miru + kureru), to iimashita (сказал; iu). そこで男は、ざしきへ通(とお)されて、むすめをみました。Soko de otoko wa, zashiki e toosarete (тогда мужчина в гостиную проведенным будучи /страдательный залог/; tooru – проходить), musume wo mimashita (на дочь посмотрел; miru). そして、Soshite (затем),

「これは、ただの病気ではありません。Kore wa, tada no byouki dewa arimasen (это – обычной: «простой» болезнью не является). この家で苦(くる)しんでいる生(い)き物(もの)がいます。Kono ie de kurushinde iru ikimono ga imasu (в этом доме страдающее существо есть; iru). それを助(たす)けなければ、この病気はなおりません。Sore wo tasuke nakereba (его не спасти если), kono byouki wa naorimasen (эта болезнь не пройдет).」

男は、これはよいことを聞いたと思って、長者の家へいってみました。すると門のところに立てふだが立っていて、

『むすめの病気をなおしてくれたものは、この家のむこにする。』と、書いてあります。男は長者の家へ入っていって、「わたしがむすめさんの病気をなおしてさしあげましょう。」

長者は、だいじなひとりむすめの病気をなおせるのなら、だれでもいい、家へあがってむすめをみてくれ、といいました。そこで男は、ざしきへ通されて、むすめをみました。そして、

「これは、ただの病気ではありません。この家で苦しんでいる生き物がいます。それを助けなければ、この病気はなおりません。」

そして、からすのいったとおり、へびの話(はなし)をしました。Soshite, karasu no itta toori (тогда вороны как сказали = согласно тому, как сказали), hebi no hanashi wo shimashita (о змее рассказал; hanashi – разговор, рассказ; suru – делать).

長者(ちょうじゃ)がさっそく屋根(やね)をしらべさせると、男のいったとおり、へびが苦(くる)しんで死(し)にそうになっていました。Chouja ga sassoku yane wo shirabesaseru to (богач немедленно крышу исследовать заставил = повелел когда /побудительный залог/; shiraberu), otoko no itta toori (мужчина как сказал), hebi ga kurushinde (змея, страдая) shinisou ni natte imashita (при смерти была; shinu – умирать; naru – становиться + iru). すぐわらをほどいて助(たす)けだしてやり、水(みず)やらたまごを飲(の)ませました。Sugu wara wo hodoite tasuke dashite yari (сразу солому развязав, спасши), mizu yara tamago wo nomasemashita (воду и яйца выпить дали; nomu – пить). へびは元気(げんき)になって、少(すこ)し、はうようになりました。Hebi wa genki ni natte (змея, здоровой став), sukoshi, hau youni narimashita (немного ползти стала).

すると長者のむすめも、少し動(うご)けるようになりました。Suru to chouja no musume mo (тогда богача дочь тоже), sukoshi ugokeru youni narimashita (немного мочь

двигаться стала = смогла двигаться /потенциальный залог/; ugoku). やがてへびは、するするとどこかへいってしまいました。Yagate hebi wa, suru suru to doko ka e itte shimaimashita (вскоре змея легко куда-то ушла = уползла /завершенный вид/; iku + shimau). それとともにむすめの病気(びょうき)もすっかりなおりました。Sore to tomo ni musume no byouki mo sukkari naorimashita (с тем вместе дочери болезнь тоже совершенно прошла). 長者は大(おお)よろこびです。Chouja wa oo yorokobi desu (богач очень рад).

男はその家(いえ)のおむこさんになって、しあわせにくらしたということです。Otoko wa sono ie no o-muko-san ni natte (мужчина, того дома зятем став), shiawase ni kurashita to iu koto desu (счастливо жил, говорят; kurasu).

そして、からすのいったとおり、へびの話をしました。

長者がさっそく屋根をしらべさせると、男のいったとおり、へびが苦しんで死にそうになっていました。すぐわらをほどいて助けだしてやり、水やらたまごを飲ませました。へびは元気になって、少し、はうようになりました。

すると長者のむすめも、少し動けるようになりました。やがてへびは、するするとどこかへいってしまいました。それとともにむすめの病気もすっかりなおりました。長者は大よろこびです。

男はその家のおむこさんになって、しあわせにくらしたということです。

見るなのざしき

Miruna no zashiki

(комната, что нельзя смотреть; miruna – отрицательная форма повелительного наклонения глагола miru «смотреть, видеть»; zashiki – гостиная, общая комната)

むかし、あるところに、まずしい若者(わかもの)がおりました。Mukashi, aru tokoro ni, mazushii wakamono ga orimashita (в старину в некоем месте бедный юноша: «молодой человек» жил; oru). ある日(ひ)、山(やま)へいって、木(き)を切(き)っていると、きれいなあねさまが通(とお)りかかりました。Aru hi, yama e itte (однажды, в горы пойдя; iku), ki wo kitte iru to (дерево рубил когда; kiru – резать, рубить + iru), kirei na ane-sama ga toori kakarimashita (красивая девушка проходила; ane – старшая сестра, сестрица).

（こんなきれいなあねさまを、よめにしたいものだな。Konna kirei na ane-sama wo, yome ni shitai mono da na (такую красивую девушку невестой сделать = жениться хочу /желательное наклонение/; suru).）と、思(おも)って見(み)ていると、あねさまが、to, omotte mite iru to (думав, смотрел когда), ane-sama ga (девушка),

「どうかね。Dou ka ne (как-нибудь: «пожалуйста»). わたしのむこになってくれんかえ。Watashi no muko ni natte kure n ka e (моим женихом не станешь ли; naru + kureru).」と、いいました。to, iimashita (сказала; iu).

若者(わかもの)は、よろこんでしょうちしました。Wakamono wa, yorokonde (мужчина, обрадовавшись = с радостью; yorokobu) shouchi shimashita (согласился; shouchi suru). するとあねさまはいいました。Suru to ane-sama wa iimashita (тогда девушка сказала).

「それなら、わたしの家(いえ)へいきましょう。Sonnara, watashi no ie e ikimashou (если так, в мой дом пойдем; iku). ついてきてくだされ。Tsuite kite kudasare (следуй [за мной], пожалуйста; tsuku + kuru + kudasaru – давать, дарить /вежливая речь/).」

むかし、あるところに、まずしい若者がおりました。ある日、山へいって、木を切っていると、きれいなあねさまが通りかかりました。

（こんなきれいなあねさまを、よめにしたいものだな。）と、思って見ていると、あねさまが、

「どうかね。わたしのむこになってくれんかえ。」と、いいました。

若者は、よろこんでしょうちしました。するとあねさまはいいました

「それなら、わたしの家へいきましょう。ついてきてくだされ。」

若者(わかもの)がついていくと、あねさまは、山(やま)のおくへと、ずんずん入(はい)っていきます。Wakamono ga tsuite iku to (мужчина следом пошел когда), ane-sama wa, yama no oku e to, zun zun haitte ikimasu (девушка в глубь гор быстро заходит; hairu + iku).

「どこまでいくのかね。Doko made iku no ka ne (докуда идти будем?). おまえの家(いえ)はまだかい？o-mae no ie wa mada kai (еще не твой дом; mada – еще)?」と、聞(き)くと、to, kiku to (спросил когда),

「まだまだ、もっとむこうです。Mada mada, motto mukou desu (еще нет, еще дальше: mukou – противоположная сторона, там).」

山をいくつかこして、どんどんいくと、山おくに、大(おお)きなやしきがありました。Yama wo ikutsu ka koshite (гор несколько перейдя; kosu), don don iku to (быстро шли когда), yama oku ni (в горах), ookina yashiki ga arimashita (большой особняк находился; aru).

「さあ、ここがわたしの家(いえ)です。Saa, koko ga watashi no ie desu (ну вот, мой дом). どうぞお入(はい)りください。Douzo o-hairi kudasai (пожалуйста, входи).」

家の中(なか)はしいんとして、ほかにはだれも住(す)んでいません。Ie no naka wa shiin toshite (внутри дома, как в монастыре), hoka ni wa dare mo sunde imasen (другой никто не живет; sumu + iru). おくのほうには、かすみがたなびいているほど広(ひろ)い庭(にわ)があって、いろいろな花(はな)がさきみだれ、たくさんの鳥(とり)の鳴(な)き声(ごえ)がしていました。Oku no hou ni wa (во внутренней части), kasumi ga tanabiite iru hodo (до такой степени, что туман стелется; tanabiku + iru; hodo – степень) hiroi niwa ga atte (большой: «широкий, просторный» сад был; aru), iro iro na hana ga saki midare (разнообразные цветы буйно цвели; saku – цвети + midareru – быть в беспорядке), takusan no tori no naki goe ga shite imashita (многих птиц пение: «щебетание» слышалось).

若者がついていくと、あねさまは、山のおくへと、ずんずん入っていきます。

「どこまでいくのかね。おまえの家はまだかい？」と、聞くと、

「まだまだ、もっとむこうです。」

山をいくつかこして、どんどんいくと、山おくに、大きなやしきがありました。

「さあ、ここがわたしの家です。どうぞお入りください。」

家の中はしいんとして、ほかにはだれも住んでいません。おくのほうには、かすみがたなびいているほど広い庭があって、いろいろな花がさきみだれ、たくさんの鳥の鳴き声がしていました。

ふたりはふうふになって、毎日(まいにち)おいしいものを食(た)べて、楽(たの)しくくらしていました。Futari wa fuufu ni natte (двое, мужем и женой став), mainichi oishii mono wo tabete (каждый день вкусные вещи поедая; taberu – есть), tanoshiku kurashite imashita (радостно жили; tanoshii; kurasu + iru). ふたりには、子(こ)どもも生(う)まれました。Futari ni wa, kodomo mo umaremashita (у двоих ребенок даже родился; umareru).

ある日(ひ)のこと、あねさまが、Aru hi no koto, ane-sama ga (однажды девушка),

「ちょっとお願(ねが)いがあります。Chotto (немножко) o-negai ga arimasu (просьба есть). わたしは、生(う)まれた子(こ)どもの顔(かお)を親(おや)に見(み)せたいの

で、これから親(おや)のところへいってまいります。Watashi wa, umareta kodomo no kao wo (я родившегося ребенка лицо) oya ni misetai node (родителям показать хочу поскольку; miseru), kore kara oya no tokoro e itte mairimasu (с этих пор к родителям иду; iku – идти, ехать + mairu – идти, ехать /свойственно вежливой речи/). その間(あいだ)、るす番(ばん)をしていてください。Sono aida, rusuban wo shite ite kudasai (тем временем за домом присмотри, пожалуйста).」

「おやすいご用(よう)だ。O-yasui go-you da (легкое дело). いっておいで。Itte oide (иди).」

ふたりはふうふになって、毎日おいしいものを食べて、楽しくくらしていました。ふたりには、子どもも生まれました。

ある日のこと、あねさまが、

「ちょっとお願いがあります。わたしは、生まれた子どもの顔を親に見せたいので、これから親のところへいってまいります。その間、るす番をしていてください。」

「おやすいご用だ。いっておいで。」

「今(いま)まであなたに見(み)せませんでしたが、この家(いえ)には、一月(いちがつ)、二月(にがつ)、三月(さんがつ)、四月(しがつ)、五月(ごがつ)、六月(ろくがつ)、七月(しちがつ)、八月(はちがつ)、九月(くがつ)、十月(じゅうがつ)、十一月(じゅういちがつ)、十二月(じゅうにがつ)のざしきがあります。Ima made anata ni misemasen deshita ga (до сих пор тебе не показывала, но; miseru), kono ie ni wa (в этом доме), ichigatsu (января; ichi – один; gatsu – месяц /календарный/), nigatsu (февраля; ni – два), sangatsu (марта; san – три), shigatsu (апреля; shi – четыре), gogatsu (мая; go – пять), rokugatsu (июня; roku – шесть), shichigatsu (июля; shichi – семь), hachigatsu (августа; hachi – восемь), kugatsu (сентября; ku – девять), juugatsu (октября; juu – десять), juuichigatsu (ноября; juu ichi – одиннадцать), juunigatsu no (декабря; juu ni – двенадцать) zashiki ga arimasu (гостиные = комнаты есть). 開(あ)けて見(み)てもかまいませんが、十二月(じゅうにがつ)のざしきだけは、決(けっ)して開(あ)けないでください。Akete mite mo kamaimasen ga (открыв, посмотришь если даже, не важно: «все равно»; akeru – открывать; kamau – заботиться, беспокоиться), juunigatsu no zashiki dake wa (декабря гостиную только), kesshite akenaide kudasai (ни за что не открывай).」と、くれぐれもたのんで、あねさまは出(で)かけてい

きました。to, kuregure mo tanonde (еще и еще: «снова и снова, повторно» попросив; tanomu), ane-sama wa dekakete ikimashita (девушка отправилась; dekakeru + iku).

あねさまがいなくなると、若者(わかもの)は急(きゅう)にさびしくなりました。Ane-sama ga inaku naru to (девушки не стало когда), wakamono wa kyuu ni sabishiku narimashita (юноша быстро грустным стал; sabishii + naru). たいくつでしかたがありません。Taikutsu de shikata ga arimasen (от скуки делать нечего). そこで、見(み)てもいいといわれたざしきを開(あ)けてみました。Soko de, mite mo ii to iwareta zashiki wo akete mimashita (тогда те, что сказано посмотреть можно, гостиные открыть попробовал; akeru + miru).

「今まであなたに見せませんでしたが、この家には、一月、二月、三月、四月、五月、六月、七月、八月、九月、十月、十一月、十二月の、十二月のざしきだけは、決して開けないでください。」と、くれぐれもたのんで、あねさまは出かけていきました。

あねさまがいなくなると、若者は急にさびしくなりました。たいくつでしかたがありません。そこで、見てもいいといわれたざしきを開けてみました。

一番(いちばん)めは一月(いちがつ)のざしき。Ichibamme wa ichigatsu no zashiki (первая – это январская гостиная). お正月(しょうがつ)のかざりがしてあって、かさねもちもそなえてありました。O-shougatsu no kazari ga shite atte (новогодние украшения сделаны = развешаны; suru + aru), kasane mochi mo sonaete arimashita (рисовые лепешки тоже были поставлены: «готовы»; sonaeru + aru).

二月(にがつ)のざしきには、うめの花(はな)が一面(いちめん)にさいて、いいかおりがただよってきました。Nigatsu no zashiki ni wa (в февральской гостиной), ume no hana ga ichimen ni saite (сливовые цветы повсюду цвели, и; saku), ii kaori ga tadayotte kimashita (хороший = приятный аромат донесся; tadayou + kuru).

三月(さんがつ)のざしきは、もものせっく。Sangatsu no zashiki wa, momo no sekku (в мартовской гостиной персиковый праздник). ももの花(はな)の下(した)で、おひなさまがすわっていました。Momo no hana no shita de (под персиковыми цветами), o-hina-sama ga suwatte imashita (куклы сидели; suwaru + iru).

四月(しがつ)のざしきは、一面(いちめん)さくらの花ざかりで、花びらがはらはらとへやじゅうにちっていました。Shigatsu no zashiki wa, ichimen sakura no hana zakari

de (в апрельской гостиной повсюду сакуры цветение), hanabira ga hara hara to heya juu ni chitte imashita (лепестки медленно по всей комнате осыпались; chiru + iru).

五月(ごがつ)のざしきは、青(あお)い空(そら)にこいのぼりがおよいでいました。Gogatsu no zashiki wa, aoi sora ni (в майской гостиной в голубом небе) koi nobori ga oyoide imashita (бумажные карпы плыли; oyogu + iru).

一番めは一月のざしき。お正月のかざりがしてあって、かさねもちもそなえてありました。

二月のざしきには、うめの花が一面にさいて、いいかおりがただよってきました。

三月のざしきは、もものせっく。ももの花の下で、おひなさまがすわっていました。

四月のざしきは、一面さくらの花ざかりで、花びらがはらはらとへやじゅうにちっていました。

五月のざしきは、青い空にこいのぼりがおよいでいました。

それぞれのざしきを見(み)ていって、十二月(じゅうにがつ)のざしきの前(まえ)まできました。Sore zore no zashiki wo mite itte (одну за другой гостиные осмотрев; miru + iku – идти), juunigatsu no zashiki no mae made kimashita (до декабрьской гостиной дошел; mae – перед; kuru – приходить). 決(けっ)して開(あ)けて見(み)るなといわれたのに、どうしても見(み)たくてたまりません。Kesshite akete miru na to iwareta noni (ни в коем случае не открывай, [ему] сказали хотя /страдательный залог/; iu), doushitemo mitakute tamarimasen (во что бы то ни стало посмотреть хочется нестерпимо /желательное наклонение/; miru). 思(おも)いきって、若者(わかもの)は開(あ)けてみました。Omoi kitte (решившись; omoikiru), wakamono wa akete mimashita (юноша открыть попробовал; akeru + miru). 鉄(てつ)びんのお湯(ゆ)がちんちんわいていて、おいしそうなごちそうやお酒(さけ)がならべてありました。Tetsubin no o-yu ga chin chin waite ite (в железном котелке горячая вода «динь-динь» кипит; waku + iru), oishisou na gochisou ya o-sake ga narabete arimashita (аппетитные угощения и саке расставлены; naraberu + aru). 若者は、ごちそうを食(た)べて、お酒(さけ)を飲(の)んで、よっぱらってしまいました。Wakamono wa, gochisou wo tabete (юноша, угощение съев; taberu), o-sake wo nonde (саке выпив; nomu), yopparatte shimaimashita (опьянел; yopparau + shimau).

やがて、あねさまが、なきなき帰(かえ)ってきました。Yagate, ane-sama ga, naki naki kaette kimashita (вскоре девушка со слезами вернулась; kaeru + kuru).

それぞれのざしきを見ていって、十二月のざしきの前まできました。決して開けて見るなといわれたのに、どうしても見たくてたまりません。思いきって、若者は開けてみました。鉄びんのお湯がちんちんわいていて、おいしそうなごちそうやお酒がならべてありました。若者は、ごちそうを食べて、お酒を飲んで、よっぱらってしまいました。

やがて、あねさまが、なきなき帰ってきました。

「見(み)てくれるなと、あれほどたのんでいたのに、どうして、見てしまったのですか。Mite kureru na to (не смотри; miru + kureru), are hodo tanonde ita noni (до такой степени просила хотя; tanomu + iru), doushite, mite shimatta no desu ka (почему посмотрел? miru + shimau). あなたが、あのざしきをのぞかなければ、わたしたちは、いつまでも年(とし)をとらず、楽(たの)しくくらしていかれたのに。Anata ga, ano zashiki wo nozokanakereba (ты в ту гостиную не заглянул если бы; nozoku), watashi-tachi wa, itsumademo toshi wo torazu (мы сколько угодно: «бесконечно» не старея; toshi wo toru – стареть), tanoshiku kurashite ikareta noni (радостно жить могли хотя). もう、ふたりでいっしょにくらすこともできなければ、この家(いえ)にいることもできません。Mou, futari de isshoni kurasu koto mo dekinakereba (больше вдвоем вместе жить не можем если; dekiru – мочь), kono ie ni iru koto mo dekimasen (в этом доме находиться тоже нельзя). あの十二月(じゅうにがつ)のざしきは、山(やま)の神(かみ)さまがお休(やす)みになる場所(ばしょ)だったのです。Ano juunigatsu no zashiki wa (та декабрьская гостиная), yama no kami-sama ga o-yasumi ni naru basho datta no desu (горного божества отдыха место было ведь). もう、これであなたともおわかれです。Mou, kore de anata tomo o-wakare desu (сейчас: «уже» на этом с тобой расстаюсь; wakareru; wakare – расставание).」

「見てくれるなと、あれほどたのんでいったのに、どうして、見てしまったのですか。あなたが、あのざしきをのぞかなければ、わたしたちは、いつまでも年をとらず、楽しくくらしていかれたのに。もう、ふたりでいっしょにくらすこともできなければ、この家にいることもできません。あの十二月のざしきは、山の神さまがお休みになる場所だったのです。もう、これであなたともおわかれです。」

そういうと、あねさまは、たちまち一羽(いちわ)のうぐいすになって、どこかへとんでいってしまいました。Sou iu to, ane-sama wa (так сказал когда, девушка), tachi machi ichiwa no uguisu ni natte (вдруг одной камышевкой: «соловьем» став; wa – счетный суффикс для птиц и зайцев), doko ka e tonde itte shimaimashita (куда-то улетела; tobu + iku + shimau).

今(いま)まであった家(いえ)は、あとかたもなく消(き)えうせ、気(き)がついてみると、若者(わかもの)は、なにもない山(やま)の中(なか)で、ぼんやりと立(た)っていました。Ima made atta ie wa (до сих пор существовавший дом; aru), ato kata mo naku kie use (бесследно исчезнув; kie useru), ki ga tsuite miru to (заметив, посмотрел когда; ki ga tsuku – замечать), wakamono wa (юноша), nani mo nai yama no naka de (где ничего нет, в горах), bon'yari to tatte imashita (растерянно стоял; tatsu + iru).

そういうと、あねさまは、たちまち一羽のうぐいすになって、どこかへとんでいってしまいました。

今まであった家は、あとかたもなく消えうせ、気がついてみると、若者は、なにもない山の中で、ぼんやりと立っていました。

てんぐの羽うちわ

Tengu no ha uchiwa

(веер из перьев тэнгу; ha – перья; uchiwa – веер /круглый/)

むかし、源五郎(げんごろう)という男(おとこ)がおったそうです。Mukashi, Gengorou to iu otoko ga (в старину Гэнгоро называющийся мужчина = мужчина по имени Гэнгоро) otta sou desu (жил, говорят; oru). 源五郎は、はたらくのがきらいで、さいころ遊(あそ)びがすきでした。Gengorou wa, hataraku ga kirai de (Гэнгоро, работать ненавидя), saikoro asobi ga suki deshita (в кости игру любил).

ある日(ひ)、さいころをふるあいてが、どうしてもみつかりません。Aru hi, saikoro wo furu aite ga (однажды: « в некий день» кости бросающий партнер: «противник»), doushitemo mitsukarimasen (никак: «ни за что» не находится; mitsukaru).

「やれやれ、たいくつだわい。Yare yare, taikutsu da wai (ах-ах, скучно). 山(やま)へでもいってみるか。Yama e demo itte miru ka (в горы хотя бы пойти попробую-ка; iku + miru).」と、山へのぼりましたが、そこは、根(ね)っからのさいころずき。to, yama e noborimashita ga (в горы поднялся, и; noboru), soko wa (там), nekkara no saikoro zuki (от природы: «прирожденный» игральных костей любитель). だれもいない山の中(なか)で、さいころをとりだして「一(いち)と六(ろく)だ！」「二(に)と六で八(はち)だ！」などと、遊(あそ)んでいました。Dare mo inai yama no naka de (где никого нет, в горах), saikoro wo toridashite (кости вынув; toridasu) “Ichi to roku da (один и шесть)!” “Ni to roku de hachi da (два и шесть – восемь)!” nado to (и тому подобное, говоря), asonde imashita (играл; asobu + iru).

むかし、源五郎という男がおったそうです。源五郎は、はたらくのがきらいで、さいころ遊びがすきでした。

ある日、さいころをふるあいてが、どうしてもみつかりません。

「やれやれ、たいくつだわい。山へでもいってみるか。」と、山へのぼりましたが、そこは、根っからのさいころずき。だれもいない山の中で、さいころをとりだして「一と六だ！」「二と六で八だ！」などと、遊んでいました。

ところが、源五郎(げんごろう)の鼻先(はなさき)へ、ひょいと木(き)の上(うえ)からとびおりてきたものがいました。Tokoro ga, Gengorou no hana saki e (однако на кончик носа Гэнгоро), hyoito ki no ue kara (внезапно: «вдруг» с дерева) tobiorite kita mono ga imashita (спрыгнувшее существо было; tobu – летать + oriru – спускаться + kuru – приходить; iru – быть, находиться /о живых существах/). 見(み)ると、それはてんぐでした。Miru to, sore wa tengu deshita (посмотрел когда, то тэнгу был). てんぐは、さっきから源五郎のさいころ遊(あそ)びを見(み)ていたのです。Tengu wa, sakki kara (тэнгу уже давно) Gengorou no saikoro asobi wo mite ita no desu (на Гэнгоро в кости игру смотрел).

「おもしろそうだのう。Omoshirosou da nou (интересно-то как). そりゃなんじゃい。Sorya nan jai (это что такое?).」

「これは、さいころというものじゃ。Kore wa, saikoro to iu mono ja (это игральные кости называющаяся вещь).」

「おらにちょっくらかしてくりゃれ。Ora ni chokkura kashite kuryare (мне немножко = ненадолго одолжи /повелительное наклонение, разговорная форма/; kasu – давать в долг + kureru – давать, дарить).」

「そうはいかねえ。Sou wa ikanee (так нельзя: «не пойдет» /разговорная форма/; ikanai). おれと、さいころで勝負(しょうぶ)せい。Ore to, saikoro de shoubu sei (со мной в кости сыграй; shoubu suru – состязаться, соревноваться). 勝(か)ったらかしてやる。Kattara kashite yaru (если выиграешь, одолжу; katsu – побеждать, выигрывать).」

源五郎は、そういいました。Gengorou wa, sou iimashita (Гэнгоро так сказал; iu).

ところが、源五郎の鼻先へ、ひょいと木の上からとびおりてきたものがいました。見ると、それはてんぐでした。てんぐは、さっきから源五郎のさいころ遊びを見ていたのです。

「おもしろそうだのう。そりゃなんじゃい。」

「これは、さいころというものじゃ。」

「おらにちょっくらかしてくりゃれ。」

「そうはいかねえ。おれと、さいころで勝負せい。勝ったらかしてやる。」

源五郎は、そういいました。

そこでとうとうてんぐは、源五郎(げんごろう)と勝負(しょうぶ)するはめになりましたが、なんといってもてんぐは、さいころをはじめて見(み)たのですから、源五郎に勝(か)てるわけがありません。Soko de tou tou tengu wa (тогда в конце концов тэнгу), Gengorou to shoubu suru hame ni narimashita ga (с Гэнгоро состязаться стал: «попал в такое положение, что стал играть», но), nan to ittemo (что ни говори) tengu wa, saikoro wo hajimete mita no desu kara (тэнгу кости впервые видел так как), Gengorou ni kateru wake ga arimasen (у Гэнгоро выиграть не может никак /потенциальный залог/; katsu; wake – смысл, причина). 負(ま)けるたびに着(き)ているものを一(いち)まいずつぬがされて、とうとうすっぱだかになってしまいました。Makeru tabi ni (проигрывает когда: «в случае проигрыша») kite iru mono wo ichimai zutsu (надетые вещи по одной; kiru – надевать что-либо; kite iru – быть одетым во что-либо) nugasarete (раздеваемым будучи /страдательный залог/; nugasu – снимать), tou tou suppadaka ni natte shimaimashita (в конце концов совершенно голым стал; naru + shimau). それでもまだ、羽(は)うちわだけは持(も)ってい

ました。Sore demo mada (тем не менее все еще), ha uchiwa dake wa motte imashita (веер из перьев только имел; motsu + iru).

「もう、この羽(は)うちわだけは、やれねえ。Mou, kono ha uchiwa dake wa (уже: «больше» этот веер из перьев только), yarenee (не дам; yaru).」と、てんぐはいいました。to, tengu wa iimashita (тэнгу сказал).

そこでとうとうてんぐは、源五郎と勝負するはめになりましたが、なんといってもてんぐは、さいころをはじめて見たのですから、源五郎に勝てるわけがありません。負けるたびに着ているものを一まいずつぬがされて、とうとうすっぱだかになってしまいました。それでもまだ、羽うちわだけは持っていました。

「もう、この羽うちわだけは、やれねえ。」と、てんぐはいいました。

（ははあ、こりゃ、よっぽどだいじなもんだな。Hahaa, korya, yoppodo daiji na mon da na (ага, это весьма важная: «ценная» вещь).）と思(おも)うと、源五郎(げんごろう)はよけいほしくなりました。to omou to (подумал когда), Gengorou wa yokei hoshiku narimashita (Гэнгоро еще больше захотел; hoshii + naru ‑ становиться). そこで、Soko de (тогда),

「そうじゃ、このさいころをやるから、羽(は)うちわととりかえよう。Sou ja (так = значит, так), kono saikoro wo yaru kara (эти кости дам так как), ha uchiwa to torikaeyou (на веер из перьев давай обменяем: torikaeru). このさいころでれんしゅうして、またおらと勝負(しょうぶ)して、着物(きもの)も羽うちわもとり返(かえ)せばいいでねえか。Kono saikoro de renshuu shite (на этих костях тренируясь; renshuu suru), mata ora to shoubu shite (снова со мной сыграв), kimono mo ha uchiwa mo torikaeseba ii de nee ka (и кимоно, и веер из перьев возьмешь назад если, хорошо, не правда ли; torikaesu).」と、いいました。to, iimashita (сказал). なるほど、と思(おも)って、てんぐはさいころと羽うちわをとりかえっこしました。Naru hodo, to omotte (в самом деле, подумав; omou), tengu wa saikoro to ha uchiwa wo tori kaekko shimashita (тэнгу игральными костями и веером из перьев поменяться решил).

（ははあ、こりゃ、よっぽどだいじなもんだな。）と思うと、源五郎はよけいほしくなりました。そこで、

「そうじゃ、このさいころをやるから、羽うちわととりかえよう。このさいころでれんしゅうして、またおらと勝負して、着物も羽うちわもとり返せばいいでねえか。」と、いいました。なるほど、と思って、てんぐはさいころと羽うちわをとりかえっこしました。

源五郎は羽(は)うちわを持(も)って山(やま)をおりていきましたが、急(いそ)いで歩(ある)いたから暑(あつ)くてたまりません。Gengorou wa ha uchiwa wo motte yama wo orite ikimashita ga (Гэнгоро с веером из перьев с горы спускался = пошел, но; motsu – иметь; oriru + kuru), isoide aruita kara (быстро: « в спешке» шел так как; aruku) atsukute tamarimasen (жарко невыносимо; atsui – жаркий, горячий). ぱたぱたと羽うちわであおいでみましたが、おどろいたのなんの、鼻(はな)がずんずん高(たか)くなったのです。Pata pata to («пах-пах») ha uchiwa de aoide mimashita ga (веером из перьев обмахнуться попробовал, но; aogu + miru), odoroita no nan no (на удивление; odoroku – удивляться), hana ga zun zun takaku natta no desu (нос быстро высоким = длинным стал; takai – высокий; naru). またぱたぱたとあおぐと、また鼻がずんずん高くなっていきます。Mata pata pata to aogu to (снова пах-пах обмахнулся когда), mata hana ga zun zun takaku natte ikimasu (снова нос быстро длинным становится = растет; naru + iku).

「うひゃあ、こら、こまったものをもらっちまったぞ。Uhyaa, kora (ой-ой, ну!) komatta mono wo moracchimatta zo (неприятную: «затруднительную» вещь получил /разговорная форма/; morau + shimau).」と、あわてて今度(こんど)は羽うちわをうら返(がえ)して、あおいでみました。to, awatete kondo wa (в панике: «торопливо» на этот раз) ha uchiwa wo ura gaeshite (веер из перьев перевернув; ura – оборотная сторона, изнанка; kaesu – переворачивать на другую сторону), aoide mimashita (обмахнуться попробовал).

すると鼻(はな)はずんずんひくくなり、ぱたぱた、ぱたぱたとあおいでいるうちに、もとどおりの高(たか)さになりました。Suru to hana wa zun zun hikuku nari (тогда нос быстро низким = кротким, плоским став; hikui – низкий), pata pata, pata pata to aoide iru uchi ni (пах-пах, пах-пах обмахивался пока), moto doori no takasa ni narimashita (прежней высоты = длины стал).

「やれやれ。Yare yare (ах-ах). これはおもしろいもんだわい。Kore wa omoshiroi mon da wai (это интересная вещь).」

源五郎は羽うちわを持って山をおりていきましたが、急いで歩いたから暑くてたまりません。ぱたぱたと羽うちわであおいでみましたが、おどろいたのなんの、鼻

がずんずん高くなったのです。またぱたぱたとあおぐと、また鼻がずんずん高くなっていきます。

「うひゃあ、こら、こまったものをもらっちまったぞ。」と、あわてて今度は羽うちわをうら返して、あおいでみました。

すると鼻はずんずんひくくなり、ぱたぱた、ぱたぱたとあおいでいるうちに、もとどおりの高さになりました。

「やれやれ。これはおもしろいもんだわい。」

源五郎(げんごろう)は、羽(は)うちわを持(も)って、町(まち)へいきました。Gengorou wa, ha uchiwa wo motte, machi e ikimashita (Гэнгоро с веером из перьев в город пошел; iku). ぶらぶら歩(ある)いていると、むこうから美(うつく)しいむすめがやってきました。Bura bura aruite iru to (не спеша шел когда), mukou kara utsukushii musume ga yatte kimashita (с противоположной стороны красивая девушка: «дочь» появилась = навстречу девушка идет; yatte kuru). 聞(き)いてみると長者(ちょうじゃ)のひとりむすめだといいます。Kiite miru to (спросить попробовал когда; kiku + miru) chouja no hitori musume da to iimasu (богача единственная дочь, говорят; hitori – один человек).

源五郎は、そっとむすめのそばに近(ちか)よると、わからないように羽うちわであおぎました。Gengorou wa, sotto (Гэнгоро тихонько: «тайком, украдкой») musume no soba ni chika yoru to (к девушке приблизился когда), wakaranai you ni ha uchiwa de aogimashita (не поняла = не заметила чтобы, веером из перьев обмахнул; wakaru – понимать; aogu).

ぱたぱた、ぱたぱた、ぱたりぱたり。Pata pata, pata pata, patari patari (пах-пах, пах-пах, папах-папах).

むすめの鼻(はな)は、みるみるてんぐの鼻よりも高(たか)くなりました。Musume no hana wa, miru miru (девушки нос прямо на глазах: «в мгновение ока») tengu no hana yori mo takaku narimashita (чем тэнгу нос, длиннее стал).

源五郎は、羽うちわを持って、町へいきました。ぶらぶら歩いていると、むこうから美しいむすめがやってきました。聞いてみると長者のひとりむすめだといいます。

源五郎は、そっとむすめのそばに近よると、わからないように羽うちわであおぎました。

ぱたぱた、ぱたぱた、ぱたりぱたり。

むすめの鼻は、みるみるてんぐの鼻よりも高くなりました。

「きゃー、鼻(はな)が、鼻が‥‥‥どうしよう！Kyaa, hana ga, hana ga (а-а-а, нос, нос)……dou shiyou (что делать; dou – как)!」

むすめは、なきながら家(いえ)へ帰(かえ)りました。Musume wa, naki nagara (девушка плача /деепричастие одновременности/; naku) ie e kaerimashita (домой вернулась; kaeru).

さあ、長者(ちょうじゃ)の家(いえ)は、上(うえ)へ下(した)への大(おお)さわぎ。Saa, chouja no ie wa, ue e shita e no oo sawagi (ну [вот], богача дом сверху донизу в большом переполохе). だいじなよめ入(い)り前(まえ)のひとりむすめの鼻がこんなになってしまってと、お医者(いしゃ)さまというお医者さまをよんで、みてもらいましたが、なおりません。Daiji na yome iri mae no (ценной: «любимой» перед замужеством = на выданье) hitori musume no hana ga (единственной дочери нос) konna ni natte shimatte to (таким стал [со словами]), o-isha-sama to iu o-isha-sama wo yonde (господин врач зовущегося врача позвав; yobu), mite moraimashita ga, naorimasen (осмотр получили, но не помогает: «не проходит»; miru – осматривать + morau – получать; naoru). そこで家(いえ)の前(まえ)に、Soko de ie no mae ni (тогда перед домом),

『むすめの鼻をなおしたものは、むすめのむこにする。Musume no hana wo naoshita mono wa (дочери нос вылечившего человека; naosu), musume no muko ni suru (дочери женихом = мужем сделаю).』と、はり紙(かみ)をしました。to, hari kami wo shimashita (объявление сделали = вывесили; kami – бумага).

そこへやってきたのは、源五郎(げんごろう)です。Soko e yatte kita no wa, Gengorou desu (туда пришедший – это Гэнгоро).

「きゃー、鼻が、鼻が‥‥‥どうしよう！」

むすめは、なきながら家へ帰りました。

さあ、長者の家は、上へ下への大さわぎ。だいじなよめ入り前のひとりむすめの鼻がこんなになってしまってと、お医者さまというお医者さまをよんで、みてもらいましたが、なおりません。そこで家の前に、

『むすめの鼻をなおしたものは、むすめのむこにする。』と、はり紙をしました。

そこへやってきたのは、源五郎です。

「わしがなおしてしんぜよう。Washi ga naoshite shinzeyo (я вылечу; shinzeru = shinzuru = ageru – давать).」と、羽(は)うちわをとりだすと、ゆっくりとあおぎながら、to, ha uchiwa wo toridasu to (веер из перьев достал когда), yukkuri to aoginagara (медленно обмахивая),

「むすめの鼻(はな)よ、ひくくなれ、ひくくなあれ。Musume no hana yo (девушки нос), hikuku nare, hikuku naare (коротким становись, коротким становись /повелительное наклонение/; naru).」と、いいました。to, iimashita (сказал).

ふしぎふしぎ、むすめの鼻はみるみるうちにちぢんで、もとのとおりになりました。Fushigi fushigi, musume no hana wa miru miru uchi ni chizinde (странно, странно = на удивление девушки нос на глазах сжавшись; chizimu), moto no toori ni narimashita (как прежде стал).

そういうわけで、源五郎は、長者(ちょうじゃ)の家(いえ)のむこにおさまりました。Sou iu wake de, Gengoro wa (таким образом Гэнгоро), chouja no ie no muko ni osamarimashita (богача дома в женихи = в зятья внесен = взят; osamaru).

さて、ふうふはなかよくくらしていましたが、ある夏(なつ)の暑(あつ)い日(ひ)のこと。Sate (итак), fuufu wa naka yoku kurashite imashita ga (супруги дружно жили, но; kurasu + iru), aru natsu no atsui hi no koto (одним летним жарким днем). 源五郎は、ごろりとひるねをしながら、よめごにいいました。Gengoro wa, gorori to hirune wo shinagara (Гэнгоро, вповалку дневной сон совершая = днем почивая), yomego ni iimashita (жене сказал).

「暑(あつ)いねえ。Atsui nee (жарко, не правда ли). ちょっとあおいでおくれ。Chotto aoide okure (немного обмахни; aogu + okureru = kureru).」

「はい、はい。Hai, hai (да, да).」

「わしがなおしてしんぜよう。」と、羽うちわをとりだすと、ゆっくりとあおぎながら、

「むすめの鼻よ、ひくくなれ、ひくくなあれ。」と、いいました。

ふしぎふしぎ、むすめの鼻はみるみるうちにちぢんで、もとのとおりになりました。

そういうわけで、源五郎は、長者の家のむこにおさまりました。

さて、ふうふはなかよくくらしていましたが、ある夏の暑い日のこと。源五郎は、ごろりとひるねをしながら、よめごにいいました。

「暑いねえ。ちょっとあおいでおくれ。」

「はい、はい。」

よめごは、そばにあった羽(は)うちわで源五郎をあおいだから、たいへん。Yomego wa, soba ni atta ha uchiwa de (жена рядом находившимся веером из перьев; aru) Gengoro wo aoida kara, taihen (Гэнгоро обмахнула так как, ужасно: «ужас»). 源五郎の鼻はどんどん高(たか)くなりました。Gengoro no hana wa don don takaku narimashita (Гэнгоро нос быстро длинным стал). が、源五郎はいい気持(きも)ちでぐうぐうねむってしまって、なにも知(し)りません。Ga (но: «однако»), Gengoro wa ii kimochi de guu guu nemutte shimatte (Гэнгоро в хорошем настроении: «самочувствии» с храпом заснув; nemuru + shimau), nani mo shirimasen (ничего не знает; shiru). よめごもいねむりしながら、どんどんあおぎました。Yomego mo inemuri shinagara (жена тоже дремля), don don aogimashita (все обмахивала). 鼻はどんどんのびて、雲(くも)をつきぬけ、天(あま)の川(かわ)までのびていきました。Hana wa don don nobite (нос, все вытягиваясь; nobiru), kumo wo tsuki nuke (сквозь облака прошел; tsukinukeru – проходить насквозь), ama no kawa made nobite ikimashita (до небесной реки вытянулся: «вырос»; nobiru + iku).

天の川では、ちょうど、天上(てんじょう)の大工(だいく)たちが橋(はし)をなおしていました。Ama no kawa de wa, choudo (на небесной реке как раз), tenjou no daiku-tachi ga hashi wo naoshite imashita (небесные плотники мост чинили; naosu + iru).

よめごは、そばにあった羽うちわで源五郎をあおいだから、たいへん。源五郎の鼻はどんどん高くなりました。が、源五郎はいい気持ちでぐうぐうねむってしまって、なにも知りません。よめごもいねむりしながら、どんどんあおぎました。鼻はどんどんのびて、雲をつきぬけ、天の川までのびていきました。

天の川では、ちょうど、天上の大工たちが橋をなおしていました。

「おい、くいが、一本(いっぽん)足(た)りないぞ。Oi, kui ga, ippon tarinai zo (ой, одной сваи: «столба» не хватает; ichi – один; hon – счетный суффикс для цилиндрических предметов; tariru – хватать, быть достаточным; zo – восклицательная частица).」

そこへ、うまいぐあいに、源五郎の鼻(はな)がするするとのびてきました。Soko e (туда), umai guai ni (на удачу; guai – обстоятельства; umai – удачный, хороший), Gengoro no hana ga suru suru to nobite kimashita (Гэнгоро нос легко: «быстро» протянулся).

「やあ、あったあった。Yaa, atta atta (ура, есть, есть).」と、大工(だいく)は、くいだと思(おも)って、鼻の先(さき)を橋(はし)に打(う)ちつけてしまいました。To, daiku wa, kui da to omotte (плотники, что сваей является, думая), hana no saki wo hashi ni uchi tsukete shimaimashita (носа кончик к мосту прибили; utsu – бить + tsukeru – прикреплять + shimau).

源五郎は、鼻先(はなさき)がしくしくいたむので目(め)をさまして、おどろきました。Gengoro wa, hana saki ga shiku shiku itamu node (Гэнгоро, носа кончик резко = сильно болит поскольку) me wo samashite, odorokimashita (проснувшись, удивился: «испугался»; me wo samasu – просыпаться /связанное употребление/; me – глаз, глаза; odoroku).

「おい、なにやってるんだ。Oi, nani yatteru n da (ой, что делается). 早(はや)くうら返(がえ)してあおいでくれっ。Hayaku uragaeshite aoide kure (быстро перевернув, помаши; hayai).」

「おい、くいが、一本足りないぞ。」

そこへ、うまいぐあいに、源五郎の鼻がするするとのびてきました。

「やあ、あったあった。」と、大工は、くいだと思って、鼻の先を橋に打ちつけてしまいました。

源五郎は、鼻先がしくしくいたむので目をさまして、おどろきました。

「おい、なにやってるんだ。早くうら返してあおいでくれっ。」

よめごもびっくりして、羽(は)うちわをうら返(がえ)して、ぱたぱた、ぱたぱた。Yomego mo bikkuri shite (жена, испугавшись: «удивившись»; bikkuri suru), ha uchiwa wo uragaeshite, pata pata, pata pata (веер из перьев перевернув, пах-пах, пах-пах). ところが、鼻の先(さき)は、天(あま)の川(かわ)の橋(はし)にしっかりくっついているから、たまりません。Tokoro ga, hana no saki wa, ama no kawa no hashi ni shikkari kuttsuite iru kara (однако, носа кончик небесной реки к мосту крепко прикреплен так как; kuttsuku + iru), tamarimasen (невыносимо; tamaru – терпеть, выносить). 鼻がちぢむにつれて、源五郎の体(からだ)はちゅうにうきあがり、どんどん空高(そらたか)く、引(ひ)っぱりあげられてしまいまし

た。Hana ga chizimu ni tsurete (нос сжимался, по мере того как), Gengoro no karada wa chuuni ukiagari (Гэнгоро тело, ввысь: «в небо» всплыв; ukiagaru), don don sora takaku, hippari agerarete shimashimashita (постепенно в небо высоко поднято /страдательный залог, завершенный вид/; hippari ageru + shimau).

天の川に着(つ)いた源五郎は、Ama no kawa ni tsuita Gengoro wa (на небесную реку прибывший Гэнгоро; tsuku),

「やいやい、これはおれの鼻だ、くいではないぞい。Yai yai, kore wa ore no hana da, kui dewanai zoi (эй-эй, это мой нос, а не свая!).」

「そうか、すまなかったのう。Souka, sumanakatta nou (вот как, извините: «виноваты»).」

天上(てんじょう)の大工(だいく)は、あっさりくぎをぬいてくれました。Tenjou no daiku wa, assari kugi wo nuite kuremashita (небесные плотники легко: «без труда» гвоздь вынули; nuku + kureru). そのとたん、源五郎の体(からだ)は、まっさかさまに、地上(ちじょう)へむかって落(お)ちていきました。Sono totan, Gengoro no karada wa (в тот момент тело Гэнгоро), massaka sama ni (вниз головой: «вверх ногами»), chijou e mukatte ochite ikimashita (к земле по направлению падать стало = полетело; mukau – направляться, быть обращенным к; ochiru – падать + iku).

よめごもびっくりして、羽うちわをうら返して、ぱたぱた、ぱたぱた。ところが、鼻の先は、天の川の橋にしっかりくっついているから、たまりません。鼻がちぢむにつれて、源五郎の体はちゅうにうきあがり、どんどん空高く、引っぱりあげられてしまいました。

天の川に着いた源五郎は、

「やいやい、これは俺の鼻だ、くいではないぞい。」

「そうか、すまなかったのう。」

天上の大工は、あっさりくぎをぬいてくれました。そのとたん、源五郎の体は、まっさかさまに、地上へむかって落ちていきました。

ザブーン！Zabuun (ба-бах)! と、源五郎が落(お)ちたところは、琵琶湖(びわこ)という大(おお)きな湖(みずうみ)でした。to, Gengoro ga ochita tokoro wa (место, куда упал Гэнгоро), biwa ko to iu ookina mizuumi deshita (Бива называющееся большое озеро было). ところが、Tokoro ga (однако),

「あれあれ！Are are (ах, ах /междометье/)!」

源五郎は、自分(じぶん)の体(からだ)を見(み)てびっくり。Gengoro wa, jibun no karada wo mite bikkuri (Гэнгоро, на свое тело посмотрев, испугался). ひれがはえ、うろこができ、水(みず)の中(なか)をすーいすい泳(およ)いでいるのです。Hire ga hae (плавники выросли /соединительное деепричастие/; haeru), uroko ga deki (чешуя появилась; dekiru), mizu no naka wo suui sui oyoide iru no desu (в воде легко плавает; oyogu + iru; naka – в, внутри). 落(お)ちたいきおいで、源五郎はふなになってしまったのです。Ochita ikioi de (из-за падения: «падения под влиянием»; ikioi – сила, импульс, побуждение), Gengoro wa funa ni natte shimatta no desu (Гэнгоро карасем стал). 今(いま)でも源五郎は琵琶湖(びわこ)の中(なか)を、ふなのすがたで泳(およ)いでいます。Ima demo Gengoro wa biwako no naka wo (сейчас даже = и по сей день Гэнгоро в озере Бива), funa no sugata de oyoide imasu (в карася облике плавает). その地方(ちほう)の人(ひと)は、〝源五郎(げんごろう)ぶな〟とよんでいます。Sono chihou no hito wa, “Gengoro buna” to yonde imasu (той местности люди «Гэнгоро-карась» зовут; yobu + iru).

ザブーン！と、源五郎が落ちたところは、琵琶湖という大きな湖でした。ところが、

「あれあれ！」

源五郎は、自分の体を見てびっくり。ひれがはえ、うろこができ、水の中をすーいすい泳いでいるのです。落ちたいきおいで、源五郎はふなになってしまったのです。今でも源五郎は琵琶湖の中を、ふなのすがたで泳いでいます。その地方の人は、〝源五郎ぶな〟とよんでいます。

もっけきょうほう

Mokkekyouhou

(моккэкёхо)

とんとむかし。Tonto mukashi (совсем давно). ひとり者(もの)の、まずしいおけ屋(や)がいました。Hitori mono no (одинокий; hitori – один человек; mono – человек), mazushii okeya ga imashita (бедный бондарь жил; oke – бадья, бочка; ya – суффикс

профессий). ある、まっ暗(くら)いばんのこと。Aru, makkurai ban no koto (одним совершенно темным вечером; koto – дело). おけ屋(や)がねていると、えんがわでどったらしょっと大(おお)きな音(おと)がします。Okeya ga nete iru to (бондарь спит когда; neru + iru), engawa de dottara shotto (на речной заводи вдруг резко) ookina oto ga shimasu (громкий звук раздается; oto ga suru). いってみると、大(おお)きな長持(ながもち)がおいてありました。Itte miru to (пойти попробовал = пойдя, посмотрел когда; iku + miru), ookina nagamochi ga oite arimashita (большой продолговатый ящик положен = стоит; oku – класть, ставить + aru – быть, находиться). おけ屋は、ふたを開(あ)けてみました。Okeya wa, futa wo akete mimashita (бондарь крышку открыть попробовал; akeru + miru). すると、中(なか)からきれいなあねさまが出(で)てきて、いいました。Suru to, naka kara kireina ane-sama ga dete kite (тогда изнутри красивая девушка выйдя; deru), iimashita (сказала; iu).

「どうかおよめさんにしてください。Douka o-yome-san ni shite kudasai (пожалуйста, в невесты: «в жены» возьми).」

おけ屋(や)はおどろくやら、うれしいやら。Okeya wa odoroku yara, ureshii yara (бондарь и удивляется, и рад). すぐこのあねさまとめおとになり、なかよくくらしていました。Sugu kono ane-sama to meoto ni nari (сразу с этой девушкой мужем и женой = супругами став; naru), naka yoku kurashite imashita (дружно = в согласии жили; kurasu + iru).

とんとむかし。ひとり者の、まずしいおけ屋がいました。

ある、まっ暗いばんのこと。おけ屋がねていると、えんがわでどったらしょっと大きな音がします。いってみると、大きな長持がおいてありました。おけ屋は、ふたを開けてみました。すると、中からきれいなあねさまが出てきて、いいました。

「どうかおよめさんにしてください。」

おけ屋はおどろくやら、うれしいやら。すぐこのあねさまとめおとになり、なかよくくらしていました。

ところが、このよめさまは、そんじょそこらにいないほどきれいでした。Tokoro ga, kono yome-sama wa (однако эта девушка), sonjo sokora ni inai hodo kirei deshita (небывалой красоты была: «до такой степени красива, что где попало не бывает»). そのうわさはお城(しろ)のとのさまの耳(みみ)にも入(はい)りました。Sono uwasa wa o-shiro no tono-sama no mimi ni mo hairimashita (те = о ней слухи замкового вельможи: «господина» в

уши вошли = до ушей дошли; shiro – замок; hairu – входить). とのさまは、おけ屋(や)をよんで、Tono-sama wa, okeya wo yonde (вельможа, бондаря позвав; yobu),

「おけ屋、おまえのにょうぼうをわしのよめさまにしたいから、わしによこせ。Okeya, o-mae no nyoubou wo washi no yome-sama ni shitai kara (бондарь, твою жену моей невестой сделать хочу так как), washi ni yokose (мне отдай; yokosu).」といいます。to iimashita (сказал).

「それはひどい。Sore wa hidoi (это жестоко: «ужасно»). かんべんしてくだせえ。Kamben shite kudasee (извините; kudasee = kudasai).」

「いやだというんなら、うめの千年(せんねん)古木(こぼく)に、うぐいすを千羽(せんわ)、とまらせてさしだせ！Iya da to iu n nara (нет говоришь если), ume no sennen koboku ni (на сливовое тысячелетнее старое дерево; ume – слива; sen – тысяча; nen – год), uguisu wo senwa (соловьев тысячу), tomarasete (посадив /побудительный залог/; tomaru – останавливаться, садиться) sashi dase (предоставь /повелительное наклонение/; sashidasu)!」

ところが、このよめさまは、そんじょそこらにいないほどきれいでした。そのうわさはお城のとのさまの耳にも入りました。とのさまは、おけ屋をよんで、

「おけ屋、おまえのにょうぼうをわしのよめさまにしたいから、わしによこせ。」といいます。

「それはひどい。かんべんしてくだせえ。」

「いやだというんなら、うめの千年古木に、うぐいすを千羽、とまらせてさしだせ！」

おけ屋(や)は「こまった、こまった。」といって、家(いえ)に帰(かえ)りました。Okeya wa “Komatta, komatta.” to itte (бондарь «беда, беда» говоря; komaru – находиться в затруднительном положении), ie ni kaerimashita (домой вернулся; kaeru). すると、よめさまがわけを聞(き)いて、Suru to, yome-sama ga wake wo kiite (тогда жена, причину выслушав; kiku – слушать, спрашивать),

「うめの千年(せんねん)古木(こぼく)にうぐいす千羽(せんわ)？Ume no sennen koboku ni uguisu senwa (на сливовое тысячелетнее старое дерево соловьев тысячу)? なあに、わけありません、ほほほ。Naani, wake arimasen (что-о? смысла нет; aru), hohoho (ха-ха-

ха).」とわらっていいました。to waratte iimashita (смеясь, сказала = рассмеялась; warau + iu).

その夜(よる)、よめさまがひとばんじゅうなにかをこしらえていましたが、次(つぎ)の朝(あさ)、おけ屋にそれをわたして、なにかを耳(みみ)もとでささやきました。Sono yoru, yome-sama ga hitoban juu (в тот вечер жена всю ночь) nanika wo koshiraete imashita ga (что-то делала = мастерила, и; koshiraeru + iru), tsugi no asa, okeya ni sore wo watashite (на следующее утро бондарю то передав; watasu), nanika wo mimi moto de sasayakimashita (что-то у самого уха прошептала; moto – под; sasayaku). おけ屋はお城(しろ)へいって、Okeya wa o-shiro e itte (бондарь, в замок пойдя; iku),

「とのさま、やくそくのものを持(も)ってまいりました。Tono-sama, yakusoku no mono wo motte mairimashita (господин, обещанную вещь принес; yakusoku – обещание; motsu – иметь; mairu – идти, приходить /глагол вежливой речи/; motte mairu = motte kuru – приносить」と、さしだしたのは、みごとなうめの木(き)。to, sashidashita no wa (то, что представил: «предъявил»), migotona ume no ki (прекрасное сливовое дерево).

おけ屋は「こまった、こまった。」といって、家に帰りました。すると、よめさまがわけを聞いて、

「うめの千年古木にうぐいす千羽？なあに、わけありません、ほほほ。」とわらっていいました。

その夜、よめさまがひとばんじゅうなにかをこしらえていましたが、次の朝、おけ屋にそれをわたして、なにかを耳もとでささやきました。おけ屋はお城へいって、

「とのさま、やくそくのものを持ってまいりました。」と、さしだしたのは、みごとなうめの木。

「やや。Ya ya (o!). しかし、うぐいすがおらんのう。Shikashi, uguisu ga oran nou (однако соловьев-то нет; oru).」

「うぐいすは、これからで。Uguisu wa, kore kara de (соловьи этого после = теперь).」

おけ屋(や)は、よめさまにいわれたとおり、手(て)をぱんぱんと三度(さんど)たたきました。Okeya wa, yome-sama ni iwareta toori (бондарь женой сказанному согласно = как сказала жена), te wo pan pan to san do tatakimashita (руками = в ладоши «хлоп-хлоп» три раза хлопнул: «ударил»; tataku). すると、うぐいすが次(つぎ)から次(つぎ)へととんで

きて、うめの木(き)に千羽(せんわ)とまりました。Suru to, uguisu ga tsugi kara tsugi e to tonde kite (тогда соловьи, один за другим прилетев; tobu + kuru – приходить), ume no ki ni senwa tomarimashita (на сливовое дерево тысяча штук сели; wa – счетный суффикс для птиц и зайцев; tomaru).

ホーホケキョ、ホーホケキョ！Hou ho ke kyo, hou ho ke kyo (набор звуков)! そのにぎやかなことといったら。Sono nigiyaka na koto to ittara (то шумное дело, если сказать = так расшумелись; iu).

でも、とのさまは、引(ひ)きさがりません。Demo, tono-sama wa, hiki sagarimasen (но вельможа не унимается; hikisagaru). またしてもむりなことをいいつけました。Mata shitemo (еще раз) murina koto wo ii tsukemashita (невозможное дело наказал: «приказал»; iu + tsukeru – прикреплять).

「おけ屋、千頭(せんとう)の馬(うま)に千(せん)のくらを乗(の)せてこい。Okeya, sentou no uma ni (бондарь, на тысячу лошадей) sen no kura wo nosete koi (тысячу седел надев, приди = приведи тысячу оседланных лошадей; noseru – ставить, класть + kuru – приходить). でなきゃ、おまえのよめさんをよこせ。Denakya, o-mae no yome-san wo yokose (если не появятся, твою жену отдай; deru – выходить, появляться; yokosu).」

「やや。しかし、うぐいすがおらんのう。」

「うぐいすは、これからで。」

おけ屋は、よめさまにいわれたとおり、手をぱんぱんと三度たたきました。すると、うぐいすが次から次へととんできて、うめの木に千羽とまりました。

ホーホケキョ、ホーホケキョ！そのにぎやかなことといったら。

でも、とのさまは、引きさがりません。またしてもむりなことをいいつけました。

「おけ屋、千頭の馬に千のくらを乗せてこい。でなきゃ、おまえのよめさんをよこせ。」

おけ屋は、また、「こまった、こまった。」といって、家(いえ)に帰(かえ)りました。Okeya wa, mata, “Komatta, komatta.” to itte, ie ni kaerimashita (бондарь снова, «беда, беда» говоря, домой вернулся). すると、よめさまがわけを聞(き)いて、Suru to, yome-sama ga wake wo kiite (тогда жена, причину услышав; kiku

「千頭(せんとう)の馬(うま)に千(せん)のくら？心配(しんぱい)ありません。Sentou no uma ni sen no kura (на тысячу лошадей тысячу седел)? Shimpai arimasen (беспокойства нет = не волнуйся). ほほほ。Hohoho (ха-ха-ха).」

よめさまは外(そと)へ出(で)て、ありを拾(ひろ)いはじめました。Yome-sama wa soto e dete (жена, на улицу выйдя; deru), ari wo hiroi hajimemashita (муравьев подбирать начала; hirou + hajimeru). 一(いっ)ぴき二(に)ひき、三(さん)びき・・・・・・ Ippiki nihiki, sambiki (один, два, три; hiki – счетный суффикс для небольших животных)…… そうして千(せん)びき集(あつ)めて、それにすなつぶをひとつぶずつ乗(の)せました。Sou shite sembiki atsumete (тогда = таким образом тысячу собрав), sore ni suna tsubu wo hitotsubuzutsu nosemashita (на них песчинки по одной положила; suna – песок; tsubu – зерно, крупинка).

おけ屋が戸口(とぐち)へ出(で)てみると、いつの間(ま)にか外(そと)には、くらをつけた千頭(せんとう)の馬(うま)がずらり。Okeya ga toguchi e dete miru to (бондарь на крыльцо выйти попробовал когда), itsu no ma ni ka soto ni wa (в одно мгновение на улице = на дворе), kura wo tsuketa sentou no uma ga zurari (оседланных тысяча лошадей вереницей [выстроились]; kura wo tsukeru – седлать).

「ひゃあ、これは！Hyaa, kore wa (ах, это)!」

おけ屋は、また、「こまった、こまった。」といって、家に帰りました。すると、よめさまがわけを聞いて、

「千頭の馬に千のくら？心配ありません。ほほほ。」

よめさまは外へ出て、ありを拾いはじめました。一ぴき二ひき、三びき・・・・・・そうして千びき集めて、それにすなつぶをひとつぶずつ乗せました。

おけ屋が戸口へ出てみると、いつの間にか外には、くらをつけた千頭の馬がずらり。

「ひゃあ、これは！」

よめさまはにっこりして、おけ屋に、千頭(せんとう)の馬(うま)をお城(しろ)へ引(ひ)っぱっていかせました。Yome-sama wa nikkori shite (жена, улыбаясь), okeya ni, sentou no uma wo o-shiro e hippatte ikasemashita (бондаря тысячу лошадей в замок тащить: «вести» отправила /побудительный залог/; hipparu + iku).

なにしろ千頭の馬です。Nani shiro sentou no uma desu (что ни говори, тысяча лошадей). お城の庭(にわ)もいっぱいになってしまいました。O-shiro no niwa mo ippai ni natte shimaimashita (замковый сад даже полным стал; naru + shimau). とのさまはたまげましたが、まだまだ、あきらめません。Tono-sama wa tamagemashita ga (вельможа ошеломлен, но; tamageru), mada mada, akiramemasen (никак не смирится; akirameru).

「おけ屋よ。Okeya yo (бондарь; yo – частица эмоционального усиления). 今度(こんど)こそ、さいごじゃ。Kondo koso, saigo ja (этот раз именно = точно последний). いいか、〝もっけきょうほう〝というものを作(つく)って持(も)ってこい。Ii ka (ладно: «хорошо»?), “mokkekyouhou” («моккэкёхо» /выдуманное слово/) to iu mono wo tsukutte motte koi (называющуюся вещь сделав, принеси; tsukuru + motsu + kuru).」

「もっけきょうほう？Mokkekyouhou (моккэкёхо)?」

「もっけきょうほうとは、〝思(おも)いもよらぬほど、べんりでだいじなもの〝といういみじゃ。Mokkekyouhou to wa (моккэкёхо – это) “omoi mo yoranu hodo (немыслимой: «неожиданной» степени; omoi – мысль, предположение, ожидание; yoru – зависеть), benri de daiji na mono (удобная и ценная вещь)” to iu imi ja (называющийся = такой смысл). むずかしいぞ。Muzukashii zo (трудно). わしだって、まだ見(み)たことがないんじゃからな。Washi datte, mada mita koto ga nai n ja kara na (я, например, еще не видел так как).」

よめさまはにっこりして、おけ屋に、千頭の馬をお城へ引っぱっていかせました。

なにしろ千頭の馬です。お城の庭もいっぱいになってしまいました。とのさまはたまげましたが、まだまだ、あきらめません。

「おけ屋よ。今度こそ、さいごじゃ。いいか、〝もっけきょうほう〝というものを作って持ってこい。」

「もっけきょうほう？」

「もっけきょうほうとは、〝思いもよらぬほど、べんりでだいじなもの〝といういみじゃ。むずかしいぞ。わしだって、まだ見たことがないんじゃからな。」

おけ屋はまた、Okeya wa mata (бондарь снова),

「こまった、こまった。Komatta, komatta (беда, беда). 今度(こんど)こそ、にょうぼうをとのさまにとられてしまう。Kondo koso, nyoubou wo tono-sama ni torarete shimau

(на этот раз точно жену вельможа заберет /страдательный залог, завершенный вид/; toru – брать + shimau).」

よめさまは、話(はなし)を聞(き)くと、Yome-sama wa, hanashi wo kiku to (жена рассказ услышала когда),

「もっけきょうほうねえ……。Mokkekyouhou nee (моккэкёхо, да)……」と、ちょっと考(かんが)えていましたが、to, chotto kangaete imashita ga (немного думала, но),

「ようし、まかせといて！Yoshi, makasetoite (ладно, [мне] поручи = положись на меня; makaseru + oku – давать, позволять, заставлять)!」

よめさまはおけ屋に、大(おお)きなおけのようなものを作(つく)らせました。Yome-sama wa okeya ni, ookina oke no youna mono wo tsukurasemashita (жена бондаря большой бочке подобную вещь сделать заставила = сказала сделать /побудительный залог/; tsukuru). できあがるとおけ屋は、Dekiagaru to okeya wa (готово когда, бондарь),

「へえ、これがもっけきょうほうかい？Hee, kore ga mokkekyouhou kai (э, это моккэкёхо)?」

「そうですとも。Sou desu tomo (и так, [и не так] = и да, и нет). お城(しろ)へいったら、おけのふたを開(あ)けてごらんなさい。O-shiro e ittara (в замок пойдешь если), oke no futa wo akete goran nasai (бочки крышку открыть попробуй; akeru + goran ni naru = miru – смотреть, видеть /вежливая речь/ + nasai – пожалуйста).」

おけ屋はまた、

「こまった、こまった。今度こそ、にょうぼうをとのさまにとられてしまう。」

よめさまは、話を聞くと、

「もっけきょうほうねえ……。」と、ちょっと考えていましたが、

「ようし、まかせといて！」

よめさまはおけ屋に、大きなおけのようなものを作らせました。できあがるとおけ屋は、

「へえ、これがもっけきょうほうかい？」

「そうですとも。お城へいったら、おけのふたを開けてごらんなさい。」

おけ屋はお城(しろ)へいって、Okeya wa o-shiro e itte (бондарь, в замок пойдя; iku),

「とのさま、もっけきょうほうを作(つく)ってまいりました。Tono-sama, mokkekyouhou wo tsukutte mairimashita (господин, моккэкёхо сделав, пришел = принес; tsukuru + mairu – идти, приходить /вежливая речь/).」

「なに。Nani (что). こりゃ、ただの大(おお)きなおけじゃないか。Korya, tada no ookina oke janai ka (это просто не большая бочка разве?).」

「じゃ、ためしにふたを開(あ)けてごらんなさいまし。Ja, tameshi ni futa wo akete goran nasaimashi (ну, на пробу крышку открыть попробуйте).」

とのさまがふたを開(あ)けると、りっぱなおさむらいがぞろぞろと出(で)てきてせいぞろい。Tono-sama ga futa wo akeru to, rippana o-samurai ga (вельможа крышку открыл когда, великолепные самураи) zoro zoro to dete kite seizoroi (один за другим: «вереницей» выйдя, собрались = построились; seizoroi suru). そしてまたぞろぞろと、おけの中(なか)にもどっていきました。Soshite mata zoro zoro to, okeya no naka ni modotte ikimashita (затем снова один за другим в бочку вернулись; modoru + iku). とのさまは、Tono-sama wa (вельможа),

「うーむ、さむらいは、いくさの時(とき)はちょうほうなもの。Uumu, samurai wa, ikusa no toki wa chouhou na mono (угу, самураи войны: «битвы» во время полезны; mono – вещь, человек). しかし、それだけじゃ、もっけきょうほうとはいえんのう。Shikashi, sore dake ja, mokkekyouhou to wa ien nou (однако это только моккэкёхо назвать нельзя).」

「では、もう一度(いちど)、ふたをお開(あ)けください。Dewa, mou ichido, futa wo o-ake kudasai (тогда еще раз крышку откройте, пожалуйста).」

おけ屋はお城へいって、

「とのさま、もっけきょうほうを作ってまいりました。」

「なに。こりゃ、ただの大きなおけじゃないか。」

「じゃ、ためしにふたを開けてごらんなさいまし。」

とのさまがふたを開けると、りっぱなおさむらいがぞろぞろと出てきてせいぞろい。そしてまたぞろぞろと、おけの中にもどっていきました。とのさまは、

「うーむ、さむらいは、いくさの時はちょうほうなもの。しかし、それだけじゃ、もっけきょうほうとはいえんのう。」

「では、もう一度、ふたをお開けください。」

とのさまがふたを開(あ)けたとたん、ものすごいほのおがめらめらと立(た)ちのぼりました。Tono-sama ga futa wo aketa totan (вельможа крышку открыл только = в тот момент, когда открыл), mono sugoi honou ga (ужасное пламя) mera mera to tachi noborimashita (вспыхнуло /связанное употребление/; tatsu – стоять + noboru – подниматься = tachinoboru – вздыматься). ほのおはとのさまにむかっていき、とのさまがにげると、どこまでも追(お)いかけていきます。Honou wa tono-sama ni mukatte iki (пламя к вельможе направилось; mikau + iku), tono-sama ga nigeru to (вельможа сбежал когда), doko made mo oi kakete ikimasu (до куда угодно догоняет; oikakeru + iku).

とのさまは庭(にわ)の池(いけ)までほのおに追(お)いかけられて、とうとう池にとびこんでしまいました。Tono-sama wa niwa no ike made honou ni oi kakerarete (вельможа до садового пруда пламенем догоняем), tou tou ike ni tobikonde shimaimashita (в конце концов в пруд запрыгнул; tobikomu + shimau).

「やれやれ。Yare yare (ой, ой!).」

やっとのことで池(いけ)からはいあがったとのさまが見(み)たのは、もっけきょうほうから出(で)た火(ひ)がもえうつり、火事(かじ)になったお城(しろ)でした。Yatto no koto de ike kara hai agatta tono-sama ga (наконец из пруда выползший вельможа; hau – ползти + agaru – подниматься) mita no wa (то, что увидел; miru), mokkekyouhou kara deta hi ga moe utsuri (из моккэкёхо вышедший огонь перекинулся, и; deru; moeru – гореть + ustsuru – переходить, перемещаться), kaji ni natta o-shiro deshita (пожаром ставший = загоревшийся замок).

お城がなくなったとのさまは、もうとのさまでもなんでもなくなって、一生(いっしょう)よめさまをもらえなかったそうです。O-shiro ga naku natta tono-sama wa (замка не стало у которого, вельможа), mou tono-sama demo nan demo naku natte (уже и вельможи даже, и ничего не стало, и), isshou yome-sama wo moraenakatta sou desu (за всю жизнь жены получить не мог, говорят /потенциальный залог, форма прошедшего времени/; morau).

おけ屋はよめさまをだいじにして、しあわせにくらしましたと。Okeya wa yome-sama wo daiji ni shite (бондарь, к жене бережно относясь = жену ценя; daiji ni suru), shiawase ni kurashimashita to (счастливо жил, говорят; kurasu).

とのさまがふたを開けたとたん、ものすごいほのおがめらめらと立ちのぼりました。ほのおはとのさまにむかっていき、とのさまがにげると、どこまでも追いかけていきます。

とのさまは庭の池までほのおに追いかけられて、とうとう池にとびこんでしまいました。

「やれやれ。」

やっとのことで池からはいあがったとのさまが見たのは、もっけきょうほうから出た火がもえうつり、火事になったお城でした。

お城がなくなったとのさまは、もうとのさまでもなんでもなくなって、一生よめさまをもらえなかったそうです。

おけ屋はよめさまをだいじにして、しあわせにくらしましたと。

はなたれこぞうさま

Hanatare kozou-sama

(сопливый послушник; hanatare – сопливый ребенок; kozou – послушник, ученик; sama – уважительный суффикс «господин»)

むかし、びんぼうな男(おとこ)が、山(やま)にさく花(はな)を切(き)って、毎日(まいにち)川(かわ)をわたって、となり町(まち)まで売(う)りにいっていました。Mukashi (в старину), binbou na otoko ga (бедный мужчина), yama ni saku hana wo (в горах цветущие цветы; saku – цвести) kitte (срезав; kiru /деепричастие предшествования/), mainichi kawa wo watatte (каждый день реку переходя; wataru), tonari machi made (до соседнего города) uri ni itte imashita (продавать ходил; uru; iku + iru – быть /длительный вид/). 花が売(う)れのこると、いつもとちゅうの川の中(なか)へ投(な)げこんで、竜神(りゅうじん)さまにあげていました。Hana ga ure nokoru to (цветы непроданными оставались когда; ureru – продаваться + nokoru – оставаться), itsumo tochuu no kawa no naka e nage konde (всегда по пути в реку бросив; nageru – бросать + komu /как 2-й элемент сложного глагола указывает на направленность действия внутрь чего-либо/), ryuujin-sama ni agete imashita (морскому дракону дарил; areru + iru).

その日(ひ)も一日(いちにち)じゅう、Sono hi mo ichinichi juu (в тот день тоже весь день),

「花(はな)やー、花。Hana yaa, hana (цветы, цветы; yaa – разговорная частица). 花はいらんかねー。Hana wa iran ka nee (цветы не нужны ли? iran – разговорная форма от iranai; iru – быть нужным, требоваться; ka – вопросительная частица; ne(e) – не правда ли?;

ведь /частица/).」と、よびながら、男は町じゅうを歩(ある)き回(まわ)りました。to, yobinagara (зовя: «зазывая»; yobu /деепричастие одновременности/), otoko wa machi juu wo aruki mawarimashita (мужчина по всему городу бродил; aruku – ходить пешком + mawaru – кружиться). が、この日(ひ)はどういうわけか、花が一本(いっぽん)も売れません。Ga (но), kono hi wa douiu wake ka (в этот день почему-то), hana ga ippon mo (цветок ни один; ichi – один + hon – «корень» /счетный суффикс для цилиндрических предметов/) uremasen (не продается; ureru).

むかし、びんぼうな男が、山にさく花を切って、毎日川をわたって、となり町まで売りにいっていました。花が売れのこると、いつもとちゅうの川の中へ投げこんで、竜神さまにあげていました。

その日も一日じゅう、

「花やー、花。花はいらんかねー。」と、よびながら、男は町じゅうを歩き回りました。が、この日はどういうわけか、花が一本も売れません。

しかたなく男は、朝(あさ)かついできた花を、そっくりまたせおって、川岸(かわぎし)までもどってきました。Shikata naku (поневоле; shikata – способ, метод + naku /срединная форма nai – «нет»/) otoko wa (мужчина), asa katsuide kita (утром принесенные; katsugu – нести на плечах + kuru – приходить /вспомогательный глагол, указывающий на пространственно-временное приближение/) hana wo (цветы), sokkuri mata seotte (все снова на спину взвалив; seou – класть на спину, нести на себе), kawa gishi made modotte kimashita (к речному берегу вернулся; modoru + kuru; made – до).

「竜神(りゅうじん)さま、のこりものですが、花をさしあげます。Ryuujin-sama (господин морской дракон; sama – господин, госпожа), nokori mono desu ga (остатки, но; mono – вещь; ga – и, но, а /союз; часто не переводится/), hana wo sashi agemasu (цветы дарю; sashi ageru – давать, преподносить /глагол вежливой речи, направленность от «низшего» к «высшему»/).」

そういって、男は、花を川へ流(なが)しました。Sou itte (так сказав; iu), otoko wa, hana wo kawa e nagashimashita (мужчина цветы в реку бросил: «пустил по течению»; nagasu).

こうして、男が竜神さまにおまいりして、さあ、帰(かえ)ろうとした時(とき)です。Kou shite, otoko ga ryuujin-sama ni o-mairi shite (так сделав, мужчина, морскому дракону поклонившись: «паломничество совершив»; suru; o-mairi suru), saa (ну

/выражение раздумья/), kaerou to shita toki desu (возвращаться собрался [когда], время = это случилось, когда он собрался возвращаться; kaeru; suru).

「もうし、もうし。Moushi. Moushi (извините: «послушайте»).」

うしろからよびとめる声(こえ)がします。Ushiro kara (сзади) yobi tomeru (окликающий; yobu – звать + tomeru – останавливать) koe ga shimasu (голос раздается; koe ga suru).おどろいてふりむくと、ひとりの女(おんな)の人(ひと)が立(た)っていました。Odoroite furi muku to (удивившись, обернулся когда; odoroku; furu – махать, трясти + muku – поворачиваться), hitori no onna no hito ga tatte imashita (одна женщина стояла; hito – человек; tatsu + iru).

しかたなく男は、朝かついできた花を、そっくりまたせおって、川岸までもどってきました。

「竜神さま、のこりものですが、花をさしあげます。」

そういって、男は、花を川へ流しました。

こうして、男が竜神さまにおまいりして、さあ、帰ろうとした時です。

「もうし、もうし。」

うしろからよびとめる声がします。おどろいてふりむくと、ひとりの女の人が立っていました。

「いつも、お花をたくさんいただいて、竜神(りゅうじん)さまがたいそうおよろこびです。Itsumo, o-hana wo takusan itadaite (всегда цветов много получая; o – уважительная приставка; itadaku), ryuujin-sama ga taisou o-yorokobi desu (морской дракон очень рад). お礼(れい)にこの子(こ)をさしあげたいとのことです。O-rei ni kono ko wo sashi agetai (в благодарность этого ребенка подарить хочет; sashi ageru /желательное наклонение/) to no koto desu (дело в том, что /часто не переводится/; koto – дело).」

見(み)ると、女の人の横(よこ)に、鼻(はな)をたらしたきたない子(こ)どもが立(た)っています。Miru to (посмотрел когда), onna no hito no yoko ni (от женщины сбоку), hana wo tarashita (сопливый /связанное употребление/; hana – нос; tarasu – спускать, свешивать) kitanai kodomo ga tatte imasu (грязный ребенок стоит). 女の人は、Onna no hito wa (женщина),

「この子の名前(なまえ)は、はなたれこぞうさま。Kono ko no namae wa (этого ребенка имя), hanatare kozou-sama (сопливый послушник). 願(ねが)いごとをなんでもかな

えてくれる、ふしぎなこぞうさまです。Negai goto wo (желание) nandemo kanaete kureru (все, что угодно = какое угодно, исполняющий; kanaeru + kureru – давать, дарить /указывает на направленность действия от 3-го лица к любому, от 2-го к 1-му или от «высшего» к «низшему»/), fushigina kozou-sama desu (чудесный послушник = мальчик). どうか、自分(じぶん)の子どもだと思(おも)って、大切(たいせつ)にしてください。Douka (пожалуйста), jibun no kodomo da to omotte (своим ребенком считая; da – глагол-связка «быть»; omou – думать), taisetsu ni shite kudasai (заботьтесь: «берегите»; taisetsu na – важный, ценный; kudasai – пожалуйста /вежливая форма повелительного наклонения; от kudasaru – давать, дарить/).」

そういうと、女の人は、はなたれこぞうさまをのこして、すーっと消(き)えてしまいました。Sou iu to (так сказала когда), onna no hito wa, hanatare kozou-sama wo nokoshite (женщина сопливого послушника оставив; nokosu), suutto kiete shimaimashita (мгновенно исчезла; kieru + shimau – заканчивать /после деепричастия образует совершенный вид/).

「いつも、お花をたくさんいただいて、竜神さまがたいそうおよろこびです。お礼にこの子をさしあげたいとのことです。」

見ると、女の人の横に、鼻をたらしたきたない子どもが立っています。女の人は、

「この子の名前は、はなたれこぞうさま。願いごとをなんでもかなえてくれる、ふしぎなこぞうさまです。どうか、自分の子どもだと思って、大切にしてください。」

そういうと、女の人は、はなたれこぞうさまをのこして、すーっと消えてしまいました。

男は子どもをつれて、家(いえ)へ帰(かえ)りました。Otoko wa kodomo wo tsurete (мужчина, ребенка собой взяв; tsureru – сопровождать, брать кого-либо с собой), ie e kaerimashita (домой вернулся; kaeru).

見(み)れば見(み)るほど、きたない子どもです。Mireba miru hodo kitanai kodomo desu (чем больше смотрел, тем грязнее ребенок /устойчивый оборот/; mireba – условная форма miru; hodo – степень). 長(なが)い鼻(はな)を、ずるーっとたらしています。Nagai hana wo, zuruutto tarashite imasu (длинный нос постоянно соплив: «нос вешает»; tarasu + iru). けれども男は、女の人のことばを思(おも)いだして、子どもにいってみました。

Keredomo otoko wa (однако мужчина), onna no hito no kotoba wo omoidashite (женщины слова вспомнив; omoidasu), kodomo ni itte mimashita (ребенку сказать попробовал; iu + miru – смотреть, видеть /аттемптивный вид/).

「ごらんのとおり、うちはこんなにきたないぼろ家(や)だ。Goran no toori (как видишь), uchi wa konna ni kitanai boroya da ([мой] дом – такая грязная хибара: «развалюха»). もうちっとりっぱな家(いえ)にならんもんかのう。Mou chittori rippana ie ni naran mon ka nou (еще немного приличным: «роскошным» домом не станет ли?; naru; mono – субстантиватор «вещь» /часто не переводится/; nou – разговорная частица).」

すると、子どもは、鼻をすすりました。Suru to, kodomo wa, hana wo susurimashita (тогда ребенок носом шмыгнул; susuru).

「ずん！Zun («шмыг» /ономатопоэтическое слово/)!」

そのとたん、ぼろ家(や)はりっぱなおやしきにかわりました。Sono totan (в тот момент), boroya wa rippana o-yashiki ni kawarimashita (развалюха в роскошный особняк обратилась; kawaru – меняться). 男は、たまげるやらうれしいやら。Otoko wa, tamageru yara ureshii yara (мужчина и ошеломлен, и рад).

男は子どもをつれて、家へ帰りました。

見れば見るほど、きたない子どもです。長い鼻を、ずるーっとたらしています。けれども男は、女の人のことばを思いだして、子どもにいってみました。

「ごらんのとおり、うちはこんなにきたないぼろ家だ。もうちっとりっぱな家にならんもんかのう。」

すると、子どもは、鼻をすすりました。

「ずん！」

そのとたん、ぼろ家はりっぱなおやしきにかわりました。男は、たまげるやらうれしいやら。

「はなたれこぞうさま、こんなりっぱなやしきでは、わしのぼろ着(ぎ)はにあわん。Hanatarekozou-sama, konna rippana yashiki de wa (сопливый послушник, в таком роскошном особняке), washi no borogi wa niawan (мои лохмотья не подходят; niau – быть подходящим, быть к лицу). りっぱな着物(きもの)を出(だ)してくれんか。Rippana kimono wo dashite kuren ka (приличное кимоно не дадите ли; dasu – вынимать, выдавать + kureru).」

「ずん！Zun («шмыг»)!」

はなたれこぞうさまが、鼻をすすったとたん、男はりっぱな着物を着(き)ていました。Hanatarekozou-sama ga, hana wo susutta totan (сопливый послушник носом шмыгнул как только = в тот самый момент), otoko wa rippana kimono wo kite imashita (мужчина в роскошное кимоно был одет; kiru – надевать + iru). 男は、大(おお)よろこび。Otoko wa, oo yorokobi (мужчина очень рад; oo – большой, крупный, сильный /префикс/). おいしいごちそうやら、お金(かね)やら、なんでもほしいものを出してもらって、あっという間(ま)に大金持(おおかねも)ちになりました。Oishii gochisou yara (и вкусные угощения), o-kane yara (и деньги), nan demo hoshii mono wo dashite moratte (все, что хотел, получив; dasu + morau – получать, брать /показывает, что действие совершается в интересах подлежащего/), atto iu ma ni (в одно мгновение) oo kanemochi ni narimashita (большим богачом стал; naru).

「はなたれこぞうさま、こんなりっぱなやしきでは、わしのぼろ着はにあわん。りっぱな着物を出してくれんか。」

「ずん！」

はなたれこぞうさまが、鼻をすすったとたん、男はりっぱな着物を着ていました。男は、大よろこび。おいしいごちそうやら、お金やら、なんでもほしいものを出してもらって、あっという間に大金持ちになりました。

何年(なんねん)かたつうちに、男はつきあいも広(ひろ)くなって、あっちの長者(ちょうじゃ)によばれ、こっちの長者からもよばれて、いそがしくなってきました。Nan nen ka tatsu uchi ni (несколько лет прошло пока; nen – год), otoko wa tsukiai mo hiroku natte (мужчины круг знакомых, тоже широким став; hiroi; naru), atchi no chouja ni yobare (оттуда: «теми» богачами приглашаем; atchi – та сторона /разговорная форма achira, местоимение/; yobu – звать /страдательный залог, соединительное деепричастие/), kotchi no chouja kara mo yobarete (отсюда: «этими» богачами тоже приглашаем; kochira – эта сторона), isogashiku natte kimashita (занятым стал; isogashii; naru + kuru /указывает на наступление действия/). ところが、どこへいくにも、はなたれこぞうさまがかならずいっしょについてきて、はなれません。Tokoro ga, doko e iku ni mo (однако, куда бы ни ехал), hanatarekozou-sama ga kanarazu isshoni tsuite kite (сопливый послушник, обязательно вместе следуя; tsuitekuru – следовать за кем-либо), hanaremasen (не отдаляется = не отстает; hanareru – отходить, расставаться). はなたれこぞうさまのきたないことは、かわ

りません。Hanatarekozou-sama no kitanai koto wa (то, что сопливый послушник грязный), kawarimasen (не меняется; kawaru). あいかわらず、長(なが)い鼻(はな)をずるーっとたらしたままです。Aikawarazu, nagai hana wo zuruutto tarashita mama desu (по прежнему, длинный нос все время соплив; mama – так, как есть).

「こぞうさま、その鼻、かめんのか？Kozou-sama, sono hana, kamen no ka (мальчик, тот: «твой» нос не можешь высморкать; hana wo kamu – сморкаться; kamen = kamenai – отрицательная форма kameru /потенциальный залог/)?」

男が聞(き)くと、はなたれこぞうさまは、首(くび)を横(よこ)にふり、Otoko ga kiku to (мужчина спросил когда), Hanatarekozou-sama wa, kubi wo yoko ni furi (сопливый послушник, головой качая; yoko – бок; furu – махать, трясти),

「かめねえ。Kamenee (не могу высморкать; kamu; nee = nai).」

何年かたつうちに、男はつきあいも広くなって、あっちの長者によばれ、こっちの長者からもよばれて、いそがしくなってきました。ところが、どこへいくにも、はなたれこぞうさまがかならずいっしょについてきて、はなれません。はなたれこぞうさまのきたないことは、かわりません。あいかわらず、長い鼻をずるーっとたらしたままです。

「こぞうさま、その鼻、かめんのか？」

男が聞くと、はなたれこぞうさまは、首を横にふり、

「かめねえ。」

「そのきたない着物(きもの)をかえてはどうだ。Sono kitanai kimono wo kaete wa dou da (то: «твое» грязное кимоно сменить [если – то] как = как насчет того, чтобы сменить?; kaeru – заменять, обменивать).」

「かえられねえ。Kaerarenee (не могу сменить /потенциальный залог kaerareru/).」

そんなふうですから、男はだんだんはなたれこぞうさまのことが、いやになってきました。Sonna fuu desu kara (такая манера = таким образом так как), otoko wa dan dan hanatarekozou-sama no koto ga, iya ni natte kimashita (мужчине постепенно сопливый послушник противен: «неприятен» стал; naru + kuru). そこである日(ひ)、Soko de aru hi (поэтому однажды: «в некий день»),

「のう、はなたれこぞうさまや。Nou, hanatarekozou-sama ya (ну, сопливый послушник; ya – эй [ты]! /разговорная частица, которая используется при обращении/). わ

しもだいぶおまえの世話(せわ)になったが、もうなんにも出(だ)してもらうものはないから、そろそろ竜神(りゅうじん)さまのところへ帰(かえ)ってくれんかの。Washi mo daibu o-mae no sewa ni natta ga (я тоже много о тебе заботился, но; sewa ni naru), mou nannimo dashite morau mono wa nai kara (уже ничего, что получать [от тебя], нет так как), soro soro ryuujin-sama no tokoro e kaette kuren ka no (потихоньку: «в скором времени» к морскому дракону не вернешься ли; kaeru + kureru).」

そういうと、はなたれこぞうさまは悲(かな)しそうな顔(かお)をして、男をじっと見(み)ていましたが、Sou iu to (так сказал когда), hanatarekozou-sama wa kanashisouna kao wo shite (сопливый послушник, грустным выглядящее = грустное лицо сделав; kanashii; suru), otoko wo jitto mite imashita ga (на мужчину пристально смотрел, и; miru + iru),

「そいじゃあ、しかたねえなあ。Sou jaa, shikata nee naa (ну, делать нечего; naa – восклицательная частица)」といいました。to, iimashita (сказал; iu).

「そのきたない着物をかえてはどうだ。」

「かえられねえ。」

そんなふうですから、男はだんだんはなたれこぞうさまのことが、いやになってきました。そこである日、

「のう、はなたれこぞうさまや。わしもだいぶおまえの世話になったが、もうなんにも出してもらうものはないから、そろそろ竜神さまのところへ帰ってくれんかの。」

そういうと、はなたれこぞうさまは悲しそうな顔をして、男をじっと見ていましたが、

「そいじゃあ、しかたねえなあ。」といいました。

男はほっとしました。Otoko wa hotto shimashita (мужчина облегченно вздохнул; hotto suru).

ところが、はなたれこぞうさまが戸口(とぐち)のところで、Tokoro ga, hanatarekozou-sama ga toguchi no tokoro de (однако сопливый послушник на двери месте = на пороге),

「ずるずるーっ、ずんずんずるずるんっ！Zuru zuruutt, zun zun zuru zurunn («шмы-шмыг, шм-шм-шмы-шмыг»)!」

鼻(はな)をするものすごい音(おと)がしたかと思(おも)うと、家(いえ)は、もとのぼろ家(や)にもどってしまいました。Hana wo susuru monosugoi oto ga shita ka (носа шмыгания ужасный = громкий звук раздался, что ли; oto ga suru) to omou to (подумал когда), ie wa, moto no boro ya ni modotte shimaimashita (дом к прежней развалюхе вернулся; modoru). 男の着(き)ていた着物(きもの)も、なにもかもがすっかりむかしのとおりになってしまいました。Otoko no kite ita kimono mo (и на мужчине надетое кимоно), nanimo ka mo ga (и все остальное) sukkari mukashi no toori ni natte shimaimashita (полностью как в старые времена стало; naru + shimau).

「はなたれこぞうさま、待(ま)ってくれーっ。Hanatarekozou-sama, matte kureett (сопливый послушник, подожди-и; matsu + kureru /повелительное наклонение/).」

男は、あわてて追(お)いかけましたが、もうはなたれこぞうさまのすがたは消(き)えて、どこにも見(み)あたりません。Otoko wa, awatete oi kakemashita ga (мужчина в панике догонял, но; ou – гнаться + kakeru – бежать, мчаться), mou hanatarekozou-sama no sugata wa kiete (уже сопливого послушника фигура, исчезнув; kieru), doko ni mo miatarimasen (нигде на глаза не попадается = не видна; miru – видеть + ataru – попадать). 男は、とほうにくれ、ぼんやりと立(た)ちつくすばかりでした。Otoko wa, tohou ni kure (мужчина, потрясенным будучи; tohou ni kureru – попасть в затруднительное положение, растеряться /связанное употребление/), bon'yari to, tachi tsukusu bakari deshita (растерянно остался стоять: «стоящим только был»; tatsu + tsukusu – израсходовать до конца, исчерпывать /указывает на законченность действия/).

男はほっとしました。

ところが、はなたれこぞうさまが戸口のところで、

「ずるずるーっ、ずんずんずるずるんっ！」

鼻をするものすごい音がしたかと思うと、家は、もとのぼろ家にもどってしまいました。男の着ていた着物も、なにもかもがすっかりむかしのとおりになってしまいました。

「はなたれこぞうさま、待ってくれーっ。」

男は、あわてて追いかけましたが、もうはなたれこぞうさまのすがたは消えて、どこにも見あたりません。男は、とほうにくれ、ぼんやりと立ちつくすばかりでした。

浦島太郎

Urashima Tarou

(Урасима Таро)

むかしむかし、浦島太郎(うらしまたろう)というわかい漁師(りょうし)が、年(とし)とった母親(ははおや)とくらしていました。Mukashi, Urashima Tarou to iu wakai ryoushi ga (в старину Урасима Таро зовущийся молодой рыбак), toshi totta hahaoya to (с пожилой матерью; toshi – год, возраст; toru – брать; toshi wo toru – стареть) kurashite imashita (жил; kurasu + iru).

ある天気(てんき)のよい日(ひ)、浦島太郎が海(うみ)べをすたすた歩(ある)いていくと、子(こ)どもらが大(おお)ぜいで、わいわいさわいでいます。Aru tenki no yoi hi (неким погожим днем; tenki – погода; yoi – хороший), Urashima Tarou ga umi be wo suta suta aruite iku to (Урасима Таро по морскому берегу торопливо шел когда; umi – море; aruku + iku), kodomo ra ga oozei de (дети большой толпой: «во множестве»), wai wai sawaide imasu (большой шум поднимают = сильно шумят; wai wai savagu /связанное употребление/). 見(み)ると、一(いっ)ぴきのかめをぼうでつついたり、ひっくり返(かえ)したりして遊(あそ)んでいました。Miru to (посмотрел когда), ippiki no kame wo (одну черепаху; ichi – один + hiki – счетный суффикс для небольших животных) bou de tsutsuitari (палкой легонько тыкая; tsutsuku), hikkuri kaeshitari shite ([вверх лапами] переворачивая; hikkuri kaesu – опрокидывать) asonde imashita (развлекались: «играли»; asobu + iru).

「これこれ、生(い)き物(もの)をいじめてはかわいそうじゃ。Kore kore (ну-ну), ikimono wo ijimete wa kawaisou ja (над живым существом издеваться жалко же; ijimeru). にがしておやり。Nigashite o-yari (отпустите: «бросьте» [в воду]; nagasu + yaru – давать, дарить /после деепричастия указывает на то, что действие совершается в интересах другого лица/).」と、いいましたが、to, iimashita ga (сказал, но; iu),

「いやじゃ、おれたちのかめだもん。Iya ja, ore-tachi no kame da mon (не-а, наша черепаха ведь; tachi – суффикс множественного числа; mon = mono).」と、子どもらはかめをはなしません。to, kodomo-ra wa kame wo hanashimasen (дети черепаху не отпускают; ra – суффикс множественного числа; hanasu).

むかしむかし、浦島太郎というわかい漁師が、年とった母親とくらしていました。

ある天気のよい日、浦島太郎が海べをすたすた歩いていくと、子どもらが大ぜいで、わいわいさわいでいます。見ると、一ぴきのかめをぼうでつついたり、ひっくり返したりして遊んでいました。

「これこれ、生き物をいじめてはかわいそうじゃ。にがしておやり。」と、いいましたが、

「いやじゃ、おれたちのかめだもん。」と、子どもらはかめをはなしません。

「それじゃ、そのかめをわしに売(う)ってくれ。Sore ja, sono kame wo washi ni utte kure (тогда ту черепаху мне продайте; uru + kureru /повелительное наклонение/).」と、浦島太郎(うらしまたろう)はいくらかの金(かね)を子(こ)どもらにやって、そのかめを買(か)いとり、助(たす)けてやりました。to, Urashima Tarou wa ikura ka no kane wo kodomo-ra ni yatte (Урасима Таро, сколько-то: «несколько» денег детям дав; yaru), sono kame wo kai tori (ту черепаху купив; kau + toru /соединительное деепричастие/), tasukete yarimashita (спас; tasukeru + yaru).

子どもらがいってしまうと、浦島太郎は、Kodomo-ra ga itte shimau to (дети ушли когда; iku + shimau /завершенный вид/), Urashima Tarou wa (Урасима Таро),

「もうだいじょうぶじゃ。Mou daijoubu ja (уже [все] в порядке). かめさん、早(はや)くおにげ。Kame-san, hayaku o-nige (госпожа черепаха, быстро беги: «спасайся»; nigeru).」といって、かめを海(うみ)にはなしてやりました。to itte, kame wo umi ni hanashite yarimashita (сказав, черепаху в море выпустил; hanasu + yaru).

それからしばらくたったある日(ひ)のことでした。Sore kara shibaraku tatta (после этого немного спустя; tatsu – проходить [о времени]) aru hi no koto deshita (некоего дня = в некий день дело было). 浦島太郎が海(うみ)べでつりをしていると、かめが一(いっ)ぴき泳(およ)いできて、Urashima Tarou ga umi be de tsuri wo shite iru to (Урасима Таро на морском берегу рыбачил когда; tsuri wo suru + iru), kame ga ippiki oyoide kite (черепаха, одна приплыв; oyogu + kuru),

「浦島(うらしま)さん。Urashima-san (Урасима-сан). このあいだは助(たす)けていただいてありがとうございました。Kono aida wa tasukete itadaite arigatou gozaimashita (в тот раз за то, что спасли, спасибо; tasukeru + itadaku – получать /указывает, что действие направлено на говорящего/). お礼(れい)にあなたを竜宮(りゅうぐう)へおつれします。O-rei ni anata wo ryuuguu e o-tsure shimasu (в благодарность Вас во дворец морского дракона

возьму с собой = провожу; tsureru; o-tsure suru – форма глагола вежливой речи /для обозначения действий первого лица/).」

「それじゃ、そのかめをわしに売ってくれ。」と、浦島太郎はいくらかの金を子どもらにやって、そのかめを買いとり、助けてやりました。

子どもらがいってしまうと、浦島太郎は、

「もうだいじょうぶじゃ。かめさん、早くおにげ。」といって、かめを海にはなしてやりました。

それからしばらくたったある日のことでした。浦島太郎が海べでつりをしていると、かめが一ぴき泳いできて、

「浦島さん。このあいだは助けていただいてありがとうございました。お礼にあなたを竜宮へおつれします。」

浦島太郎(うらしまたろう)はよろこぶやら、おどろくやら。Urashima Tarou wa yorokobu yara, odoroku yara (Урасима Таро и радуется, и удивляется).

「え、竜宮(りゅうぐう)へだって、竜宮へいけるのかい。E (как?!), ryuuguu e datte (во дворец морского дракона, говоришь?; datte – разговорная форма da to iu), ryuuguu e ikeru no kai (во дворец морского дракона могу поехать?; iku /потенциальный залог/).」

「どうぞ、わたしのせなかにお乗(の)りください。Douzo, watashi no senaka ni o-nori kudasai (пожалуйста, на мою спину садитесь; noru).」

浦島太郎がかめのせなかに乗(の)ると、かめはすいすいと泳(およ)いで、なんともいえない、いい気持(きも)ちです。Urashima Tarou ga kame no senaka ni noru to (Урасима Таро черепахе на спину сел когда), kame wa sui sui to oyoide (черепаха, легко плывя; oyogu), nantomo ienai (невыразимо: «ничего нельзя сказать»), ii kimochi desu (хорошее настроение: «ощущение» = хорошо, здорово). 気(き)がつくといつの間(ま)にか海の中(なか)で、さんごの林(はやし)やらこんぶの森(もり)やらの間(あいだ)を通(とお)りぬけていくのでした。Ki ga tsuku to (заметил: «обратил внимание» когда /устойчивое выражение/; ki – дух, душа) itsu no ma ni ka umi no naka de (незаметно в море; naka – в, внутри), sango no hayashi yara kombu no mori yara no aida wo (и коралловых лесов, и морской капусты рощ между) toorinukete iku (проходили: «пробирались»; tooru – проходить, проезжать + nukeru – проходить через что-либо + iku – идти, ехать /указывает на пространственно-временное удаление/) no deshita («дело было в том», что /не

переводится/). やがて、まばゆく光(ひか)るごてんの屋根(やね)が見(み)えてきました。Yagate (вскоре), mabayuku hikaru go-ten no (ослепительно сверкающего дворца) yane ga miete kimashita (крыша видна стала; mieru + kuru).

浦島太郎はよろこぶやら、おどろくやら。

「え、竜宮へだって、竜宮へいけるのかい。」

「どうぞ、わたしのせなかにお乗りください。」

浦島太郎がかめのせなかに乗ると、かめはすいすいと泳いで、なんともいえない、いい気持ちです。気がつくといつの間にか海の中で、さんごの林やらこんぶの森やらの間を通りぬけていくのでした。やがて、まばゆく光るごてんの屋根が見えてきました。

「さあ、竜宮城(りゅうぐうじょう)へ着(つ)きました。Saa, ryuuguujou e tsukimashita (итак = ну, во дворец морского дракона прибыли).」と、かめは浦島太郎をおろしながらいいました。to, kame wa Urashima Tarou wo oroshi nagara iimashita (черепаха, Урасима Таро спуская, сказала; orosu).

するとごてんのとびらが開(あ)いて、美(うつく)しいおとひめさまが、大(おお)ぜいの魚(さかな)をしたがえてあらわれ、すずのようなきれいな声(こえ)で、Suru to go-ten no tobira ga aite (тогда дворца двери отворились, и; akeru), utsukushii otohime-sama ga (красивая принцесса), oozei no sakana wo shitagaete (множества = большой стаи рыб в сопровождении; shitagaeru –брать с собой кого-либо) araware (появилась, и; arawareru), suzu no youna kirei na koe de (колокольчику подобным = как колокольчик красивым: «чистым» голосом),

「浦島(うらしま)さま。ようこそおいでくださいました。Urashima-sama (Урасима-сама). Youkoso oide kudasaimashita (добро пожаловать). この間(あいだ)は、かめがあぶないところを助(たす)けてくださって、ありがとうございました。Kono aida wa (недавно: «на днях»), kame ga abunai tokoro wo tasukete kudasatte ([за то, что] черепаху от опасности: «от чего-то опасного» спасли; tokoro – место /субстантиватор, часто остается без перевода/; tasukeru + kudasaru – давать, дарить /указывает на направленность действия от «высшего» к «низшему»/), arigatou gozaimashita (спасибо). お礼(れい)をもうします。O-rei wo moushimasu (благодарность говорю = приношу; moosu – говорить, называться /о себе/).」

浦島太郎は、竜宮城(りゅうぐうじょう)の大広間(おおひろま)へ通(とお)されました。Urashima Tarou wa, ryuuguujou no (Урасима Таро замка морского дракона замка) oo hiroma e toosaremashita (в большой зал проведен; tooru /страдательный залог/). ごちそうが、食(た)べきれないほど、次(つぎ)から次(つぎ)へと運(はこ)ばれてきます。Go-chisou ga, tabekirenai hodo (угощение не съедаемой степени = так, что невозможно все съесть; taberu + kiru – резать /показывает, что действие доведено до конца/), tsugi kara tsugi e to hakobarete kimasu (одно за другим приносят; hakobu /страдательный залог/ + kuru). やがて、音楽(おんがく)もはじまり、たいやひらめの魚(さかな)たちが、美(うつく)しい舞(まい)をまって見(み)せてくれました。Yagate, ongaku mo hajimari (вскоре музыка началась, и; hajimaru), tai ya hirame no sakana-tachi ga (окуни и палтусы – рыбы), utsukushii mai wo matte misete kuremashita (красивый танец станцевали; mau + miseru – показывать + kureru). こんな楽(たの)しいことは、はじめてで、まるで夢(ゆめ)を見(み)ているようでした。Konna tanoshii koto wa, hajimete de (такое веселье впервые будучи; tanoshii – радостный, веселый; koto – дело /субстантиватор/), maru de yume wo mite iru (совсем [как] сон смотрит) you deshita (похоже было).

「さあ、竜宮城へ着きました。」と、かめは浦島太郎をおろしながらいいました。

するとごてんのとびらが開いて、美しいおとひめさまが、大ぜいの魚をしたがえてあらわれ、すずのようなきれいな声で、

「浦島さま。ようこそおいでくださいました。この間は、かめがあぶないところを助けてくださって、ありがとうございました。お礼をもうします。」

浦島太郎は、竜宮城の大広間へ通されました。ごちそうが、食べきれないほど、次から次へと運ばれてきます。やがて、音楽もはじまり、たいやひらめの魚たちが、美しい舞をまって見せてくれました。こんな楽しいことは、はじめてで、まるで夢を見ているようでした。

「竜宮(りゅうぐう)は、いつもこうなのですよ。Ryuuguu wa, itsumo kou na no desu yo (во дворце морского дракона всегда так; yo – утвердительная и восклицательная частица). どうぞいつまでも、すきなだけいてくださいまし。Douzo itsu made mo (пожалуйста, сколько угодно: «навсегда»), sukina dake ite kudasaimashi (нравится насколько, будьте; dake – только; iru – быть. находиться).」

浦島太郎は、美(うつく)しいおとひめさまや魚(さかな)たちと遊(あそ)んだり、おいしいごちそうを食(た)べたり、毎日(まいにち)うっとりとくらして、家(いえ)へ帰(かえ)ることなど、すっかりわすれてしまいました。Urashima Tarou wa, utsukushii otohime-sama ya sakana-tachi to asondari (Урасима Таро, с красивой принцессой и рыбами развлекаясь; asobu /многократный вид/), oishii gochisou wo tabetari (вкусные угощения кушая; taberu), mainichi uttori to kurashite (каждый день рассеянно = расслабленно живя; kurasu), ie e kaeru koto nado (о домой возвращении и тому подобному), sukkari wasurete shimaimashita (совсем забыл; wasureru + shimau). けれど、三日(みっか)めになると、年(とし)とった母親(ははおや)を思(おも)いだして、どんなに心配(しんぱい)しているかと、急(きゅう)に家(いえ)へ帰(かえ)りたくなってきました。Keredo (все-таки: «все же»), mikka me ni naru to (третий день настал когда; me – суффикс порядковых числительных), toshi totta hahaoya wo omoi dashite (о пожилой матери вспомнив), donna ni shimpai shite iru ka to (как волнуется [подумав]; shimpai suru), kyuu ni ie e kaeritaku natte kimashita (спешно вернуться захотел; kaeru /желательное наклонение/ + naru + kuru).

おとひめさまは、まだまだ遊(あそ)んでいってください、とひきとめましたが、浦島太郎がどうしても帰(かえ)るというので、おみやげに、美しい箱(はこ)を出(だ)してきて、Otohime-sama wa (принцесса), mada mada asonde itte kudasai (еще поразвлекайтесь; asobu + iku), to hiki tomemashhita ga (удерживала, но; hiku – тянуть, тащить + tomeru – останавливать), Urashima Tarou ga doushite mo (Урасима Таро во что бы то ни стало = все равно) kaeru to iu node (уходит: «возвращается», говорит поскольку), o-miyage ni, utsukushii hako wo dashite kite (в подарок красивую шкатулку: «коробку» преподнеся; dasu – подавать, давать + kuru),

「これは玉手箱(たまてばこ)というものです。Kore wa tama tebako to iu mono desu (это – драгоценной шкатулкой зовущаяся вещь; te – рука; hako – коробка, шкатулка). でも、どんなことがあっても、開(あ)けてはいけませんよ。いいですね。Demo, donna koto ga atte mo (однако, что бы ни случилось: «какое бы дело ни было»), akete wa ikemasen yo (открывать нельзя). Ii desu ne (хорошо = ладно, ведь).」と、いいました。to, iimashita (сказала).

「竜宮は、いつもこうなのですよ。どうぞいつまでも、すきなだけいてくださいまし。」

浦島太郎は、美しいおとひめさまや魚たちと遊んだり、おいしいごちそうを食べたり、毎日うっとりとくらして、家へ帰ることなど、すっかりわすれてしまいまし

た。けれど、三日めになると、年とった母親を思いだして、どんなに心配しているかと、急に家へ帰りたくなってきました。

おとひめさまは、まだまだ遊んでいってください、とひきとめましたが、浦島太郎がどうしても帰るというので、おみやげに、美しい箱を出してきて、

「これは玉手箱というものです。でも、どんなことがあっても、開けてはいけませんよ。いいですね。」と、いいました。

浦島太郎は玉手箱(たまてばこ)をだいじにかかえて、かめのせなかに乗(の)り、おとひめさまや魚(さかな)たちに見送(みおく)られて帰(かえ)っていきました。Urashima Tarou wa tama tebako wo daiji ni kakaete (Урасима Таро, драгоценную шкатулку бережно держа: «неся»; kakaeru), kame no senaka ni nori (черепахе на спину сев; noru), otohime-sama ya sakana-tachi ni miokurarete (принцессой и рыбами провожаемым будучи; miokuru /страдательный залог/) kaette ikimashita (вернулся = уехал; kaeru + iku). かめはぐんぐん泳(およ)いで、いつの間(ま)にか、もとの海(うみ)べに着(つ)いていました。Kame wa gun gun oyoide (черепаха, энергично плывя), itsu no ma ni ka, moto no umi be ni tsuite imashita (незаметно к прежнему морскому берегу прибыли; tsuku + iru /указывает на результат действия/).

浦島太郎は、急(いそ)いで自分(じぶん)の家(いえ)へ帰(かえ)ろうとして、はまを歩(ある)いていましたが、どうもようすが、いつもとちがいます。Urashima Tarou wa, isoide jibun no ie e kaerou to shite (Урасима Таро, поспешно в свой дом вернуться намереваясь; kaeru + to suru), hama wo aruite imashita ga (по песчаному берегу шел, но; aruku + iru), doumo yousu ga (что-то: «как-то» вид), itsumo to chigaimasu (от обычного отличается; itsumo – всегда; chigau). すれちがう村(むら)の人(ひと)も、知(し)らない顔(かお)ばかりです。そのうえ、どうしても自分の家が見(み)つからないのです。Sure chigau mura no hito mo (проходящие мимо деревенские люди = жители тоже), shiranai kao bakari desu (незнакомые лица только; shiru – знать). そこで、自分の家のあるあたりへいって、たずねてみました。Soko de, jibun no ie no aru (тогда свой дом где находится) atari e itte (к окрестностям пойдя), tazunete mimashita (спросить попробовал; tazuneru + miru /аттемптивный вид/).

浦島太郎は玉手箱をだいじにかかえて、かめのせなかに乗り、おとひめさまや魚たちに見送られて帰っていきました。かめはぐんぐん泳いで、いつの間にか、もとの海べに着いていました。

浦島太郎は、急いで自分の家へ帰ろうとして、はまを歩いていましたが、どうもようすが、いつもとちがいます。すれちがう村の人も、知らない顔ばかりです。そのうえ、どうしても自分の家が見つからないのです。そこで、自分の家のあるあたりへいって、たずねてみました。

「もし。このへんに、浦島太郎という漁師(りょうし)の家(いえ)はありませんか。Moshi (послушайте). Kono hen ni (здесь поблизости: «в этой окрестности»), Urashima Tarou to iu ryoushi no ie wa arimasen ka (Урасима Таро зовущегося рыбака дома нет?).」

「浦島太郎だって？Urashima Tarou datte (Урасима Таро, говорите)? そんな名前(なまえ)の人(ひと)が百年(ひゃくねん)も前(まえ)におったが、ある日(ひ)海(うみ)へ漁(りょう)に出(で)たまま帰(かえ)らなかったという話(はなし)を、聞(き)いたことがあるが。Sonna namae no hito ga hyaku nen mo mae ni otta ga (с таким именем человек сто лет целых тому назад жил, но; oru – быть), aru hi umi e ryou ni deta mama kaeranakatta (однажды на рыбную ловлю вышел и не вернулся; deru; mama – так, как есть; kaeru) to iu hanashi wo (такой рассказ), kiita koto ga aru ga (слышал, но….; kiku).」

浦島太郎は、口(くち)もきけないほどおどろきました。Urashima Tarou wa, kuchi mo kikenai hodo (Урасима Таро до такой степени, что лишился дара речи = язык проглотил; kuchi – рот; kiku – действовать, быть исправным; kuchi ga (mo) kikenai /устойчивое выражение/) odorokimashita (удивился; odoroku).

竜宮(りゅうぐう)には、たった三日(みっか)いただけなのに、地上(ちじょう)ではそのあいだに、百年(ひゃくねん)もたってしまったのでした。Ryuuguu ni wa, tatta mikka ita dake na noni (во дворце морского дракона только три дня был хотя), chijou de wa sono aida ni (на земле тем временем), hyaku nen mo tatte shimatta no deshita (сто лет прошло; tatsu + shimau). 母親(ははおや)は、とうのむかしに死(し)んでしまい、知(し)っている人(ひと)も、だれひとりいないのです。Haha oya wa, touno mukashi ni shinde shimai (мать давным-давно умерла), shitte iru hito mo (знающих = знакомых людей тоже; shiru + iru), dare hitori inai no desu (ни одного нет; dare – кто; hitori – один [человек]; iru).

「もし。このへんに、浦島太郎という漁師の家はありませんか。」

「浦島太郎だって？　そんな名前の人が百年も前におったが、ある日海へ漁に出たまま帰らなかったという話を、聞いたことがあるが。」

浦島太郎は、口もきけないほどおどろきました。

竜宮には、たった三日いただけなのに、地上ではそのあいだに、百年もたってしまったのでした。母親は、とうのむかしに死んでしまい、知っている人も、だれひとりいないのです。

浦島太郎は悲(かな)しくて、さびしくてたまらなくなりました。Urashima Tarou wa kanashikute, sabishikute tamaranaku narimashita (Урасима Таро печально и грустно невыносимо стало = стало невыносимо печально; kanashii; sabishii). また、とぼとぼと海(うみ)べへもどってきて、すなの上(うえ)にすわりこんでしまいました。Mata, tobo tobo to (снова, шатаясь) umibe e modotte kite (на морской берег вернувшись; modoru + kuru), suna no ue ni suwari konde shimaimashita (на песок уселся; ue – верх; suwaru + komu /направленность действия внутрь/ + shimau).

そして、小(こ)わきにかかえた玉手箱(たまてばこ)のことを思(おも)いだしました。Soshite, kowaki ni kakaeta (затем о под мышкой носимой; kakaeru) tama tebako no koto wo omoi dashimashita (драгоценной шкатулке вспомнил).

「わしには、もう、この玉手箱しかのこっていない……。Washi ni wa, mou, kono tamatebako shika nokotte inai (у меня уже этой драгоценной шкатулки кроме [ничего] не осталось = осталась только шкатулка)……」

浦島太郎は、おとひめさまに、開(あ)けてはいけないといわれたこともわすれて、玉手箱を開けてみたくなりました。Urashima Tarou wa, otohime-sama ni (Урасима Таро принцессой) akete wa ikenai to iwareta koto mo wasurete (открывать нельзя, сказанном даже забыв; iu; wasureru), tamatebako wo akete mitaku narimashita (драгоценную шкатулку открыть: «открыв, посмотреть» захотел; akeru + miru /желательное наклонение/ + naru).

浦島太郎は悲しくて、さびしくてたまらなくなりました。また、とぼとぼと海べへもどってきて、すなの上にすわりこんでしまいました。

そして、小わきにかかえた玉手箱のことを思いだしました。

「わしには、もう、この玉手箱しかのこっていない……。」

浦島太郎は、おとひめさまに、開けてはいけないといわれたこともわすれて、玉手箱を開けてみたくなりました。

「なにが入(はい)っているのじゃろう。Nani ga haitte iru no jarou (что же туда входит = там находится; hairu + iru; jarou = darou). ちょっとだけ、中(なか)をのぞいてみ

よう。Chotto dake (немножко только), naka wo nozoite miyou (внутрь загляну; nozoku + miru).」

浦島太郎は、玉手箱(たまてばこ)のふたを少(すこ)し開(あ)けてみました。Urashima Tarou wa, tamatebako no futa wo sukoshi akete mimashita (Урасима Таро драгоценной шкатулки крышку открыл). そのとたん……。Sono totan (в тот момент)……

箱(はこ)の中(なか)からまっ白(しろ)いけむりが立(た)ちのぼってきました。Hako no naka kara masshiroi kemuri ga tachi nobotte kimashita (из шкатулки совершенно белый дым поднялся; tatsu + noboru + kuru).

そのけむりをあびた浦島太郎は、みるみるかみの毛(け)がまっ白(しろ)になり、しわだらけでこしの曲(ま)がった、よぼよぼのじいさまになってしまったということです。Sono kemuri wo abita Urashima Tarou wa (у Урасима Таро, тем дымом облитым = овеянным; abiru), miru miru (на глазах /наречие/) kami no ke ga masshiro ni nari (волосы совершенно белыми стали, и), shiwa darake de (морщинами покрытым) koshi no magatta (с поясницей согнутой = сгорбленным), yobo yobo no (дряхлым) jii-sama ni natte shimatta (дедом = стариком стал) to iu koto desu (говорят).

「なにが入っているのじゃろう。ちょっとだけ、中をのぞいてみよう。」

浦島太郎は、玉手箱のふたを少し開けてみました。そのとたん……。

箱の中からまっ白いけむりが立ちのぼってきました。

そのけむりをあびた浦島太郎は、みるみるかみの毛がまっ白になり、しわだらけでこしの曲がった、よぼよぼのじいさまになってしまったということです。

こぞうさんの初夢

Kozou-san no hatsu yume

(ученика первый сон [в новом году])

むかし、金持(かねも)ちの主人(しゅじん)が正月(しょうがつ)に、家(いえ)じゅうのこぞうさんを集(あつ)めて、いいました。Mukashi (в старину), kanemochi no shujin ga (богатый хозяин; kanemochi – богач; kane – деньги + motsu – иметь) shougatsu ni (в Новый

год), ie juu no kozou-san wo atsumete (со всего дома учеников собрав; atsumeru), iimashita (сказал; iu).

「初夢(はつゆめ)を見(み)た者(もの)はいないか。Hatsu yume wo mita (первый сон видевшего; miru) mono wa inai ka (человека нет ли; iru). 話(はな)してくれたら、夢(ゆめ)ひとつを一分(いちぶ)で買(か)いうけるぞ。Hanashite kuretara (расскажет если; hanasu + kureru /условная форма/), yume hitotsu wo (сон один) ichi bu de kai ukeru zo (за один бу куплю; бу – монета достоинством в четверть рё; kau – покупать + ukeru – получать; zo(u) – восклицательная частица).」

すると、Suru to (тогда),

「見(み)ましたが、売(う)るわけにはいきません。Mimashita ga (видел, но; miru), uru wake ni wa ikimasen (продать нельзя; wake – смысл, причина, обстоятельства /иногда не переводится/).」と、いちばんわかいこぞうさんがいいました。to, ichiban wakai kozou-san ga iimashita (самый молодой ученик сказал).

「では二分(にぶ)だぞう。Dewa ni bu da zou (тогда два бу). いや三分(さんぶ)、五分(ごぶ)……。Iya sambu, go bu (нет, три бу, пять бу)……」

ところが二十両(にじゅうりょう)になっても売(う)らないというので、主人(しゅじん)はおこって、こぞうさんを島流(しまなが)しにしてしまいました。Tokoro ga ni juu ryou ni natte mo (однако двадцать рё стало [когда] даже; naru /уступительное наклонение/) uranai to iu node (не продам, говорит поскольку; uru), shujin wa okotte (хозяин, рассердившись; okoru), kozou-san wo shima nagashi ni shite shimaimashita (ученика сослал: «в ссылку отправил»; shima – остров + nagasu – пускать по течению, ссылать; suru – делать + shimau).

むかし、金持ちの主人が正月に、家じゅうのこぞうさんを集めて、いいました。

「初夢を見た者はいないか。話してくれたら、夢ひとつを一分で買いうけるぞ。」

すると、

「見ましたが、売るわけにはいきません。」と、いちばんわかいこぞうさんがいいました。

「では二分だぞう。いや三分、五分……。」

ところが二十両になっても売()らないというので、主人はおこって、こぞうさんを島流しにしてしまいました。

こぞうさんが、風(かぜ)にふかれて流(なが)れ着(つ)いた島(しま)は、赤(あか)おに、青(あお)おに、だんだらしまおになどのいる、おにだらけの島(しま)でした。 Kozou-san ga, kaze ni fukarete (ученик, ветром подгоняемый; fuku – дуть /страдательный залог/) nagare tsuita shima wa (куда прибыл, остров; nagareru – течь + tsuku – прибывать), aka oni (красные черти), ao oni (голубые черти), dandara shima oni nado no iru (с разноцветными полосами черти и другие: «и тому подобные» где живут), oni darake no shima deshita (чертями покрытый = весь в чертях остров был).

「うまそうなこぞうだな。Umasou na kozou da na (аппетитный ученик = юнец; umai – вкусный; na – восклицательная частица).」

たちまちこぞうさんは、舌(した)なめずりしたおにたちにかこまれてしまいました。Tachi machi kozou-san wa (сразу ученик), shita namezuri shita oni-tachi ni kakomarete shimaimashita (облизывающимися чертями окружен; shita – язык; shita namezuri suru). そこで、Soko de (тогда),

「食(た)べてもいいけど、おにさんたち、ぼくの夢(ゆめ)の話(はなし)を聞(き)いてからにしたほうがいいよ。Tabete mo ii kedo (съесть можно, но; taberu /разрешительное наклонение/; ii – хороший), oni-san-tachi (господа черти), boku no yume no hanashi wo kiite kara ni shita hou ga ii yo (о моем сне рассказ послушав, сделать лучше; kara – с /временной союз/; kiku). なにしろご主人(しゅじん)に二十両(にじゅうりょう)でも売(う)らなかった、とっておきの夢だからね。Nani shiro (во всяком случае: «что ни говори») go-shujin ni nijuu ryou de mo uranakatta (хозяину за двадцать рё даже не проданный), totte oki no yume da kara ne (отложенный [про запас]: «бережно хранимый» сон так как; toru – брать + oku – класть).」

すると、おにたちは顔(かお)を見合(みあ)わせました。Suru to, oni-tachi wa kao wo miawasemashita (тогда черти переглянулись; kao wo miawaseru /связанное употребление/).

こぞうさんが、風にふかれて流れ着いた島は、赤おに、青おに、だんだらしまおになどのいる、おにだらけの島でした。

「うまそうなこぞうだな。」

たちまちこぞうさんは、舌なめずりしたおにたちにかこまれてしまいました。そこで、

「食べてもいいけど、おにさんたち、ぼくの夢の話を聞いてからにしたほうがいいよ。なにしろご主人に二十両でも売らなかった、とっておきの夢だからね。」

すると、おにたちは顔を見合わせました。

「そんないい夢(ゆめ)なら聞(き)いてやってもいい。Sonna ii yume nara (такой хороший сон если) kiite yatte mo ii (послушать можно; kiku + yaru).」

「でも、二十両(にじゅうりょう)でも売(う)らなかったんだから、ただじゃいやだね。Demo (однако), nijuu ryou de mo uranakatta n da kara (за двадцать рё даже не продал так как; n = no /субстантиватор/), tada ja iya da ne (бесплатно: «просто» неприятно = за просто так отдавать не хочется).」

そこでおにたちは、ガラガラと大(おお)きな車(くるま)を引(ひ)っぱってきました。Soko de oni-tachi wa (тогда черти), gara gara to ookina kuruma wo (с грохотом большую повозку) hippatte kimashita (притащили; hipparu + kuru).

「これならどうだ。Kore nara (это если) dou da (как = пойдет?). これは千両(せんりょう)万両(まんりょう)の車(くるま)さ。Kore wa sen ryou man ryou no (это бесценная: «тысячи рё десяти тысяч рё») kuruma sa (повозка; sa – утвердительная частица). 鉄(てつ)ぼうでひとつたたけば千里(せんり)、ふたつたたけば万里(まんり)すっとぶぞ。Tetsu bou de hitotsu tatakeba (железной палкой один [раз] ударить если; tataku /условная форма/) sen ri (тысячу ри /ri – мера длины = 3,927 км/), futatsu tatakeba (дважды ударить если) man ri sutto bu zo (десять тысяч ри мгновенно [преодолевает]).」

「うーん、まだまだたりないなあ。Uun (не-е), mada mada tarinai naa (еще не хватает: «недостаточно»; tariru – быть, достаточным, хватать).」

「そんないい夢なら聞いてやってもいい。」

「でも、二十両でも売らなかったんだから、ただじゃいやだね。」

そこでおにたちは、ガラガラと大きな車を引っぱってきました。

「これならどうだ。これは千両万両の車さ。鉄ぼうでひとつたたけば千里、ふたつたたけば万里すっとぶぞ。」

「うーん、まだまだたりないなあ。」

「じゃあ、はりをつけよう。Jaa (в таком случае: «значит»), hari wo tsukeyou (иглу присоединим = добавим; tsukeru). どんな病気(びょうき)もなおるふしぎなはりだ。Donna byouki mo naoru fushigina hari da (любую болезнь вылечивающая чудесная игла).」

こぞうさんは、うんというかわりに、鉄(てつ)のぼうでゴンと車(くるま)をたたきました。Kozou-san wa (ученик), un to iu kawari ni (вместо того, чтобы «да» сказать), tetsu no bou de gon to (железной палкой гулко) kuruma wo tatakimashita (по повозке ударил). あれあれとくやしがるおにたちをしり目(め)に、車はトンガラトンガラとんでいきました。Are are to (смотрите! смотрите! [кричащих]) kuyashigaru oni-tachi wo (на раздосадованных чертей) shiri me ni (не обращая внимания: «игнорируя, не смотря на»), kuruma wa tongara tongara tonde ikimashita (повозка с грохотом унеслась; tobu – летать + iku). 着(つ)いたところは橋(はし)の上(うえ)。Tsuita tokoro wa (куда прибыл, место) hashi no ue (моста верх = мост). 見(み)ると近(ちか)くに人(ひと)が出(で)たり入(はい)ったりしている、大(おお)きな家(いえ)がありました。Miru to (посмотрел когда) chikaku ni (рядом: «поблизости») hito ga detari haittari shite iru ([куда] люди то выходят, то входят; deru; hairu /многократный вид/), ookina ie ga arimashita (большой дом был).

「どうかしたのですか？Douka shita no desu ka (что случилось)?」

「この家(いえ)のむすめが、今(いま)にも死(し)にそうなんじゃ。Kono ie no musume ga (этого дома дочь: «девушка»), ima ni mo shinisouna n ja (вот-вот умрет = при смерти; shinu – умирать).」

「じゃあ、はりをつけよう。どんな病気もなおるふしぎなはりだ。」

こぞうさんは、うんというかわりに、鉄のぼうでゴンと車をたたきました。あれあれとくやしがるおにたちをしり目に、車はトンガラトンガラとんでいきました。着いたところは橋の上。見ると近くに人が出たり入ったりしている、大きな家がありました。

「どうかしたのですか？」

「この家のむすめが、今にも死にそうなんじゃ。」

こぞうさんは家(いえ)の中(なか)に入(はい)っていきました。Kozou-san wa ie no naka ni haitte ikimashita (ученик в дом пошел; hairu – входить + iku).

「むすめさんの病気(びょうき)、なおしてさしあげましょう。Musume-san no byouki (госпожи дочери = Вашей дочери болезнь), naoshite sashiagemashou (вылечу; naosu

+ sashiageru).」と、おにからもらったはりで、むすめの体(からだ)をちくりとさすと、むすめはたちまち元気(げんき)になりました。to, oni kara moratta hari de (от чертей полученной иглой; morau), musume no karada wo chikuri to sasu to (девушки тело уколол когда; chikuri to sasu – уколоть иглой /связанное употребление/), musume wa tachi machi genki ni narimashita (девушка сразу здоровой стала; naru). 家の人(ひと)たちはびっくり。Ie no hito-tachi wa bikkuri (дома люди удивлены).

「やれ、ありがたい。Yare (o!), arigatai (спасибо: «добрый, хороший»). あなたはむすめの命(いのち)のおん人(じん)です。Anata wa musume no inochi no onjin desu (Вы дочери жизни благодетель = я обязан Вам жизнью дочери). いつまでも家にいてください。Itsumademo ie ni ite kudasai (сколько угодно: «навсегда» в доме будьте).」

むすめの親(おや)から、下(した)にもおかぬもてなしを受(う)け、そのうえ、Musume no oya kara (от девушки родителей), shita ni mo kanu motenashi wo uke (очень вежливый прием получив; ukeru), sono ue (кроме того),

「どうか家(うち)のむすこになってくだされ。Douka uchi no musuko ni natte kudasare (пожалуйста, нашей дочери женихом: «мужем» станьте; uchi – свой дом).」と、たのまれてしまいました。to, tanomarete shimaimashita ([его] попросили; tanomu /страдательный залог/+ shimau).

こぞうさんは家の中に入っていきました。

「むすめさんの病気、なおしてさしあげましょう。」と、おにからもらったはりで、むすめの体をちくりとさすと、むすめはたちまち元気になりました。家の人たちはびっくり。

「やれ、ありがたい。あなたはむすめの命のおん人です。いつまでも家にいてください。」

むすめの親から、下にもおかぬもてなしを受け、そのうえ、

「どうか家のむすこになってくだされ。」と、たのまれてしまいました。

ところが、まもなく川(かわ)むこうの金持(かねも)ちの家(いえ)でも、むすめが病気(びょうき)になったという、うわさが聞(き)こえてきました。Tokoro ga, mamonaku (однако вскоре) kawa mukou no (с противоположной стороны реки) kanemochi no ie de mo (богача в доме тоже), musume ga byouki ni natta (дочь заболела) to iu (гласящие), uwasa ga kikoete kimashita (слухи слышны стали = дошли; kikoeru – слышаться + kuru).

こぞうさんは、すぐに出(で)かけました。Kozou-san wa, sugu ni dekakemashita (ученик сразу отправился; dekakeru).

「わたしがむすめさんの病気(びょうき)をなおしてさしあげましょう。Watashi ga musume-san no byouki wo naoshite sashi agemashou (я Вашей дочери болезнь вылечу).」と、これもおにのはりでちくり。to, kore mo (это тоже) oni no hari de chikuri (чертовой иглой уколол /глагол sasu опущен/). むすめはすぐに元気(げんき)になりました。Musume wa sugu ni genki ni narimashita (девушка сразу здоровой стала).

「どうぞ、わが家(や)にいつまでもいてください。Douzo, waga ya ni itsumademo ite kudasai (пожалуйста, в нашем доме сколько угодно будьте). いや、わが家(や)のむすこになってください。Iya (нет), waga ya no musuko ni natte kudasai (нашего дома сыном = зятем станьте).」

ところが、まもなく川むこうの金持ちの家でも、むすめが病気になったという、うわさが聞こえてきました。

こぞうさんは、すぐに出かけました。

「わたしがむすめさんの病気をなおしてさしあげましょう。」と、これもおにのはりでちくり。むすめはすぐに元気になりました。

「どうぞ、わが家にいつまでもいてください。いや、わが家のむすこになってください。」

ここでもたのまれたので、こぞうさんは大弱(おおよわ)りです。Koko de mo tanomareta node (здесь тоже попросили поскольку), kozou-san wa oo yowari desu (ученик в большом изнеможении; yowari – слабость, изнурение).

そこで、こぞうさんはこういいました。Soko de, kozou-san wa kou iimashita (поэтому ученик так сказал).

「半月(はんつき)に一度(いちど)ずつ川(かわ)をわたって、両(りょう)ほうの家(いえ)にいきましょう。Han tsuki ni (в полмесяца) ichi do zutsu (по одному разу; zutsu – по столько-то) kawa wo watatte (реку перейдя; wataru), ryouhou no ie ni ikimashou (в оба дома пойду; iku).」

「それはありがたいことじゃ。Sore wa arigatai koto ja (за это спасибо: «это вызывающая чувство благодарности дело»).」

そこは金持(かねも)ちの両家(りょうけ)のことです。Soko wa (там) kanemochi no ryouke no koto desu (богатых обоих домов дело = оба богатых дома). こぞうさんのために、金(きん)のそり橋(ばし)をつくって川(かわ)にかけました。Kozou-san no tame ni (для ученика), kin no sori bashi wo tsukutte (золотой арочный мост сделав = построив, соорудив; sori – изгиб, арка) kawa ni kakemashita (через реку перекинули; kakeru – вешать).

橋(はし)はお日(ひ)さまの光(ひかり)を受(う)けて、まるで虹(にじ)のように光(ひか)りかがやいたということです。Hashi wa o-hi-sama no hikari wo ukete (мост солнца: «господина солнца» свет принимая = отражая; ukeru), maru de niji no you ni (совсем радуге подобно = как радуга) hikari kagayaita (сверкал; hikaru – сиять, светить + kagayaku – сверкать, блестеть) to iu koto desu (говорят).

ところで、こぞうさんの見(み)た夢(ゆめ)というのは、じつはこの橋(はし)の夢(ゆめ)だったそうですよ。Tokoro de (кстати), kozou-san no mita yume to iu no wa (учеником виденный сон: «то, что называется сон»), jitsu wa (по правде [говоря]: «на самом деле») kono hashi no yume datta sou desu yo (об этом мосте сон был, говорят).

ここでもたのまれたので、こぞうさんは大弱りです。

そこで、こぞうさんはこういいました。

「半月に一度ずつ川をわたって、両ほうの家にいきましょう。」

「それはありがたいことじゃ。」

そこは金持ちの両家のことです。こぞうさんのために、金のそり橋をつくって川にかけました。

橋はお日さまのひかりを受けて、まるで虹のように光りかがやいたということです。

ところで、こぞうさんの見た夢というのは、じつはこの橋の夢だったそうですよ。

たにし長者

Tanishi chouja

(богач-живородка; tanishi – живородка, брюхоногий моллюск)

むかし、あるところに、まずしいおひゃくしょうのふうふがいました。Mukashi, aru tokoro ni (в старину, в некоем месте), mazushii o-hyakushou no fuufu ga imashita (бедная крестьянская пара жила; fuufu – супруги, муж с женой). 子(こ)どもがいないので、どうか子(こ)どもをさずけてくださいと、毎日(まいにち)水神(すいじん)さまにいのっていました。Kodomo ga inai node (ребенка = детей нет поскольку), douka kodomo wo sazukete kudasai to (пожалуйста, ребенка даруй; sazukeru), mainichi suijin-sama ni inotte imashita (каждый день господину водяному молились; inoru + iru).

「子どもなら、たとえ田(た)んぼの中(なか)のかえるでも、たにしでもよいから、さずけてくだされ。Kodomo nara (ребенок если), tatoe tambo no naka no kaeru demo (например, с поля лягушка даже), tanishi demo (живородка даже) yoi kara (хорошо так как), sazukete kudasare (даруй, пожалуйста).」

すると、本当(ほんとう)におなかがいたくなって、子どもが生(う)まれました。Suru to (тогда), hontou ni (в самом деле) o-naka ga itaku natte (живот заболел, и; itai – больно + naru), kodomo ga umaremashita (ребенок родился; umareru). ところがその子(こ)というのが、一(いっ)ぴきの小(ちい)さなたにしだったのです。Tokoro ga (однако) sono ko to iu no ga (тем ребенком называющийся), ippiki no chiisana tanishi datta no desu (один маленький живородка был).

どんなにびっくりしたことか。Donna ni bikkuri shita koto ka (как же [они] удивились!). それでも水神(すいじん)さまからさずかった子だからと、おわんに水(みず)を入(い)れ、その中(なか)にたにしを入(い)れて、神(かみ)だなに上(あ)げて、大切(たいせつ)に育(そだ)てました。Sore demo (все же: «тем не менее») suijin-sama kara sazukatta ko da kara to (от водяного = водяным дарованный ребенок так как; sazukaru – быть награжденным), o-wan ni mizu wo ire (в чашку воду налив; ireru – помещать, класть, наливать), sono naka ni tanishi wo irete (внутрь нее живородку поместив), kami dana ni agete (на домашний алтарь подняв = поставив; ageru), taisetsu ni sodatemashita (бережно растили; sodateru).

むかし、あるところに、まずしいおひゃくしょうのふうふがいました。子どもがいないので、どうか子どもをさずけてくださいと、毎日水神さまにいのっていました。

「子どもなら、たとえ田んぼの中のかえるでも、たにしでもよいから、さずけてくだされ。」

すると、本当におなかがいたくなって、子どもが生まれました。ところがその子というのが、一ぴきの小さなたにしだったのです。

どんなにびっくりしたことか。それでも水神さまからさずかった子だからと、おわんに水を入れ、その中にたにしを入れて、神だなに上げて、大切に育てました。

そうして二十年(にじゅうねん)がたちました。Sou shite (таким образом: «так») ni juu nen ga tachimachita (двадцать лет прошло; ni – два; juu – десять; tatsu). その間(あいだ) たにしの子(こ)は、食(た)べ物(もの)は食(た)べるが、ひとことも口(くち)をききません。Sono aida tanishi no ko wa (тем временем живородка-ребенок), tabe mono wa taberu ga (еду ест, но; taberu – есть + mono – вещь), hito koto mo kuchi wo kikimasen (ни одного слова не говорит; kuchi wo kiku – говорить, сказать). そのうえ少(すこ)しも大(おお)きくなりません。Sono ue (кроме того) sukoshi mo ookiku narimasen (немного даже = нисколько большим = больше не становится; ookii). おとうさんが、Otou-san ga (отец),

「子(こ)どもといってもたにしはたにし。Kodomo to itte mo (ребенком называется хотя /уступительное наклонение/) tanishi wa tanishi (живородка – это живородка). ととともかかともよんでくれん。Toto tomo kaka tomo yonde kuren (ни папочкой, ни мамочкой не зовешь; yobu + kureru). せつねえこった。Setsunee kotta (мучительно = грустно до слез; разговорная форма setsunai koto da).」と、なげいていると、急(きゅう)にたにしが、to, nageite iru to (горевал: «сетовал» когда; nageku – вздыхать, скорбеть + iru), kyuu ni tanishi ga (вдруг живородка),

「おとう、そんじゃきょうは、おらがねんぐの米(こめ)を運(はこ)んでやる。O-tou (отец), sonja (в таком случае: «значит»; sore dewa) kyou wa (сегодня), ora ga nengu no kome wo hakonde yaru (я для оброка рис = рисовый оброк понесу; hakobu + yaru).」と、いいました。to, iimashita (сказал).

おとうさんはびっくりしましたが、たにしのいうとおり、馬(うま)にねんぐの米(こめ)をつみ、荷(に)の上(うえ)にそっとたにしを乗(の)っけて、長者(ちょうじゃ)どののところへ、送(おく)りだしてやりました。O-tou-san wa bikkuri shimashita ga (отец удивился, но), tanishi no iu toori (живородкой сказанному согласно = как сказал живородка), uma ni nengu no kome wo tsumi (на лошадь оброковый рис навалив: «нагрузив»; tsumu), ni no ue ni (поклажи на верх = на поклажу) sotto tanishi wo nokkete (тихонько: «легонько» живородку посадив; nokkeru = noseru), chouja-dono no tokoro e (к

старосте; chouja – богач, старший; tokoro – место), okuridashite yarimashita (проводил; okuridasu + yaru).

そうして二十年がたちました。その間たにしの子は、食べ物は食べるが、ひとことも口をききません。そのうえ少しも大きくなりません。おとうさんが、

「子どもといってもたにしはたにし。とことともかかともよんでくれん。せつねえこった。」と、なげいていると、急にたにしが、

「おとう、そんじゃきょうは、おらがねんぐの米を運んでやる。」と、いいました。

おとうさんはびっくりしましたが、たにしのいうとおり、馬にねんぐの米をつみ、荷の上にそっとたにしを乗っけて、長者どののところへ、送りだしてやりました。

長者(ちょうじゃ)どののところへ着(つ)きましたが、馬(うま)だけでだれもいないので、人(ひと)びとがおどろいていると、Chouja-dono no tokoro e tsukimashita ga (к богачу прибыл, но), uma dake de dare mo inai node (лошади кроме никого нет поскольку), hito-bito ga odoroite iru to (люди удивлялись когда),

「おらはたにしむすこだ。Ora wa tanishi musuko da (я живородка-сын = юноша-живородка). こんな体(からだ)で荷物(にもつ)をおろすことができないで、もうしわけねえが、どうかおろしてくれ。Konna karada de ([с] таким телом) nimotsu wo orosu koto ga dekinaide (поклажу спустить не могу; dekiru – мочь), moushi wake nee ga (простите уж, но; ne = nai), douka oroshite kure (пожалуйста, спустите; orosu + kureru /повелительное наклонение/).」と、声(こえ)がします。to, koe ga shimasu (голос раздается; koe ga suru). みんながよく見(み)ると、馬の荷(に)の上(うえ)に、ちょこんとたにしが乗(の)っています。Minna ga yoku miru to (все хорошо посмотрели когда), uma no ni no ue ni (лошадиной поклажи сверху), chokon to (как птичка на ветке; chokon to ki ni tomaru – порхнуть на дерево /устойчивое выражение/) tanishi ga notte imasu (живородка сидит; noru – садиться, ехать верхом + iru). みんなは、たまげて、長者(ちょうじゃ)どのに知(し)らせました。Minna wa, tamagete (все пораженными будучи; tamageru), chouja-dono ni shirasemashita (старосте сообщили; shiraseru). 長者どのもたまげて、たにしむすこを家(いえ)に上(あ)げてごちそうすることにしました。Chouja-dono mo tamagete (староста тоже пораженным будучи), tanishi musuko wo ie ni agete (мальчика-живородку в дом впустив; ageru – поднимать) go-chisou suru koto ni shimashita (угостить решил; глагол + koto ni suru – решить что-либо сделать).

長者どののところへ着きましたが、馬だけでだれもいないので、人びとがおどろいていると、

「おらはたにしむすこだ。こんな体で荷物をおろすことができないで、もうしわけねえが、どうかおろしてくれ。」と、声がします。みんながよく見ると、馬の荷の上に、ちょこんとたにしが乗っています。みんなは、たまげて、長者どのに知らせました。長者どのもたまげて、たにしむすこを家に上げてごちそうすることにしました。

たにしはおわんのはしに乗(の)りました。Tanishi wa (живородка) o-wan no (чашки) hashi ni norimashita (на край сел; noru).すると、ごはんやらしるやら、少(すこ)しずつなくなっていきます。Suru to (тогда), go-han yara shiru yara (и рис, и суп; go-han – вареный рис, еда), sukoshi zutsu (понемножку) nakunatte ikimasu (исчезают; nakunaru + shimau). たにしは、食(た)べ終(お)わると、Tanishi wa, tabe owaru to (живородка есть закончил когда; taberu + owaru),

「ごちそうさまでやした。Go-chisou-sama deyashita (за угощение спасибо; deyashita = deshita).」と、ちゃんとあいさつをしました。to, chanto (как следует) aisatsu wo shimashita (поблагодарил: «приветствие сделал»). 長者(ちょうじゃ)どのはまたまたたまげて、自分(じぶん)のむすめを、たにしのよめにやるとやくそくしました。Chouja-dono wa mata mata tamagete (староста еще раз: «вновь и вновь» пораженным будучи), jibun no musume wo (свою дочь), tanishi no yome ni yaru (живородке в жены отдать) to yakusoku shimashita (пообещал: «обещание сделал»).

長者どのにはむすめがふたりいました。Chouja-dono ni wa musume ga futari imashita (у старосты дочерей две было). たにしむすこのことを話(はな)すと、上(うえ)のむすめは、Tanishi musuko no koto wo hanasu to (юноши-живородки о деле рассказал когда), ue no musume wa (старшая дочь; ue – верх),

「だれがたにしなんかに、よめにいくかね。Dare ga tanishi nanka ni (кто живородке какому-то; nanka – выделительная частица), yome ni iku ka ne (в жены пойдет?).」と、ぷりぷりおこりました。to, puri puri okorimashita (пришла в ярость; puri puri okoru /связанное употребление/). 下(した)のむすめは、Shita no musume wa (младшая дочь; shita – низ),

「とっつあまがやくそくしたんなら、しかたねえ。Tottsuama ga yakusoku shita n nara (батюшка пообещал если; tottsuama = tou-sama), shikata nee (делать нечего). たにしのところへよめにいきます。Tanishi no tokoro e yome ni ikimasu (к живородке в жены пойду).」

たにしはおわんのはしに乗りました。すると、ごはんやらしるやら、少しずつなくなっていきます。たにしは、食べ終わると、

「ごちそうさまでやした。」と、ちゃんとあいさつをしました。長者どのはまたまたたまげて、自分のむすめを、たにしのよめにやるとやくそくしました。

長者どのにはむすめがふたりいました。たにしむすこのことを話すと、上のむすめは、

「だれがたにしなんかに、よめにいくかね。」と、ぷりぷりおこりました。下のむすめは、

「とっつあまがやくそくしたんなら、しかたねえ。たにしのところへよめにいきます。」

こうして長者(ちょうじゃ)どのの下(した)のむすめは、たにしむすこのよめさんになりました。Kou shite (так: «таким образом») chouja-dono no shita no musume wa (старосты младшая дочь), tanishi musuko no yome-san ni narimashita (юноши-живородки женой стала). 気(き)だてがよく、きりょうよしで、おまけにはたらき者(もの)なので、くらしも楽(らく)になり、おとうさんもおかあさんも、たにしも、しあわせにくらすことができました。Ki date ga yoku (характер: «нрав» хорош; yoi), kiryou yoshi de (наружности хорошей будучи), omake ni (вдобавок) hataraki mono na node (работящая поскольку; hataraku – работать + mono – человек), kurashi mo raku ni nari (жизнь тоже приятной: «легкой» став), o-tou-san mo o-kaa-san mo (и отец, и мать; mo – и, тоже /союз/), tanishi mo (и живородка), shiawase ni kurasu koto ga dekimashita (счастливо жить могли; глагол + koto ga + dekiru – мочь, уметь что-либо делать).

そのうち、薬師(やくし)さまのお祭(まつ)りの日(ひ)になりました。Sono uchi (тем временем), yakushi-sama no (бодисатвы-целителя душ) o-matsuri no hi ni narimashita (праздника день настал). よめさんは祭(まつ)り見物(けんぶつ)をしようと、きれいな着物(きもの)に着(き)がえました。Yome-san wa matsuri kembutsu wo shiyou to (жена праздника осмотр сделать = праздник посмотреть намереваясь), kireina kimono ni

kigaemashita (в красивое кимоно переоделась; kigaeru; kiru – надевать + kaeru – менять). その美(うつく)しいことといったら花(はな)のようです。Sono utsukushii koto to ittara (о той красоте сказать если) hana no you desu (цветку подобна). よめさんはたにしをおびのむすびめに入(い)れて、出(で)かけましたが、薬師(やくし)さまのとりいのところまでくると、Yome-san wa tanishi wo obi no musubime ni irete (жена, живородку пояса в узел поместив; ireru), dekakemashita ga (отправилась, но; dekakeru), yakushi-sama no torii no tokoro made kuru to (бодисатвы-целителя душ к [храмовым] воротам пришли когда),

こうして長者どのの下のむすめは、たにしむすこのよめさんになりました。気だてがよく、きりょうよしで、おまけにはたらき者なので、くらしも楽になり、おとうさんもおかあさんも、たにしも、しあわせにくらすことができました。

そのうち、薬師さまのお祭りの日になりました。よめさんは祭り見物をしようと、きれいな着物に着がえました。その美しいことといったら花のようです。よめさんはたにしをおびのむすびめに入れて、出かけましたが、薬師さまのとりいのところまでくると、

「願(がん)かけすることがあるから、おまえさまは、ここで待(ま)っていてくなせや。Gan kake suru koto ga aru kara (обета давания дело есть = обет дать хочу так как; gan – молитва, обет; gan wo kakeru – возносить молитву, давать обед), o-mae-sama wa (ты), koko de matte ite kudaseya (здесь подожди, пожалуйста; matsu + iru + kudasai).」と、たにしを田(た)んぼのふちにおいて、to, tanishi wo tambo no fuchi ni oite (живородку поля на край положив; oku),

「からすにつままれんようにな。Karasu ni tsumamaren youni na (воронами не схваченным быть чтобы [смотри]; tsumamu – брать пальцами /страдательный залог/).」といって、願(がん)かけにいきました。to itte (сказав), gan kake ni ikimashita (обет давать пошла).

ところが、よめさんがもどってくると、たにしのむこさんが見(み)えません。Tokoro ga (однако), yome-san ga modotte kuru to (жена вернулась когда; modoru + kuru), tanishi no muko-san ga miemasen (живородки-мужа не видно; mieru – виднеться, быть видимым). おどろいて田(た)の中(なか)に入(はい)ってさがしました。Odoroite (удивившись: «испугавшись»; odoroku) ta no naka ni haitte sagashimashita (в поле войдя, искала; hairu; sagasu). 田にはたくさんたにしがいたので、ひとつひとつ拾(ひろ)ってみ

ましたが、むこさんではありません。Ta ni wa takusan tanishi ga ita node (в поле много живородок было поскольку), hitotsu hitotsu hirotte mimashita ga (по одному подбирая, смотрела, но; hirou; miru), muko-san dewa arimasen (мужем не являются = не муж). そのうちに、田んぼのどろで美(うつく)しい着物(きもの)がよごれ、顔(かお)も手(て)もどろだらけになってしまいました。Sono uchi ni (тем временем), tambo no doro de (поля в грязи) utsukusii kimono ga yogore (красивое кимоно испачкав; yogoreru), kao mo te mo (и лицо, и руки) doro darake ni natte shimaimashita (грязью покрытыми = все в грязи стали; naru + shimau). それでもむこさんは見(み)つかりません。Sore demo (несмотря на это «тем не менее») muko-san wa mitsukarimasen (муж не находится; mitsukaru).

「願かけすることがあるから、おまえさまは、ここで待っていてくなせや。」と、たにしを田んぼのふちにおいて、

「からすにつままれんようにな。」といって、願かけにいきました。

ところが、よめさんがもどってくると、たにしのむこさんが見えません。おどろいて田の中に入ってさがしました。田にはたくさんたにしがいたので、ひとつひとつ拾ってみましたが、むこさんではありません。そのうちに、田んぼのどろで美しい着物がよごれ、顔も手もどろだらけになってしまいました。それでもむこさんは見つかりません。

悲(かな)しくて、いっそのこと田(た)の深(ふか)いどろにうまって死(し)んでしまおうとしました。Kanashikute (печальная = в печали; kanashii), isso no koto (лучше: «скорее» /связанное употребление/) ta no fukai doro ni umatte (поля в глубокой грязи зарытой будучи; umaru – быть зарытым) shinde shimaou to shimashita (умереть собралась; shinu + shimau). すると、Suru to (тогда),

「これ、なにをする。Kore (это), nani wo suru (что делаешь?).」と、止(と)めた者(もの)がいます。to, tometa mono ga imasu (остановивший человек есть = кто-то остановил; tomeru). ふりむいてみると、りっぱな若者(わかもの)が、Furimuite miru to (оглянувшись, посмотрела когда; furimuku), rippana wakamono ga (великолепный: «шикарный» молодой человек: «юноша»),

「おまえのむこは、ここにいるわしじゃ。O-mae no muko wa (твой муж), koko ni iru (здесь находящийся) washi ja (я; ja = da).」といって、にっこりわらって立(た)ってい

ました。to itte (сказав), nikkori waratte (приветливо улыбаясь; warau – смеяться, улыбаться) tatte imashita (стоял; tatsu + iru).

「おまえが薬師(やくし)さまに願(がん)かけしてくれたので、やっと人間(にんげん)のすがたになることができた。O-mae ga yakushi-sama ni gan kake shite kureta node (ты бодисатве-целителю душ обет дала поскольку; suru + kuru), yatto ningen no sugata ni naru koto ga dekita (наконец-то человеческий облик принять: «человеческой фигурой стать» смог).」

ふたりは、だき合(あ)ってよろこびました。Futari wa (двое), daki atte (обнявшись; daku – обнимать + au – совпадать) yorokobimashita (радовались; yorokobu). おとうさんとおかあさんも、大(おお)よろこびです。O-tou-san to okaasan mo, oo yorokobi desu (и отец, и мать очень рады). やがて村(むら)いちばんの長者(ちょうじゃ)となり、〝たにし長者(ちょうじゃ)〟とよばれるようになったということです。Yagate mura ichiban no chouja to nari (вскоре в деревне первым богачом став), “tanishi chouja (живородка-богач)” to yobareru youni natta to iu koto desu (зваться стал, говорят; yobu – звать, называть /страдательный залог/).

悲しくて、いっそのこと田の深いどろにうまって死んでしまおうとしました。すると、

「これ、なにをする。」と、止めた者がいます。ふりむいてみると、りっぱな若者が、

「おまえのむこは、ここにいるわしじゃ。」といって、にっこりわらって立っていました。

「おまえが薬師さまに願かけしてくれたので、やっと人間のすがたになることができた。」

ふたりは、だき合ってよろこびました。おとうさんとおかあさんも、大よろこびです。やがて村いちばんの長者となり、〝たにし長者〟とよばれるようになったということです。

鉢かつぎひめ

Hachi katsugi hime

(девушка с горшком на голове; hachi – миска, горшок; katsugu – нести на плечах)

むかし、ある国(くに)に、それは美(うつく)しいひめぎみがいました。Mukashi, aru kuni ni (в старину в одной провинции; kuni – страна, родина), sore wa utsukushii hime-gimi ga imashita (очень красивая барышня жила; sorewa – очень, весьма; kimi – господин, государь /устар./, обозначает принадлежность к аристократическому роду). ところが、ある時(とき)、母(はは)ぎみが重(おも)い病気(びょうき)でねついてしまいました。Tokoro ga, aru toki (однако однажды; toki – время), haha-gimi ga (госпожа мать = матушка) omoi byouki de (из-за тяжелой болезни) netsuite shimaimashita (слегла; netsuku + shimau).

母(はは)ぎみは、ひめをそばへよんで、Haha-gimi wa, hime wo soba e yonde (матушка, девушку к себе позвав; soba – сторона; yobu),

「わたしももっと長生(ながい)きして、あなたのおとなになったところを見(み)たかったのに。Watashi mo motto naga iki shite (я тоже, более долгую жизнь прожив; nagai – длинный, долгий; ikiru – жить), anata no otona ni natta tokoro wo mitakatta noni (тебя взрослой ставшей увидеть хотела хотя; tokoro – место /субстантиватор, не переводится/). ああ、あなたのゆくすえが、心配(しんぱい)でなりません。Aa (ах), anata no yuku sue ga (твое будущее), shimpai de narimasen (беспокойством: «волнением» не станет).」といって、ひめの手(て)をとって、ぽろぽろと大(おお)きななみだをこぼしました。to itte (сказав), hime no te wo totte (девушки руку взяв; toru), poro poro to ookina namida wo koboshimashita (ручьем большие слезы пролила; kobosu). それから、なにを思(おも)ったのか、そばにあったうるしぬりの木(き)の鉢(はち)を持(も)ちあげて、ひめの頭(あたま)にかぶせました。Sore kara (после этого), nani wo omotta no ka (что подумала? = о чем-то подумав; omou), soba ni atta (рядом находившийся; aru) urushinuri no ki no hachi wo (лакированный деревянный горшок) mochi agete (подняв; motsu – держать в руках, иметь + ageru – поднимать), hime no atama ni kabusemashita (девушке на голову надела; kabuseru). ひめがびっくりしていると、母(はは)ぎみは安心(あんしん)したように、Hime ga bikkuri shite iru to (девушка удивилась когда), haha-gimi wa anshin shita you ni (матушка, успокоившись будто; anshin suru),

「これはみんな、観音(かんのん)さまのおいいつけなのです。Kore wa minna (это все), Kannon-sama no o-iitsuke na no desu (богини Каннон наказ).」といって、そのまま息(いき)をひきとりました。to itte (сказав), sono mama (как есть = в тот же миг) iki wo hiki torimashita (дух испустила); iki wo hikitoru /связанное употребление/).

むかし、ある国に、それは美しいひめぎみがいました。ところが、ある時、母ぎみが重い病気でねついてしまいました。

母ぎみは、ひめをそばへよんで、

「わたしももっと長生きして、あなたのおとなになったところを見たかったのに。ああ、あなたのゆくすえが、心配でなりません。」といって、ひめの手をとって、ぽろぽろと大きななみだをこぼしました。それから、なにを思ったのか、そばにあったうるしぬりの木の鉢を持ちあげて、ひめの頭にかぶせました。ひめがびっくりしていると、母ぎみは安心したように、

「これはみんな、観音さまのおいいつけなのです。」といって、そのまま息をひきとりました。

「おかあさま……。O-kaa-sama (мама). おかあさま……。O-kaa-sama (мама).」

ひめは、いつまでも母(はは)ぎみにすがって、なきつづけました。Hime wa, itsu made mo (девушка бесконечно: «сколько угодно») haha-gimi ni sugatte (за матушку цепляясь: «держась»; sugaru), naki tsuzukemashita (плакать продолжала; naku + tsuzukeru).

やがて、ひめは、頭(あたま)の上(うえ)の鉢(はち)をとろうとしましたが、とれません。Yagate, hime wa (вскоре девушка), atama no ue no hachi wo torou to shimashita ga (с головы горшок снять захотела, но; toru – снимать [шляпу]), toremasen (снять не может /потенциальный залог/). 父(ちち)ぎみも、Chichi-gimi mo (отец тоже),

「こんなみっともないもの、とってしまいなさい。Konna mittomonai mono (эту неприглядную: «безобразную» вещь), totte shimai nasai (сними, пожалуйста; toru + shimau; nasai – форма повелительного наклонения от nasaru – делать).」と、とろうとしましたが、まるで、頭(あたま)にくいついたように、とれません。to, torou to shimashita ga (снять хотел, но), maru de (совершенно = намертво), atama ni kui tsuita you ni (к голове прицепилась будто; kuitsuku – вцепляться), toremasen (снять не может).

「ああ、なんというひどいことに、なってしまったのだろう。Aa, nan to iu hidoi koto ni, natte shimatta no darou (ах, до чего же ужасным делом стало, по-видимому).」

ひめも父(ちち)ぎみも悲(かな)しくなりました。Hime mo chichi-gimi mo kanashiku narimashita (девушки отец тоже печальным стал). 世間(せけん)の人(ひと)たちも、ひめのことを、Seken no hito-tachi mo (света люди = все вокруг тоже; seken – люди, народ, свет), hime no koto wo (девушку),

「鉢(はち)かつぎ、鉢かつぎ。Hachi katsugi (горшок-на-голове: «горшок на плечах несущая»), hachi katsugi (горшок-на-голове).」といって、わらいものにするのです。to itte (говоря), warai mono ni suru no desu (посмешищем делают).

「おかあさま……。おかあさま……。」

ひめは、いつまでも母ぎみにすがって、なきつづけました。

やがて、ひめは、頭の上の鉢をとろうとしましたが、とれません。父ぎみも、

「こんなみっともないもの、とってしまいなさい。」と、とろうとしましたが、まるで、頭にくいついたように、とれません。

「ああ、なんというひどいことに、なってしまったのだろう。」

ひめも父ぎみも悲しくなりました。世間の人たちも、ひめのことを、

「鉢かつぎ、鉢かつぎ。」といって、わらいものにするのです。

そのうち、父(ちち)ぎみのところに、新(あたら)しいおくがたがきました。Sono uchi (тем временем), chichi gimi no tokoro ni (к отцу), atarashii okugata ga kimashita (новая супруга пришла: «приехала»). この新しい母(はは)ぎみは、ひめが鉢(はち)をかぶったままなのを見(み)ると、Kono atarashii haha-gimi wa (эта новая мать), hime ga hachi wo kabutta mama na no wo miru to (то, что на девушке горшок [все время] надет, увидела когда; mama – так, как есть, в таком же положении),

「まあ、なんて気味(きみ)の悪(わる)い。Maa (ах /междометие, выражающее изумление/), nante kimi no warui (какая же ты скверная; warui – плохой).」といって、いやがります。to itte, iyagarimasu (говоря, не любила: «питала отвращение»; iyagaru).

「そんな鉢(はち)かつぎなど、もうひめではない。Sonna hachi katsugi nado (такая, с горшком на голове; nado – в таком роде как, такой как), mou hime dewanai (уже не девушка = барышня).」といって、いろいろな仕事(しごと)をいいつけて、はたらかせます。to itte (говоря), iro iro na shigoto wo ii tsukete (разную работу [делать] приказывая; ii tsukeru; iu – говорить + tsukeru – прикреплять), hatarakasemasu (работать заставляла; hataraku /побудительный залог/). 着物(きもの)もきたないものを着(き)せ、食(た)べるものも、まずいものばかりです。Kimono mo (и кимоно) kitanai mono wo kise (грязные вещи [на нее] надев; kiru /повелительное наклонение/), taberu mono mo (и еда; taberu – есть; mono – вещь), mazui mono bakari desu (невкусные вещи только). ひめが、母(はは)ぎみのおはかへいって、ないているのを見(み)つけると、Hime ga, haha gimi no o-haka e

itte (девушка, на матери могилу пойдя; iku), naite iru no wo (то, что плачет; naku + iru) mitsukeru to (заметила когда; mitsukeru),

「おまえは、わたしをのろいころすつもりかえ。O-mae wa, watashi wo noroi korosu tsumori kae (ты меня извести задумала?; norou – проклинать + korosu – убивать). おまえなんか、出(で)ておいき。O-mae nanka (ты такая), dete o-iki (уходи; deru – выходить + iku – идти /повелительное наклонение, сокращение от o-iki nasai/).」といって、追(お)いだしてしまいました。to itte, oidashite shimaimashita (сказав, выгнала; oidasu + shimau).

そのうち、父ぎみのところに、新しいおくがたがきました。この新しい母ぎみは、ひめが鉢をかぶったままなのを見ると、

「まあ、なんて気味の悪い。」といって、いやがります。

「そんな鉢かつぎなど、もうひめではない。」といって、いろいろな仕事をいいつけて、はたらかせます。着物もきたないものを着せ、食べるものも、まずいものばかりです。ひめが、母ぎみのおはかへいって、ないているのを見つけると、

「おまえは、わたしをのろいころすつもりかえ。おまえなんか、出ておいき。」といって、追いだしてしまいました。

ひめは、とぼとぼと歩(ある)いていきました。Hime wa, tobo tobo to aruite ikimashita (девушка, шатаясь: «неверной походкой» пошла; aruku + iku). いくところもなく、これから、どうして生(い)きていけばいいのでしょう。Iku tokoro mo naku (куда идти места даже нет), kore kara (отныне: «теперь»), dou shite ikite ikeba ii no deshou (как жить следует: «как жить если, хорошо»?; ikiru + iku). こうして、ずっと頭(あたま)に重(おも)い鉢(はち)をかぶったまま、さまよいつづけるのでしょうか。Kou shite (таким образом), zutto (все время) atama ni omoi hachi wo kabutta mama (на голове с тяжелым горшком надетым), samayoi tsuzukeru no deshou ka (бродить продолжать, видимо?; samayou + tsuzukeru).

ひめは心細(こころぼそ)く、悲(かな)しくて、なきながら歩(ある)いていきました。Hime wa kokoro bosoku (девушка уныла: «безрадостна» и; kokoro – сердце + hosoi – тонкий, узкий), kanashikute (печальна), naki nagara (плача; naku /деепричастие одновременности/) aruite ikimashita (пошла). 通(とお)る人(ひと)、出会(であ)う人(ひと)がみな、Tooru hito (проходящие люди), deau hito ga mina (встречающиеся люди все),

「なんだ、あのかっこうは。Nanda (почему: «зачем»), ano kakkou wa (тот вид: «в таком виде»). 鉢(はち)をかついだ化(ば)け物(もの)じゃ。Hachi wo katsuida (горшок несущее; katsugu) bakemono ja (привидение).」といって、ばかにします。to itte, baka ni shimasu (говоря, насмехались; baka – дурак; baka ni suru – дурачить, насмехаться, издеваться).

「やーい鉢かつぎ。Yaai hachi katsugi (эй, горшок-на-голове).」

子(こ)どもたちは、石(いし)を投(な)げていじめます。Kodomo-tachi wa, ishi wo nagete ijimemasu (дети камни бросая, издеваются; nageru; ijimeru).

ひめは、とぼとぼと歩いていきました。いくところもなく、これから、どうして生きていけばいいのでしょう。こうして、ずっと頭に重い鉢をかぶったまま、さまよいつづけるのでしょうか。

ひめは心細く、悲しくて、なきながら歩いていきました。通る人、出会う人がみな、

「なんだ、あのかっこうは。鉢をかついだ化け物じゃ。」といって、ばかにします。

「やーい鉢かつぎ。」

子どもたちは、石を投げていじめます。

「ああ、おかあさま。Aa, o-kaa-sama (ах, мама). もうこれいじょう生(い)きていくのがつらいのです。Mou (уже) kore ijou ikite iku no ga tsurai no desu (больше: «дальше» жить тяжело: «горько»; ijou – свыше, сверх, более). おかあさまのところへつれていってくださいませ。O-kaa-sama no tokoro e tsurete itte kudasaimase (к маме проводи, пожалуйста = возьми меня к себе; tsureru + iku).」

そういって、ひめは、つめたい川(かわ)の中(なか)へ身(み)を投(な)げました。Sou itte, hime wa (так сказав, девушка), tsumetai kawa no naka e mi wo nagemashita (в холодную реку тело бросила = бросилась; nageru).

ところが、どうしたことでしょう。Tokoro ga (однако), doushita koto deshou (что за дело = что такое?). ひめの体(からだ)は、頭(あたま)にかぶった鉢(はち)のおかげで、川(かわ)の中(なか)へは、しずみませんでした。Hime no karada wa (девушки тело), atama ni kabutta hachi no okage de (на голове надетому горшку благодаря), kawa no naka e wa (в реку), shizumimasen deshita (не погрузилось; shizumu). 死(し)ぬこともできないのです。

Shinu koto mo dekinai no desu (умереть даже не может). ぼかりぼかりと水(みず)にういて、川を流(なが)されていきました。Pokari pokari to mizu ni uite (качаясь, по воде плывя; uku), kawa wo nagasarete ikimashita (по реке уносилась; nagasareru – быть унесенным течением + iku).

川のほとりを、ちょうどおとのさまが通(とお)りかかりました。Kawa no hotori wo (реки вблизи), choudo o-tono-sama ga (как раз вельможа: «господин») toori kakarimashita (проходил: «проезжал»; toorikakaru). 大(おお)きな鉢が流(なが)れてくるので、ふしぎに思(おも)って、家来(けらい)に拾(ひろ)いあげさせてみると、おどろいたことに、わかいむすめではありませんか。Ookina hachi ga nagarete kuru node (большой горшок приплыл поскольку; nagareru – течь, плыть + kuru), fushigi ni omotte (удивившись; fushigi – странный; omou – думать), kerai ni hiroi agesasete (вассалам подобрать приказав; hirou + ageru /побудительный залог/) miru to (посмотрел когда), odoroita koto ni (к удивлению), wakai musume dewa arimasen ka (не молодая ли [это] девушка?).

「ああ、おかあさま。もうこれいじょう生きていくのがつらいのです。おかあさまのところへつれていってくださいませ。」そういって、ひめは、つめたい川の中へ身を投げました。

ところが、どうしたことでしょう。ひめの体は、頭にかぶった鉢のおかげで、川の中へは、しずみませんでした。死ぬこともできないのです。ぼかりぼかりと水にういて、川を流されていきました。

川のほとりを、ちょうどおとのさまが通りかかりました。大きな鉢が流れてくるので、ふしぎに思って、家来に拾いあげさせてみると、おどろいたことに、わかいむすめではありませんか。

おとのさまは、むすめにわけをたずねましたが、むすめは口(くち)をつぐんで答(こた)えずに、ただなみだを流(なが)すばかりです。O-tono-sama wa, musume ni wake wo tazunemashita ga (вельможа у девушки причину спросил, но; tazuneru), musume wa kuchi wo tsugunde (девушка, умолкнув; /связанное употребление/; kuchi – рот), kotaezu ni (не отвечая; kotaeru), tada namida wo nagasu bakari desu (просто слезы проливает только = лишь слезы льет). おとのさまは、あわれに思(おも)って、むすめをやしきへつれていき、はたらかせてやりました。O-tono-sama wa, aware ni omotte (вельможа, пожалев; aware – сострадание, жалость, печаль), musume wo yashiki e tsurete iki (девушку в особняк с собой взяв), hatarakasete yarimashita (работу дал; hataraku + yaru).

おとのさまには四人(よにん)のむすこがあって、上(うえ)の三人(さんにん)は、もうみんなきれいなおよめさんをもらっていましたが、四番(よんばん)めのすえのわかぎみだけは、まだおよめさんがありません。O-tono-sama ni wa yonin no musuko ga atte (у вельможи четыре сына было; yonin – четыре человека), ue no sannin wa (старшие трое), mou minna kireina o-yome-san wo moratte imashita ga (уже все красивых жен взяли, но; morau + iru /выражает результат действия/), yombamme no sue no waka gimi dake wa (у четвертого младшего молодого господина только), mada o-yome-san ga arimasen (еще жены нет).

あるばんのこと、ひめは、ひとはりの琴(こと)を見(み)つけました。Aru ban no koto, hime wa (однажды вечером девушка), hito hari no (одно; hari – счетное слово для всего, что натягивается) koto wo mitsukemashita (кото заметила). ひめは琴(こと)に近(ちか)より、そっとひきはじめました。Hime wa koto ni chika yori (девушка, к кото приблизившись; chikai – близкий + yoru – приближаться, подходить), sotto hiki hajimemashita (тихонько играть начала; hiku – играть на музыкальном инструменте + hajimeru). むかしのなつかしい日(ひ)びが、ひめの心(こころ)によみがえってきて、ひめはむちゅうでひきつづけました。Mukashi no natsukashii hibi ga (прошлые дорогие [сердцу] дни), hime no kokoro ni yomigaette kite (в девичьем сердце воскресли, и; yomigaeru + kuru), hime wa muchuu de hiki tsuzukemashita (девушка самозабвенно играть продолжала).

おとのさまは、むすめにわけをたずねましたが、むすめは口をつぐんで答えずに、ただなみだを流すばかりです。おとのさまは、あわれに思って、むすめをやしきへつれていき、はたらかせてやりました。

おとのさまには四人のむすこがあって、上の三人は、もうみんなきれいなおよめさんをもらっていましたが、四番めのすえのわかぎみだけは、まだおよめさんがありません。

あるばんのこと、ひめは、ひとはりの琴を見つけました。ひめは琴に近より、そっとひきはじめました。むかしの懐かしい日びが、ひめの心によみがえってきて、ひめはむちゅうでひきつづけました。

その時(とき)、すえのわかぎみが、近(ちか)くにいて、その琴(こと)の音(ね)を聞(き)きました。Sono toki (в то время), sue no waka-gimi ga (младший молодой господин), chikaku ni ite (рядом будучи), sono koto no ne wo kikimashita (того кото звуки услышал; kiku). ひめのひく琴(こと)の音(ね)は、わかぎみの心(こころ)をうちました。Hime no

hiku koto no ne wa (девушки игры звуки), waka-gimi no kokoro wo uchimashita (молодого господина сердце поразили; utsu – бить).

「こんな美(うつく)しい琴の音色(ねいろ)を、わたしはまだ、聞(き)いたことがない。Konna utsukushii koto no neiro wo (такой красивый кото тембр: «тон»), watashi wa mada, kiita koto ga nai (я еще не слышал). そなたの身(み)の上(うえ)を、ぜひ、聞(き)かせてはくれまいか。Sonata no mi no ue wo (о твоей судьбе: «жизни»), zehi, kikasete wa kuremai ka (обязательно не расскажешь ли = непременно расскажи; kikaseru = kikasu – рассказывать, говорить; mai = nai).」

そうたずねても、ひめは悲(かな)しそうにだまっているだけでした。Sou tazunetemo (так спросил хотя; tazuneru /уступительное наклонение/), hime wa kanashisouni damatte iru dake deshita (девушка печально молчала только; damaru + iru).

わかぎみは、鉢(はち)かつぎがすきになりました。Waka-gimi wa, hachi katsugi ga suki ni narimashita (молодой господин [девушку] с горшком на голове полюбил; suki ni naru).

ある日(ひ)、父(ちち)ぎみと母(はは)ぎみのところへいって、Aru hi, chichi-gimi to haha-gimi no tokoro e itte (однажды к отцу и матери пойдя),

「あの鉢かつぎのむすめを、よめにもらいたいのです。Ano hachi katsugi no musume wo, yome ni moraitai no desu (ту с горшком на голове девушку в жены взять хочу).」と、いいました。to, iimashita (сказал). 父ぎみも母ぎみも、Chichi-gimi mo haha-gimi mo (и отец, и мать),

「なにをいう。Nani wo iu (что говоришь?). あのような者(もの)をよめにすることなど、ぜったいにゆるさぬ！ Ano youna mono wo yome ni suru koto nado (такую: «такого человека» женой сделать и тому подобное), zettai ni yurusanu (ни за что не разрешим; yurusu; yurusanu = yurusanai)!」

その時、すえのわかぎみが、近くにいて、その琴の音を聞きました。ひめの引く琴の音は、わかぎみの心をうちました。

「こんな美しい琴の音色を、わたしはまだ、聞いたことがない。そなたの身の上を、ぜひ、聞かせてはくれまいか。」

そうたずねても、ひめは悲しそうにだまっているだけでした。

わかぎみは、鉢かつぎがすきになりました。

ある日、父ぎみと母ぎみのところへいって、

「あの鉢かつぎのむすめを、よめにもらいたいのです。」と、いいました。父ぎみも母ぎみも、

「なにをいう。あのような者をよめにすることなど、ぜったいにゆるさぬ！」

しかし、わかぎみの気持(きも)ちはかわりません。Shikashi, waka-gimi no kimochi wa kawarimasen (однако молодого господина настроение = решение не меняется; kawaru).

わかぎみの気持(きも)ちをかえさせるために、母(はは)ぎみは、上(うえ)の三人(さんにん)のお兄(にい)さんたちと、およめ合(あ)わせをすることを考(かんが)えつきました。Waka-gimi no kimochi wo kaesaseru tame ni (молодого господина решение изменить чтобы; kaeru /побудительный залог/), haha-gimi wa, ue no sannin no o-nii-san-tachi to (мать со старшими тремя братьями), o-yome awase wo suru koto wo kangae tsukimashita (невест смотр сделать = устроить задумали; kangaetsuku – напасть на мысль; kangaeru – думать + tsuku – прилипать, приставать). ほかのおよめさんたちと、すがたかたち、うたよみや琴(こと)などをきょうそうさせるのです。Hoka no o-yome-san-tachi to (с другими невестами), sugata katachi (во внешности; sugata – фигура, облик; katachi – форма, вид), uta yomi ya koto nado wo (песен: «стихов» чтении, кото и другом; yomu – читать) kyousou saseru no desu (состязаться заставить; kyousou suru). そうすれば、はずかしくなって、わかぎみもあきらめるだろうと思(おも)ったのです。Sou sureba (так если сделать), hazukashiku natte (застыдившись; hazukashii – стыдно), waka-gimi mo akirameru darou (молодой господин тоже откажется: «смирится», наверное) to omotta no desu (думали).

「こまった……。Komatta (беда; komaru – быть в затруднительном положении)…… だが、わたしの気持ちはかわらない。Daga (однако), watashi no kimochi wa kawaranai (мое решение не изменится).」

わかぎみが、ひめにおよめ合(あ)わせのことを話(はな)すと、Waka-gimi ga, hime ni o-yome awase no koto wo hanasu to (молодой господин девушке о невест смотре рассказал когда),

「それも、わたしがここにいるせいです。Sore mo (это тоже), watashi ga koko ni iru sei desu (из-за того, что я здесь нахожусь; sei – вина).」と、ひめはやしきを出(で)ていこうとしました。to, hime wa yashiki wo dete ikou to shimashita (девушка особняк покинуть намерилась; deru + iku).

しかし、わかぎみの気持ちはかわりません。

わかぎみの気持ちをかえさせるために、母ぎみは、上の三人のお兄さんたちと、およめ合わせをすることを考えつきました。ほかのおよめさんたちと、すがたかたち、うたよみや琴などをきょうそうさせるのです。そうすれば、はずかしくなって、わかぎみもあきらめるだろうと思ったのです。

「こまった……。だが、わたしの気持ちはかわらない。」

わかぎみが、ひめにおよめ合わせのことを話すと、

「それも、わたしがここにいるせいです。」と、ひめはやしきを出ていこうとしました。

「それなら、わしもそなたといっしょに出(で)ていこう。Sore nara (в таком случае: «если так»), washi mo sonata to isshoni dete ikou (я тоже с тобой вместе уйду).」

わかぎみはそういって、ある夜(よ)、ふたりはいっしょにやしきを出(で)ました。Waka-gimi wa sou itte (молодой господин, так сказав), aru yo (одной ночью), futari wa isshoni yashiki wo demashita (двое вместе из особняка ушли; deru).

道(みち)のとちゅうで、観音(かんのん)さまのお堂(どう)がありました。Michi no tochuu de (по пути), Kannon-sama no o-dou ga arimashita (богини Каннон храм был). ふたりは、観音(かんのん)さまに手(て)を合(あ)わせておがみました。Futari wa, Kannon-sama ni (двое богине Каннон) te wo awasete (руки соединив; awaseru) ogamimashita (поклонились; ogamu).

「どうか、わたしたちをお守(まも)りください。Douka, watashi-tachi wo o-mamori kudasai (пожалуйста, нас защити; mamoru).」

すると、そのとたん、ひめの頭(あたま)の鉢(はち)がぱっくりとわれて落(お)ち、中(なか)からばらばらとこぼれ落(お)ちたのは、金(きん)、銀(ぎん)、宝石(ほうせき)でした。Suru to, sono totan (тогда, в тот момент), hime no atama no hachi ga (на девушкиной голове горшок) pakkuri to warete ochi (разом сломавшись, упал, и; wareru; ochiru), naka kara (изнутри) bara bara to kobore ochita no wa ([в разные стороны] рассыпавшиеся /связанное употребление/; koboreru – просыпаться, рассыпаться + ochiru – падать), kin, gin, houseki deshita (золото, серебро, драгоценные камни были). おどろくひめの顔(かお)を見(み)て、わかぎみはまた、夢(ゆめ)かとおどろきました。Odoroku hime no kao wo mite (удивленной девушки лицо увидев), waka-gimi wa mata (молодой господин снова), yume ka ([уж не] сон ли?) to odorokimashita (удивился). なんという美(うつく)しさ。Nan to iu utsukushisa (какая красота!). 都(みやこ)じゅうでも、このように美(うつく)しい人(ひと)

はいないでしょう。Miyako juu de mo (в столице всей даже), kono youni utsukushii hito wa inai deshou (такой красавицы нет, наверное; hito – человек).

「それなら、わしもそなたといっしょに出ていこう。」

わかぎみはそういって、ある夜、ふたりはいっしょにやしきを出ました。

道のとちゅうで、観音さまのお堂がありました。ふたりは、観音さまに手を合わせておがみました。

「どうか、わたしたちをお守りください。」

すると、そのとたん、ひめの頭の鉢がぱっくりとわれて落ち、中からばらばらとこぼれ落ちたのは、金、銀、宝石でした。おどろくひめの顔を見て、わかぎみはまた、夢かとおどろきました。なんという美しさ。都じゅうでも、このように美しい人はいないでしょう。

ふたりはまた、観音(かんのん)さまに手(て)を合(あ)わせました。Futari wa mata (двое снова), Kannon-sama ni te wo awasemashita (богине Каннон руки сложили). もう、およめ合(あ)わせをこわがることもありません。Mou, o-yome awase wo kowagaru koto mo arimasen (уже невест смотр не страшен; kowagaru – бояться).

さて、いよいよ、およめ合わせの日(ひ)がやってきました。Sate, iyo iyo (итак наконец), o-yome awase no hi ga yatte kimashita (невест смотра день пришел; yattekuru).

みんなは、あの鉢(はち)かつぎがどんなすがたでやってくるのかと、待(ま)っていました。Minna wa (все), ano hachi katsugi ga donna sugata de (та, с горшком на голове, в каком виде) yatte kuru no ka to (придет), matte imashita (ждали; matsu + iru).

すると、そこへ入(はい)ってきたのは、気高(けだか)く美(うつく)しいおひめさまでした。Suru to, soko e haitte kita no wa (тогда туда вошедшая; hairu + kuru), kedakaku utsukushii o-hime-sama deshita (благородная и красивая барышня была; kedakai – благородный, достойный).

そして、うたよみも、琴(こと)も、とてもすばらしく、父(ちち)ぎみと母(はは)ぎみにも、たいへん気(き)に入(い)られました。Soshite (затем), uta yomi mo, koto mo (и стихов чтение, и кото), totemo subarashiku (очень замечательны), chichi-gimi to haha-gimi ni mo, taihen ki ni iraremashita (отцу и матери даже очень понравились; ki ni iru /страдательный залог = почтительная форма глагола/).

こうして、鉢かつぎひめは、わかぎみのおくがたとなり、しあわせにくらしました。Kou shite, hachi katsugi hime wa (таким образом с горшком на голове девушка), waka-gimi no okugata to nari (молодого господина супругой став), shiawase ni kurashimashita (счастливо жила; kurasu).

ふたりはまた、観音さまに手を合わせました。もう、およめ合わせをこわがることもありません。

さて、いよいよ、およめ合わせの日がやってきました。

みんなは、あの鉢かつぎがどんなすがたでやってくるのかと、待っていました。

すると、そこへ入ってきたのは、気高く美しいおひめさまでした。

そして、うたよみも、琴も、とてもすばらしく、父ぎみと母ぎみにも、たいへん気に入られました。

こうして、鉢かつぎひめは、わかぎみのおくがたとなり、しあわせにくらしました。

雪にょうぼう

Yuki nyoubou

(снежная жена; yuki – снег)

むかし、ひとりの男(おとこ)がいました。Mukashi, hitori no otoko ga imashita (в старину один мужчина жил; iru).

ある冬(ふゆ)の朝(あさ)、一面(いちめん)にふりつもった雪(ゆき)を見(み)て、Aru fuyu no asa (одним зимним утром), ichi men ni (на всей поверхности = повсюду; ichi men – одна сторона) furi tsumotta (наваливший; furu – падать [об осадках] + tsumoru – нагромождаться, скапливаться) yuki wo mite (снег увидя; miru),

「雪(ゆき)のように、白(しろ)くてきれいな女(おんな)が、おらのおよめさんになってくれたら、どんなにいいだろう。Yuki no you ni (снегу подобная = как снег), shirokute kireina onna ga (белая и красивая женщина; shiroi), ora no o-yome-san ni natte kuretara (моей невестой: «женой» стала бы если; naru + kureru), donna ni ii darou (как хорошо [было бы], наверное).」と、ひとりごとをいいました。to, hitori goto wo iimashita (подумал вслух; hitori goto wo iu /связанное употребление/)

すると、夜(よる)になって、ドンドコと、戸(と)をたたくものがあります。Suru to, yoru ni natte (тогда, ночь наступила, и), don doko to (тук-тук), to wo tataku mono ga arimasu (в дверь стучащий есть = кто-то в дверь стучит). 男(おとこ)が戸(と)を開(あ)けてみると、白(しろ)くて美(うつく)しい女(おんな)が立(た)っていて、Otoko ga to wo akete miru to (мужчина дверь открыл: «открыв, посмотрел» когда; akeru + miru), shirokute utsukushii onna ga tatte ite (белая и красивая женщина, стоя; tatsu + iru),

「わたしをおよめにほしいといったので、きました。Watashi wo o-yome ni hoshii (меня в жены хочешь) to itta node (сказал поскольку; iu), kimashita (пришла; kuru).」と、いうのです。to, iu no desu (говорит).

むかし、ひとりの男がいました。

ある冬の朝、一面にふりつもった雪を見て、

「雪のように、白くてきれいな女が、おらのおよめさんになってくれたら、どんなにいいだろう。」と、ひとりごとをいいました。

すると、夜になって、ドンドコと、戸をたたくものがあります。男が戸を開けてみると、白くて美しい女が立っていて、

「わたしをおよめにほしいといったので、きました。」と、いうのです。

男(おとこ)がびっくりしていると、Otoko ga bikkuri shite iru to (мужчина удивился когда),

「わたしを気(き)に入(い)らないのですか？Watashi wo ki ni iranai no desu ka (я не нравлюсь; ki ni iru)?」

「いやいや、気(き)に入(い)ったとも。Iya iya, ki ni itta tomo (нет, нет, понравилась, конечно).」

男は、女(おんな)を家(いえ)の中(なか)へ入(い)れ、ふうふになってくらしました。Otoko wa, onna wo ie no naka e ire (мужчина, женщину в дом проведя; ireru – класть, вводить, вносить), fuufu ni natte (супругами став; naru) kurashimashita (жили; kurasu).

およめさんは、おふろが大(だい)きらいで、何日(なんにち)たっても、お湯(ゆ)に入(はい)りません。O-yome-san wa, o-furo ga dai kirai de (жена, ванну очень не любя: «ненавидя»), nan nichi tatte mo (несколько дней прошло хотя; tatsu /уступительное наклонение/), o-yu ni hairimasen (в горячую воду не входит = ванну не принимает; hairu).

そこで男は、となりのおかみさんに、Soko de otoko wa, tonari no okami-san ni (поэтому мужчина соседскую хозяйку),

「うちのよめを、ふろにつれていってくれないか。Uchi no yome wo, furo ni tsurete itte kurenai ka (мою жену в ванну с собой не возьмете ли; tsureru + iku + kureru).」と、たのみました。to, tanomimashita (попросил; tanomu).

男がびっくりしていると、

「わたしを気に入らないのですか？」

「いやいや、気に入ったとも。」

男は、女を家の中へ入れ、ふうふになってくらしました。

およめさんは、おふろが大きらいで、何日たっても、お湯に入りません。そこで男は、となりのおかみさんに、

「うちのよめを、ふろにつれていってくれないか。」と、たのみました。

「ああ、いいとも。Aa, ii tomo (ах, хорошо, конечно).」

となりのおかみさんは、いやがるおよめさんを、むりやり湯(ゆ)に入(い)れました。Tonari no okami-san wa (соседская хозяйка), iyagaru o-yome-san wo (нелюбимую невестку), muriyari yu ni iremashita (насильно в горячую воду поместила = затащила; ireru).

それっきり、なんの物音(ものおと)もしません。Sorekkiri (с тех пор) nan no mono oto mo shimasen (никакой звук не раздается; oto ga suru). ようすがへんなので戸(と)を開(あ)けてみると、中(なか)にはだれもいなくて、ふろのおけの中に、およめさんがかみにさしていた、くしとかんざしだけが、ういていたということです。Yousu ga hen na node (положение вещей странное поскольку) to wo akete miru to (дверь открыла когда; akeru + miru), naka ni wa dare mo inakute (внутри никого нет, и; dare – кто), furo no oke no naka ni (в ванне-бочке), o-yome-san ga kami ni sashite ita (невестка в волосы втыкала, [которые]; sasu + iru), kushi to kanzashi dake ga (гребень и шпилька только), uite ita to iu koto desu (плавали, говорят; uku + iru).

「ああ、いいとも。」

となりのおかみさんは、いやがるおよめさんを、むりやり湯に入れました。

それっきり、なんの物音もしません。ようすがへんなので戸を開けてみると、中にはだれもいなくて、ふろのおけの中に、およめさんがかみにさしていた、くしとかんざしだけが、ういていたということです。

ざしきわらし

Zashiki warashi

(комнатное дитя; zashiki – гостиная, [общая] комната)

むかし、古(ふる)い大(おお)きな家(いえ)には、ざしきわらしが住(す)んでいたそうです。Mukashi, furui ookina ie ni wa (в старину, в старых больших домах), zashiki warashi ga sunde ita (комнатное дитя обитало: «жило»; sumu + iru) sou desu (говорят). ざしきわらしというのは、子(こ)どものすがたをした神(かみ)さまで、人(ひと)があまり開(あ)けないような、暗(くら)いおくざしきに住(す)んでいて、ドタドタとかけ回(まわ)る音(おと)をさせたり、ザワザワッとほうきではく音(おと)をさせたりします。Zashiki warashi to iu no wa (комнатное дитя называющееся), kodomo no sugata wo shita kami-sama de (ребенка облик принявшим божеством будучи), hito ga amari akenai youna (людьми не слишком открываемой как будто; akeru), kurai oku zashiki ni sunde ite (в темной внутренней комнате живя), dota dota to («топ-топ» /ономатопоэтическое слово/) kake mawaru ([туда-сюда] беганья; kakeru – бежать, мчаться + mawaru – кружиться) oto wo sasetari (звук издает, и; oto wo suru /побудительный залог, многократный вид/), zawa zawatto («шур-шур») houki de haku (веником метения) oto wo sasetari shimasu (звук издает). 時(とき)どきは、いたずらもします。Toki doki wa (иногда), itazura mo shimasu (шалости тоже делает). そして、ざしきわらしがいる家(いえ)はさかえるが、ざしきわらしが、その家から出(で)ていってしまうと、その家はさびれると、いいつたえられていました。Soshite (и: «тогда»), zashiki warashi ga iru (комнатное дитя есть [где]) ie wa sakaeru ga (дом процветает, но), zashiki warashi ga, sono ie kara dete itte shimau to (комнатное дитя тот дом покинет когда; deru + iku + shimau), sono ie wa sabireru (тот дом придет в упадок) to, ii tsutaerarete imashita ([из уст в уста] передавалось; iu + tsutaeru – передавать /страдательный залог/ + iru).

むかし、古い大きな家には、ざしきわらしが住んでいたそうです。ざしきわらしというのは、子どものすがたをした神さまで、人があまり開けないような、暗いお

くざしきに住んでいて、ドタドタとかけ回る音をさせたり、ザワザワッとほうきではく音をさせたりします。時どきは、いたずらもします。そして、ざしきわらしがいる家はさかえるが、ざしきわらしが、その家から出ていってしまうと、その家はさびれると、いいつたえられていました。

ざしきわらしを見(み)たという人(ひと)の話(はなし)では、赤(あか)い着物(きもの)を着(き)たおかっぱ頭(あたま)の女(おんな)の子(こ)だったとか、はだかんぼうの男(おとこ)の子(こ)だったとかいいます。Zashiki warashi wo mita ([что] комнатное дитя видел) to iu hito no hanashi de wa (говорящих людей по рассказам), akai kimono wo kita (в красное кимоно одетая; kiru) o-kappa atama no (с коротко подстриженными волосами /связанное употребление/; atama – голова) onna no ko datta toka (девочка была либо; onna – женщина; ko – ребенок), hadakambou no otoko no ko datta toka (голый мальчик был либо; otoko – мужчина) iimasu (говорят).

さて、ある村(むら)に、孫左衛門(まござえもん)という長者(ちょうじゃ)がいました。Sate, aru mura ni (итак, в одной деревне), Magozaemon to iu (Магодзаэмон зовущийся) chouja ga imashita (богач был). たいそうお金持(かねも)ちで、おやしきもりっぱで、たくさんの人(ひと)がはたらいていました。 Taisou o-kanemochi de (очень богатым будучи; (o-)kanemochi – богач), o-yashiki mo rippana de (особняк тоже роскошным будучи), takusan no hito ga hataraite imashita (много людей работало; hataraku + iru).

ある日(ひ)の夕方(ゆうがた)、夕(ゆう)ごはんのしたくにみんながいそがしくはたらいていた時(とき)のことです。Aru hi no yuugata (однажды вечером), yuu go-han no shitaku ni (к ужину в приготовлениях; yuu – вечер; go-han – вареный рис, еда) minna ga isogashiku (все заняты, и; isogashii) hataraite ita (работали [когда]) toki no koto desu (времени дело = это случилось, когда все работали). だれかがおくのへやから出(で)てくる足音(あしおと)がしたので、手(て)つだいの女(おんな)の人が見(み)ると、見(み)たこともない女の子が、家(いえ)の外(そと)へ出(で)ていくところでした。Dare ka ga oku no heya kara dete kuru (кто-то из внутренней комнаты вышел [будто]) ashi oto ga shita node (шагов звуки раздались поскольку; ashi – нога), tetsudai no onna no hito ga miru to (служанка посмотрела когда; tesudai – помощь), mita koto mo nai onna no ko ga ([прежде] не виденная девочка), ie no soto e dete iku tokoro deshita (дома за пределы уходила как раз; soto – снаружи; tokoro – момент /служебное слово/). この家(いえ)の子(こ)どもではありません。Kono ie no kodomo dewa arimasen (этого дома ребенком не является). でも、みんないそがしいので、それいじょう気(き)にしませんでした。Demo, minna isogashii node

(однако, все заняты поскольку), sore ijou (того сверх) ki ni shimasen deshita (не обеспокоились: «не приняли близко к сердцу»; ki ni suru).

村(むら)のはずれには、橋(はし)がありました。Mura no hazure ni wa (деревни на окраине), hashi ga arimashita (мост был).

ざしきわらしを見たという人の話では、赤い着物を着たおかっぱ頭の女の子だったとか、はだかんぼうの男の子だったとかいいます。

さて、ある村に、孫左衛門という長者がいました。たいそうお金持ちで、おやしきもりっぱで、たくさんの人がはたらいていました。

ある日の夕方、夕ごはんのしたくにみんながいそがしくはたらいていた時のことです。だれかがおくのへやから出てくる足音がしたので、手つだいの女の人が見ると、見たこともない女の子が、家の外へ出ていくところでした。この家の子どもではありません。でも、みんないそがしいので、それいじょう気にしませんでした。

村のはずれには、橋がありました。

その日(ひ)の夕方(ゆうがた)、村(むら)のおじいさんが町(まち)から帰(かえ)ってきて、その橋(はし)にさしかかると、村(むら)のほうから、赤(あか)い着物(きもの)を着(き)た女(おんな)の子(こ)が歩(ある)いてきます。Sono hi no yuugata (того дня = тем вечером), mura no o-jii-san ga machi kara kaette kite (деревенский дед, из города возвращаясь; kaeru + kuru), sono hashi ni sashi kakaru to (к тому мосту приблизился = на мост вступил когда; sashikakaru – приближаться; свисать, свешиваться), mura no hou kara (деревни со стороны), akai kimono wo kita onna no ko ga aruite kimasu (в красное кимоно одетая девочка идет: «подходит»; aruku + kuru). 見(み)なれない子(こ)どもなので、おじいさんは、Minarenai kodomo na node, o-jii-san wa (незнакомый ребенок поскольку, дед; miru – видеть + nareru – привыкать),

「どこからきたんだね。Doko kara kita n da ne (откуда пришла?).」と、たずねると、女の子は、to, tazuneru to (спросил когда), onna no ko wa (девочка),

「おら、孫左衛門(まござえもん)の家(いえ)からきた。Ora, Magozaemon no ie kara kita (я из Магодзаэмона дома пришла).」

「んで、これからどこへいく。Nde (ну, тогда), kore kara doko e iku (теперь куда идешь?).」と、おじいさんが聞(き)くと、to, o-jii-san ga kiku to (дед спросил когда),

「与次衛門(よじえもん)の家へいく。Yojiemon no ie e iku (в Ёдзиэмона дом иду).」と、ぽつりと答(こた)え、とことこと橋(はし)をわたっていきました。to, potsuri to kotae (быстро ответив/бросив в ответ; kotaeru), toko toko to («топ-топ») hashi wo watatte ikimashita (по мосту пошла; wataru – переходить, пересекать + iku).

おじいさんは、そのうしろすがたを見送(みおく)りながら、O-jii-san wa, sono ushiro sugata wo miokuri nagara (дед, ей вслед смотря /связанное употребление/; ushiro sugata – вид со спины; miokuru – провожать),

（ひょっとしたらあの子(こ)は、孫左衛門(まござえもん)の家のざしきわらしではないかのう。Hyotto shitara (случайно: «может быть») ano ko wa, Magozaemon no ie no zashiki warashi dewanai ka nou (тот ребенок Магодзаэмона дома не комнатное дитя ли).）と、思(おも)いました。to, omoimashita (подумал; omou).

その日の夕方、村のおじいさんが町から帰ってきて、その橋にさしかかると、村のほうから、赤い着物を着た女の子が歩いてきます。見なれない子どもなので、おじいさんは、

「どこからきたんだね。」と、たずねると、女の子は、

「おら、孫左衛門の家からきた。」

「んで、これからどこへいく。」と、おじいさんが聞くと、

「与次衛門の家へいく。」と、ぽつりと答え、とことこと橋をわたっていきました。

おじいさんは、そのうしろすがたを見送りながら、

（ひょっとしたらあの子は、孫左衛門の家のざしきわらしではないかのう。）と、思いました。

（ざしきわらしが出(で)ていったとなると、孫左衛門(まござえもん)の家(いえ)もあぶないな。Zashiki warashi ga dete itta (комнатное дитя ушло; deru + iku) to naru to ([так] стало если), Magozaemon no ie mo abunai na (Магодзаэмона дом тоже опасен). じきにかたむくぞ。Jiki ni katamuku zo (сразу же придет в упадок: «накренится»).）

そう思(おも)いましたが、おじいさんは、そのことはだれにも話(はな)しませんでした。Sou omoimashita ga (так подумал, но), o-jii-san wa, sono koto wa dare ni mo hanashimasen deshita (дед о том деле никому не рассказал).

そのうち、秋(あき)になると、孫左衛門(まござえもん)の家では、みんながきのこを食(た)べて、急(きゅう)に苦(くる)しみだし、死(し)んでしまいました。Sono uchi, aki ni naru to (тем временем, осень наступила когда), Magozaemon no ie de wa, minna ga kinoko wo tabete (в Магодзаэмона доме все грибов поев; taberu), kyuu ni kurushimi dashi (сразу: «вдруг» страдать став = заболев; kurusimu + dasu /обозначает начало действия/), shinde shimaimashita (умерли; shinu + shimau). ちょうどしんせきのところへ遊(あそ)びにいっていた七(なな)つの女(おんな)の子(こ)だけが食(た)べなかったので、命拾(いのちびろ)いをしました。Choudo shinseki no tokoro e asobi ni itte ita (как раз к родственникам в гости пошедшие; asobu – развлекаться, играть) nanatsu no onna no ko dake ga tabenakatta node (семь девочек только не ели поскольку), inochi biroi wo shimashita (едва спаслись: «едва остались в живых» /связанное употребление/; inochi – жизнь; hirou – подбирать, находить).

そして、となり村(むら)の与次衛門(よじえもん)の家では、黄金(おうごん)のつまったつぼを見(み)つけて、どえらい長者(ちょうじゃ)になりました。Soshite (тогда), tonari mura no Yojiemon no ie de wa (соседней деревни в Ёгодзаэмона доме), ougon no tsumatta tsubo wo mitsukete (золота полный горшок найдя; tsumaru – быть полным, быть набитым; mitsukeru), doerai chouja ni narimashita (неслыханными богачами стали; doerai – громадный, поразительный).

（ざしきわらしが出ていったとなると、孫左衛門の家もあぶないな。じきにかたむくぞ。）

そう思いましたが、おじいさんは、そのことはだれにも話しませんでした。

そのうち、秋になると、孫左衛門の家では、みんながきのこを食べて、急に苦しみだし、死んでしまいました。ちょうどしんせきのところへ遊びにいっていた七つの女の子だけが食べなかったので、命拾いをしました。

そして、となり村の与次衛門の家では、黄金のつまったつぼを見つけて、どえらい長者になりました。

人(ひと)びとが見(み)かけたざしきわらしのすがたは、いたずらものの、かわいい子(こ)どもで、村(むら)の子どもたちとちっともかわりません。Hito-bito ga mikaketa zashiki warashi no sugata wa (людьми виденного комнатного дитя облика [что касается]), itazura mono no, kawaii kodomo de (проказником и милым ребенком будучи), mura no kodomo-tachi to chittomo kawarimasen (от деревенских детей совсем не отличается; kawaru).

家(いえ)の中(なか)の、人があまり開(あ)けないざしきに住(す)んでいて、ものかげから人のくらしをじっとながめていたり、時(とき)どき出(で)てきてはいたずらしたり、時(とき)にはなかまに入(はい)っていっしょに遊(あそ)んだりします。Ie no naka no (в доме), hito ga amari akenai (людьми почти не открываемой) zashiki ni sunde ite (комнате живя), mono kage kara hito no kurashi wo jitto nagamete itari (из тени на людскую жизнь пристально смотря; nagameru), toki doki dete kite wa (иногда выходя = появляясь) itazura shitari (проказничая), toki ni wa nakama ni haitte (иногда в компанию войдя; hairu) isshoni asondari shimasu (вместе играет). そして、いつの間(ま)にか、ぷいっといなくなってしまう……。Soshite, itsu no ma ni ka (и неизвестно когда), puitto inaku natte shimau (вдруг исчезает)……

むかしの家には、こんな子どもの神(かみ)さまがいたということです。Mukashi no ie ni wa (в старых: «древних» домах), konna kodomo no kami-sama ga ita to iu koto desu (такое детское божество = божество-ребенок было, говорят).

人びとが見かけたざしきわらしのすがたは、いたずらものの、かわいい子どもで、村の子どもたちとちっともかわりません。

家の中の、人があまり開けないざしきに住んでいて、ものかげから人のくらしをじっとながめていたり、時どき出てきてはいたずらしたり、時にはなかまに入っていっしょに遊んだりします。そして、いつの間にか、ぷいっといなくなってしまう……。

むかしの家には、こんな子どもの神さまがいたということです

赤んぼうになったおばあさん

Akambou ni natta o-baa-san

(младенцем ставшая бабушка; naru – становиться)

とんとむかし。Tonto mukashi (очень давно). あるところに、じいさまとばあさまが住(す)んでおりました。Aru tokoro ni, jii-sama to baa-sama ga sunde orimashita (в некоем месте дед и бабка жили; sumu + oru (= iru)). こしが曲(ま)がり、しらがになっても、ふたりは、なかよくくらしておりました。Koshi ga magari (сгорбленные: «поясница

согнута»; magaru – гнуться, искривляться), shiraga ni nattemo (седыми стали хотя), futari wa, naka yoku kurashite orimashita (двое дружно жили; kurasu + oru).

ある日(ひ)のこと。Aru hi no koto (однажды дело [было]). じいさまは山(やま)へたきぎをとりにいって、Jii-sama wa yama e takigi wo tori ni itte (дед в горы дрова собирать = по дрова пойдя; iku),

「さて、のどがかわいたのう。Sate (теперь: «итак»), nodo ga kawaita nou (горло пересохло = пить хочется; kawaku – сохнуть). どこかに水(みず)はないものか。Dokoka ni mizu wa nai mono ka (где-нибудь воды нет ли?; mono – субстантиватор /остается без перевода/).」と、さがしていくと、岩(いわ)のかげにいずみがあって、きれいな水(みず)がこんこんとわいています。to, sagashite iku to (искал когда; sagasu + iku), iwa no kage ni izumi ga atte (скалы в тени источник находясь; aru), kireina mizu ga konkon to waite imasu (чистая вода обильно бурлит; waku + iru).

「おお、水(みず)じゃ、水じゃ。Oo, mizu ja, mizu ja (о-о, вода, вода).」

とんとむかし。あるところに、じいさまとばあさまが住んでおりました。こしが曲がり、しらがになっても、ふたりは、なかよくくらしておりました。

ある日のこと。じいさまは山へたきぎをとりにいって、

「さて、のどがかわいたのう。どこかに水はないものか。」と、さがしていくと、岩のかげにいずみがあって、きれいな水がこんこんとわいています。

「おお、水じゃ、水じゃ。」

その水(みず)の、つめたくておいしいこと。Sono mizu no, tsumetakute oishii koto (та вода прохладная и вкусная; koto – восклицательная частица). ごっくん、ごっくんと飲(の)みました。Gokkun, gokkun to nomimashita (жадно-жадно пил; nomu). ところが、ひと口(くち)飲(の)んだら目(め)がはっきりして、ふた口飲(の)んだらこしがしゃんとのび、三口(みくち)のんだら、体(からだ)じゅう元気(げんき)がみちあふれる気(き)がしました。Tokoro ga hito kuchi nondara (однако один глоток выпил когда; kuchi – рот; nomu) me ga hakkiri shite (глаза прояснились; hakkiri suru), futa kuchi nondara koshi ga shanto nobi (два глотка выпил когда, поясница твердо выпрямилась; nobiru – удлиняться, вытягиваться), mikuchi nondara, karada juu genki ga michi afureru (три глотка выпил когда, тело все здоровье переполняет как; michiru – наполняться + afureru – быть переполненным) ki ga shimashita (почувствовал; ki ga suru).

「さても、ありがたい水じゃ。Sate mo, arigatai mizu ja (в самом деле, благодатная вода).」

もうひと口(くち)飲(の)もうかと思(おも)って、いずみの上(うえ)に体(からだ)を乗(の)りだしたじいさまは、水にうつる自分(じぶん)のすがたを見(み)て、おどろきました。Mou hito kuchi nomou ka to omotte (еще один глоток выпить подумав; omou), izumi no ue ni karada wo noridashita jii-sama wa (над источником тело выдвинувший = высунувшийся дед; noridasu), mizu ni utsuru jibun no sugata wo mite (в воде отражающийся свой: «собственный» облик увидя), odorokimashita (удивился). どこかで見(み)たようなわかい男(おとこ)——そうです、わかいころの自分(じぶん)のすがたでした。Doko ka de mita youna wakai otoko (где-то виденный похоже молодой мужчина) — sou desu (да: «так»), wakai koro no jibun no sugata deshita (молодого времени = времен молодости собственный облик был).

じいさまは、すっかりわか返(がえ)っていました。Jii-sama wa, sukkari wakagaette imashita (дед совершенно помолодевшим был; wakai – молодой + kaeru – возвращаться к чему-либо).

その水の、つめたくておいしいこと。ごっくん、ごっきりして、ふた口飲んだらこしがしゃんとのび、三口のんだら、体じゅう元気がみちあふれる気がしました。

「さても、ありがたい水じゃ。」

もうひと口飲もうかと思って、いずみの上に体を乗りだしたじいさまは、水にうつる自分のすがたを見て、おどろきました。どこかで見たようなわかい男——そうです、わかいころの自分のすがたでした。

じいさまは、すっかりわか返っていました。

よろこんだじいさまは、元気(げんき)いっぱいで山(やま)をかけおりると、見知(みし)らぬ若者(わかもの)が、家(いえ)へずかずか入(はい)ってきます。Yorokonda jii-sama wa (обрадовавшийся дед; yorokobu), genki ippai de yama wo kakeoriru to (бодро с горы сбежал: «бегом спустился» когда; kakeru – бежать, нестись + oriru – спускаться), mishiranu wakamono ga (незнакомый: «чужой» молодой человек), ie e zuka zuka haitte kimasu (в дом запросто: «без разрешения, бесцеремонно» входит; hairu + kuru). ばあさまは首(くび)をかしげて、Baa-sama wa kubi wo kashigete (бабка, голову набок наклонив; kashigeru; kubi – голова, шея),

「はあー、こりゃ、どなたかね。Haaa, korya, donata ka ne (ах, это кто же).」

「わしじゃ、わしじゃよ。Washi ja, washi ja yo (я, я!).」

「ごめんなさいよ。Gomen nasai yo (извините). わたしゃ、ものおぼえが悪(わる)くてね。Watasha, mono oboe ga warukute ne (у меня память плоха ведь; watasha – разговорное сокращение от watashi wa; oboeru – помнить). なんだかずっとむかしに、会(あ)ったことがあるような気(き)もするが……。Nandaka zutto mukashi ni (как-то очень давно), atta koto ga aru youna ki mo suru ga (встречались вроде, кажется; au – встречаться)….」

「なにをいうとる。Nani wo iu toru (что говоришь?). わしゃ、けさ山(やま)へたきぎをとりにいった、この家(いえ)のじいさまじゃよ。Washa, kesa yama e takigi wo tori ni itta (я сегодня утром за дровами ушедший; washa = washi wa), kono ie no jii-sama ja yo (этого дома дед!).」

よろこんだじいさまは、元気いっぱいで山をかけおりると、見知らぬ若者が、家へずかずか入ってきます。ばあさまは首をかしげて、

「はあー、こりゃ、どなたかね。」

「わしじゃ、わしじゃよ。」

「ごめんなさいよ。わたしゃ、ものおぼえが悪くてね。なんだかずっとむかしに、会ったことがあるような気もするが……。」

「なにをいうとる。わしゃ、けさ山へたきぎをとりにいった、この家のじいさまじゃよ。」

ばあさまは、こしがぬけるほどびっくりして、Baa-sama, koshi ga nukeru hodo (бабка до оцепенения: «окаменения» степени = до такой степени, что оцепенела /связанное употребление/; koshi – поясница; nukeru – выпадать) bikkuri shite (удивившись),

「あれまあ、じいさまかえ。Are maa (ах! /возглас изумления/), jii-sama ka e (дед что ли?). なんでそんなに急(きゅう)にわかくなったんだね。Nande sonna ni kyuu ni (отчего так внезапно) wakaku natta n da ne (молодым стал-то).」と、たずねました。to, tazunemashita (спросила; tazuneru).

じいさまは、すっかりわけを話(はな)して聞(き)かせました。Jii-sama wa, sukkari wake wo hanashite kikasemashita (дед полностью причину: «смысл» рассказал; hanasu –

рассказывать + kikaseru – рассказывать). ばあさまは、うらやましがって、Baa-sama wa, urayamashigatte (бабка, завидуя; urayamashigaru),

「ああ、わしもわかくなりたいのう。Aa, washi mo wakaku naritai nou (ах, я тоже молодой стать хочу; naru /желательное наклонение/). わしもあした山(やま)へいって、その水(みず)を飲(の)んでこよう。Washi mo ashita yama e itte (я тоже, завтра в горы пойдя), sono mizu wo nonde koyou (той воды выпью; nomu + kuru).」

「ああ、それがよい。Aa, sore ga yoi (ах, это хорошо). わしひとりでわかくなってもつまらんからのう。Washi hitori de wakaku natte mo (мне одному молодым становиться) tsumaran kara nou (не следует так как; tsumaranai – бесполезный; уступительное наклонение + tsumaranai = выражение запрета). ふたりでわか返(がえ)って楽(たの)しくくらすべえよ。Futari de wakagaette tanoshiku kurasu bee yo (вдвоем помолодев, весело заживем).」

ばあさまは、こしがぬけるほどびっくりして、

「あれまあ、じいさまかえ。なんでそんなに急にわかくなったんだね。」と、たずねました。

じいさまは、すっかりわけを話して聞かせました。ばあさまは、うらやましがって、

「ああ、わしもわかくなりたいのう。わしもあした山へいって、その水を飲んでこよう。」

「ああ、それがよい。わしひとりでわかくなってもつまらんからのう。ふたりでわか返って楽しくくらすべえよ。」

次(つぎ)の日(ひ)、ばあさまは夜(よ)が明(あ)けると、つえをつきつき山(やま)へのぼっていきました。Tsugi no hi, baa-sama wa (на следующий день бабка) yo ga akeru to, (рассвело когда; yo – ночь; akeru – светать, кончиться [о ночи]), tsue wo tsuki tsuki (на палку: «трость» опираясь /наречие/) yama e nobotte ikimashita (в горы пошла; noboru – подниматься, взбираться + iku).

じいさまは、ばあさまがすっかりわか返(がえ)って、美(うつく)しいむすめになって帰(かえ)ってくるのを、楽(たの)しみに待(ま)っていました。Jii-sama wa (дед), baa-sama ga sukkari wakagaette (бабка, совершенно помолодев), utsukushii musume ni natte (красивой девушкой став) kaette kuru no wo (то, что вернется; kaeru + kuru), tanoshimi ni

matte imashita (с удовольствием ждал; matsu + iru). ところが、昼(ひる)になっても、夕方(ゆうがた)になっても帰(かえ)ってきません。Tokoro ga, hiru ni natte mo (однако полдень настал хотя), yuugata ni natte mo kaette kimasen (вечер настал хотя, не возвращается).

じいさまは心配(しんぱい)になりました。Jii-sama wa shimpai ni narimashita (дед волноваться стал).

「道(みち)にでもまよったんじゃろうか。Michi ni demo mayotta n jarou ka (на дороге хотя бы заблудилась, может; mayou).」

じいさま（今(いま)ではたくましい若者(わかもの)）は、日(ひ)ぐれの山道(やまみち)を走(はし)って、ばあさまをむかえにいきました。Jii-sama (ima de wa takumashii wakamono) wa (дед сейчас крепкий: «сильный» юноша), hi gure no yama michi wo hashitte (по сумеречной горной дороге побежав; hashiru), baa-sama wo mukae ni ikimashita (бабке навстречу = бабку встречать пошел; mukae ni iku).

「ばあさまよう、どこだやーい。Baa-sama you, doko da yaai (бабка, ну где [ты]?!).」

次の日、ばあさまは夜が明けると、つえをつきつき山へのぼっていきました。

じいさまは、ばあさまがすっかりわか返って、美しいむすめになって帰ってくるのを、楽しみに待っていました。ところが、昼になっても、夕方になっても帰ってきません。

じいさまは心配になりました。

「道にでもまよったんじゃろうか。」

じいさま（今ではたくましい若者）は、日ぐれの山道を走って、ばあさまをむかえにいきました。

「ばあさまよう、どこだやーい。」

大声(おおごえ)でさがし回(まわ)りながら、とうとう、あの岩(いわ)かげのいずみのあたりまできました。Oo goe de sagashi mawari nagara (громким голосом ища повсюду; sagasu + mawaru), tou tou, ano iwa kage no izumi no atari made kimashita (наконец того под скалой: «в тени скалы» источника до окрестностей дошел). すると、赤(あか)んぼうのなき声(ごえ)がします。Suru to, akambou no naki goe ga shimasu (тогда младенца плач раздается; naku – плакать; koe – голос).

「おぎゃあ、おぎゃあ。Ogyaa, ogyaa (ya-a, ya-a).」

なき声(ごえ)のするほうにいってみると、いずみのわきで、ばあさまの着物(きもの)を着(き)た赤(あか)んぼうが、火(ひ)のついたようにないていました。Naki goe no suru hou ni itte miru to (плача в сторону пойдя, посмотрел когда), izumi no waki de (источника сбоку = рядом), baa-sama no kimono wo kita akambou ga (в бабкино кимоно одетый младенец; kiru – надевать), hi no tsuita youni naite imashita (загорелся будто, плакал; hi – огонь; hi ga(no) tsuku – загораться).

ばあさまは、じいさまをよろこばそうと、がぶがぶと、たらふくわか返(がえ)りの水(みず)を飲(の)みました。Baa-sama wa, jii-sama wo yorokobasou to (бабка деда порадовать хотя; yorokobasu), gabu gabu to (большими глотками /ономат./), tarafuku wakagaeri no mizu wo nomimashita (до отвала = вдоволь молодильной воды пила; nomu). そのせいで、わか返りすぎて、赤んぼうになってしまったのです。Sono sei de, wakagaeri sugite (из-за этого помолодев слишком; wakagaeru + sugiru – превышать, превосходить /указывает на чрезмерность действия/), akambou ni natte shimatta no desu (младенцем стала; naru + shimau). じいさまはしかたなく、その赤んぼうをだいて帰(かえ)って、だいじに育(そだ)てたということです。Jii-sama wa shikata naku (дед волей-неволей: «поневоле»), sono akambou wo daite kaette (того младенца обняв: «на руки взяв» вернулся, и; daku; kaeru), daiji ni sodateta to iu koto desu (бережно растил, говорят; sodateru).

大声でさがし回りながら、とうとう、あの岩かげのいずみのあたりまできました。すると、赤んぼうのなき声がします。

「おぎゃあ、おぎゃあ。」

なき声のするほうにいってみると、いずみのわきで、ばあさまの着物を着た赤んぼうが、火のついたようにないていました。

ばあさまは、じいさまをよろこばそうと、がぶがぶと、たらふくわか返りの水を飲みました。そのせいで、わか返りすぎて、赤んぼうになってしまったのです。じいさまはしかたなく、その赤んぼうをだいて帰って、だいじに育てたということです。

舌切りすずめ

Shita kiri suzume

(воробей с отрезанным языком; shita – язык; kiru – резать)

むかし、むかし、あるところに、おじいさんとおばあさんが住(す)んでいました。Mukashi, mukashi (давным-давно), aru tokoro ni (в некоем месте), o-jii-san to o-baa-san ga sunde imashita (дед и бабка жили).

ある日(ひ)、おじいさんは山(やま)へしばかりに出(で)かけました。Aru hi (однажды), o-jii-san wa yama e shiba kari ni (дед в горы на хвороста собирание = за хворостом) dekakemashita (отправился; dekakeru). 気(き)がつくと、Ki ga tsuku to (заметил когда),

「チュンチュン、チュクン。Chun chun, chukun («тюн-тюн, тюкун»).」

一羽(いちわ)のすずめが、そばでもがいています。Ichiwa no suzume ga (один воробей; wa – счетный суффикс для птиц и зайцев), soba de mogaite imasu (рядом мечется: «бьется»; mogaku + iru).

「羽(はね)をけがしてるんじゃな。Hane wo ke ga shiteru n ja na (крыло поранено ведь; ke ga suru + iru; shiteru = shite iru). おお、かわいそうに。Oo, kawaisouni (ой, бедный).」

おじいさんは、すずめを家(いえ)へつれて帰(かえ)りました。O-jii-san wa, suzume wo ie e tsurete kaerimashita (дед воробья в дом взял; tsureru + kaeru). 羽(はね)の手当(てあ)てをしてやったおじいさんは、すずめに、〝おちょん〞という名(な)をつけて、かわいがりました。Hane no teate wo shite yatta o-jii-san wa (крыло вылечивший дед; teate wo suru – оказывать медицинскую помощь + yaru), suzume ni “O-chon” to iu (воробью «О-тён» гласящее) na wo tsukete (имя дав; na wo tsukeru – называть; tsukeru – прикреплять), kawaigarimashita (любил; kawaigaru).

むかし、むかし、あるところに、おじいさんとおばあさんが住(す)んでいました。

ある日(ひ)、おじいさんは山(やま)へしばかりに出かけました。気がつくと、

「チュンチュン、チュクン。」

一羽のすずめが、そばでもがいています。

「羽をけがしてるんじゃな。おお、かわいそうに。」

おじいさんは、すずめを家へつれて帰りました。羽の手当てをしてやったおじいさんは、すずめに、〝おちょん〞という名をつけて、かわいがりました。

ところが、ある日(ひ)のことです。Tokoro ga, aru hi no koto desu (однако однажды [вот что случилось]). おじいさんがしばかりにいって、おばあさんが家(いえ)でせんたく

をしている間(あいだ)に、おなかのすいたすずめは、せんたく物(もの)につけるのりを、みんな食(た)べてしまったのです。O-jii-san ga shiba kari ni itte (дед за хворостом пошел, а), o-baa-san ga ie de sentaku wo shite iru aida ni (бабка дома стирала пока; sentaku wo suru + iru; aida – период времени; aida ni – тем временем), o-naka no suita suzume wa (проголодавшийся воробей; o-naka – живот; suku – быть пустым), sentaku mono ni (к белью; стирка + вещи) tsukeru nori wo (приставший крахмал), minna tabete shimatta no desu (весь съел; minna – все; taberu + shimau).

「ありゃりゃ、おまえだな。Aryarya (ай-ай), o-mae da na ([ах] ты!). なんて悪(わる)いやつだ。Nante warui yatsu da (что за негодник; warui – плохой; yatsu – субъект).」

おこったおばあさんは、すずめの舌(した)を、ちょきんと、はさみで切(き)ってしまいました。Okotta o-baa-san wa (рассердившаяся бабка; okoru), suzume no shita wo (воробья язык), chokin to («чирк»), hasami de kitte shimaimashita (ножницами отрезала; kiru + shimau).

すずめは羽(はね)をバタバタさせ、悲(かな)しそうにどこかへとんでいったのです。Suzume wa hane wo bata bata sase (воробей, крылья хлопать заставив = крыльями хлопая; bata bata suru /побудительный залог/), kanashisouni doko ka e tonde itta no desu (грустно куда-то улетел; tobu + iku).

夕方(ゆうがた)、おじいさんがもどってくると、すずめがいません。Yuugata, o-jii-san ga modotte kuru to (вечером дед вернулся когда; modoru + kuru), suzume ga imasen (воробья нет; iru).

ところが、ある日のことです。おじいさんがしばかりにいって、おばあさんが家でせんたくをしている間に、おなかのすいたすずめは、せんたく物につけるのりを、みんな食べてしまったのです。

「ありゃりゃ、おまえだな。なんて悪いやつだ。」

おこったおばあさんは、すずめの舌を、ちょきんと、はさみで切ってしまいました。

すずめは羽をバタバタさせ、悲しそうにどこかへとんでいったのです。

夕方、おじいさんがもどってくると、すずめがいません。

「ばあさんや、おちょんがおらんが。Baa-san ya, O-chon ga oran ga (бабка, О-тён нет…; oru).」と、たずねると、いじわるそうにいいました。to, tazuneru to (спросил когда), ijiwaru sou ni iimashita (зло: «злобно» сказала).

「あのろくでなし、だいじなのりをみんな食(く)ってしもうたから、舌(した)を切(き)って、追(お)いだしてやりましたがの。Ano roku de nashi (тот бездельник), daijina nori wo minna kutte shimouta kara (ценный: «важный» крахмал весь съел так как; kuu + shimau), shita wo kitte (язык отрезав), oidashite yarimashita ga no (выгнала; oidasu + yaru).」

「なんで、そんなひどいことを……。Nande, sonna hidoi koto wo (зачем такую жестокость)....」

おじいさんは、すずめのことが心配(しんぱい)でなりません。O-jii-san wa, suzume no koto ga shimpai de narimasen (дед за воробья беспокойства не терпит = нестерпимо беспокоится). 次(つぎ)の日(ひ)、山(やま)のほうへ、すずめをさがしに出(で)かけました。Tsugi no hi, yama no hou e (на следующий день в гор сторону), suzume wo sagashi ni dekakemashita (воробья искать отправился; sagasu; dekakeru).

すずめ　すずめ Suzume suzume (воробей воробей)

お宿(やど)はどこじゃいな O-yado wa doko jai na (дом: «ночлег» где же)

かわいいすずめ Kawaii suzume (милый воробей)

お宿(やど)はどこじゃいな O-yado wa doko jai na (дом где же)

うたいながら、とぼとぼと歩(ある)いていきました。Utai nagara (распевая; utau), tobo tobo to aruite ikimashita (неверной походкой: «шатаясь» пошел; aruku + iku).

「ばあさんや、おちょんがおらんが。」と、たずねると、いじわるそうにいいました。

「あのろくでなし、だいじなのりをみんな食ってしもうたから、舌を切って、追いだしてやりましたがの。」

「なんで、そんなひどいことを……。」

おじいさんは、すずめのことが心配でなりません。次の日、山のほうへ、すずめをさがしに出かけました。

すずめ　すずめ

お宿はどこじゃいな

かわいいすずめ

お宿はどこじゃいな

うたいながら、とぼとぼと歩いていきました。

こんもりしげった竹(たけ)やぶの前(まえ)まできた時(とき)です。Kommori shigetta take yabu no mae made kita toki desu (до густой бамбуковой чащи дошел когда; mae – перед; toki – время). すずめが一羽(いちわ)、チュンと鳴(な)いて、Suzume ga ichiwa, chun to naite (воробей один «тюн» поя; naku – петь, чирикать, мяукать, пищать и т.п.),

「おじいちゃん、おじいちゃん。O-jii-chan, o-jii-chan (дедушка, дедушка; chan – уменьшительно-ласкательный суффикс).」と、うれしそうにさけびました。to, ureshisouni sakebimashita (радостно закричал; ureshii; sakebu).

「おちょん、さがしたんだよ。O-chon, sagashitan da yo (О-тён, нашел! sagasu).」

「ありがとう。Arigatou (спасибо). あたしは、もうだいじょうぶよ。Atashi wa, mou daijoubu yo (я уже в порядке; atashi = watashi).」

そこへ、とうさんすずめと、かあさんすずめが出(で)てきていいました。Soko e, tou-san suzume to, kaa-san suzume ga dete kite iimashita (туда папа-воробей и мама-воробей появившись: «выйдя», сказали).

「おじいさん、むすめがお世話(せわ)になりました。O-jii-san, musume ga o-sewa ni narimashita (дедушка, за дочь Вам обязаны: «дочь заботой стала»; o-sewa ni naru). きょうは、どうか、ゆるりと遊(あそ)んでいってくださいまし。Kyou wa, douka (сегодня, пожалуйста), yururi to asonde itte kudasaimashi (не спеша: «медленно» развлекайтесь = будьте нашим гостем; asobu + iku + kudasai).」

こんもりしげった竹やぶの前まできた時です。すずめが一羽、チュンと鳴いて、

「おじいちゃん、おじいちゃん。」と、うれしそうにさけびました。

「おちょん、さがしたんだよ。」

「ありがとう。あたしは、もうだいじょうぶよ。」

そこへ、とうさんすずめと、かあさんすずめが出てきていいました。

「おじいさん、むすめがお世話になりました。きょうは、どうか、ゆるりと遊んでいってくださいまし。」

おじいさんはすずめのやしきで、たくさんのすずめたちに囲(かこ)まれ、たいへん、ごちそうになったのです。O-jii-san wa suzume no yashiki de (дед в воробьином доме: «особняке, имении»), takusan no suzume-tachi ni kakomare (многими воробьями окружен будучи; kamomu – окружать /страдательный залог/), taihen, gochisou ni natta no desu (очень: «ужасно» угостился; gochisou – угощение; gochisou ni naru – поесть у кого-то или

за чей-либо счет). 帰(かえ)る時(とき)になると、Kaeru toki ni naru to (возвращаться время настало когда),

「おみやげに、つづらをさしあげます。O-miyage ni, tsuzura wo sashi agemasu (в подарок корзину: «короб» дадим; sashiageru). 重(おも)いのと軽(かる)いのと、どちらがよろしいですか。Omoi no to karui no to (тяжелая и = или легкая; no – субстантиватор), dochira ga yoroshii desu ka (какая лучше = какую выберете?).」と、とうさんすずめが聞(き)きました。to, tou-san suzume ga kikimashita (папа-воробей спросил; kiku).

「そうさな。Sou sa na (так: «да» = вот как). わしは年(とし)よりだから、軽(かる)いの。Washi wa toshi yori dakara (я пожилой так как), karui no (легкую).」

おじいさんは、軽いつづらをおみやげにもらって、家(いえ)へ帰(かえ)っていきました。O-jii-san wa, karui tsuzura wo o-miyage ni moratte (дед, легкую корзину в подарок получив; morau), ie e kaette ikimashita (домой пошел; kaeru + iku).

ところが、つづらを開(あ)けてびっくり。Tokoro ga, tsuzura wo akete bikkuri (однако, корзину открыв, удивился). 大判(おおばん)小判(こばん)や宝物(たからもの)が、ザクザクと出(で)てきたのです。Oo ban ko ban ya takaramono ga (червонцы: «большие да малые монеты» и сокровища), zaku zaku to dete kita no desu (позвякивая /ономат./, появились).

おじいさんはすずめのやしきで、たくさんのすずめたちに囲まれ、たいへん、ごちそうになったのです。帰る時になると、

「おみやげに、つづらをさしあげます。重いのと軽いのと、どちらがよろしいですか。」と、とうさんすずめが聞きました。

「そうさな。わしは年よりだから、軽いの。」

おじいさんは、軽いつづらをおみやげにもらって、家へ帰っていきました。

ところが、つづらを開けてびっくり。大判小判や宝物が、ザクザクと出てきたのです。

よくばりなおばあさんは、もっと宝物(たからもの)がほしくなって、自分(じぶん)もすずめのところへ出(で)かけていきました。Yokubarina o-baa-san wa (жадная бабка), motto takaramono ga hoshiku natte (еще сокровищ захотев; hoshii + naru), jibun mo suzume no tokoro e dekakete ikimashita (сама тоже к воробьям отправилась; dekakeru + iku).

でも、すずめは、ごちそうのかわりに、きたない砂(すな)を出(だ)して、Demo, suzume wa, gochisou no kawari ni (однако воробьи, угощения вместо), kitanai suna wo dashite (грязный песок подав; dasu),

「おみやげは重(おも)いのと軽(かる)いのと、どっち。O-miyage wa omoi no to karui no to, docchi (подарок тяжелый или легкий, который?).」と聞(き)きますと、おばあさんはいきおいこんで、to, kikimasu to (спросили когда), o-baa-san wa ikioi konde (бабка со всей энергией: «стремительно, рьяно»; ikioi – сила, мощь, импульс),

「重(おも)いの、重いの。Omoi no, omoi no (тяжелый, тяжелый).」と、いいました。to, iimashita (сказала). そして、家(いえ)へ帰(かえ)るまで待(ま)ちきれず、道(みち)のとちゅうで開(あ)けてみると、Soshite, ie e kaeru made machi kirezu (тогда, домой до возвращения ждать не в силах; matsu + kirenai (=kirezu) – не мочь, быть не в состоянии), michi no tochuu de akete miru to (по пути открыла когда; akeru + miru),

「うぎゃーっ。Ugyaatt (ай-а).」

化(ば)け物(もの)やへびやむかでがとびだしてきて、おばあさんは目(め)を回(まわ)してしまいましたとさ。Bake mono ya e hebi ya mukade ga (привидения, змеи и сколопендры) tobidashite kite (выскочили: «вылезли, появились», и; tobidasu + kuru), o-baa-san wa me wo mawashite shimaimashita to sa (бабка в обморок упала, говорят; memawasu /глаз + кружить/ + shimau).

よくばりなおばあさんは、もっと宝物がほしくなって、自分もすずめのところへ出かけていきました。

でも、すずめは、ごちそうのかわりに、きたない砂を出して、

「おみやげは重いのと軽いのと、どっち。」と聞きますと、おばあさんはいきおいこんで、

「重いの、重いの。」と、いいました。そして、家へ帰るまで待ちきれず、道のとちゅうで開けてみると、

「うぎゃーっ。」

化け物やへびやむかでがとびだしてきて、おばあさんは目を回してしまいましたとさ。

おむすびころりん

O-musubi kororin

(покатившийся колобок)

むかしむかしそのむかし、おじいさんが山(やま)へたきぎとりにいきました。Mukashi mukashi sono mukashi (давным-давно, так давно), o-jii-san ga yama e takigi tori ni ikimashita (дед в горы дрова собирать пошел; toru – брать; iku). お昼(ひる)になったので、おむすびを食(た)べはじめました。O-hiru ni natta node (полдень настал поскольку), o-musubi wo tabe hajimemashita ([рисовый] колобок есть начал; taberu + hajimeru). まず、ひとつめのおむすびを食(た)べて、ふたつめのおむすびを食(た)べようとしたとたん、おむすびは、おじいさんの手(て)からぽろりと落(お)ちて、ころころころがっていきます。Mazu, hitotsu me no o-musubi wo tabete (сначала первый колобок съев), futatsu me no o-musubi wo tabeyou to shita totan (второй колобок съесть хотел только = как раз в тот момент), o-musubi wa, o-jii-san no te kara porori to ochite (колобок из дедовских рук легко упав; ochiru), koro koro (кубарем /ономат./) korogatte ikimasu (покатился; korogaru + iku). おじいさんは拾(ひろ)おうとしましたが、おむすびはどんどんころがっていきます。O-jii-san wa hiroou to shimashita ga (дед поднять хотел, но; hirou), o-musubi wa don don korogatte ikimasu (колобок быстро укатывается).

むかしむかしそのむかし、おじいさんが山(やま)へたきぎとりにいきました。お昼になったので、おむすびを食べはじめました。まず、ひとつめのおむすびを食べて、ふたつめのおむすびを食べようとしたとたん、おむすびは、おじいさんの手からぽろりと落ちて、ころころころがっていきます。おじいさんは拾おうとしましたが、おむすびはどんどんころがっていきます。

「こら、おむすび、待(ま)てえ。Kora, o-musubi, matee (эй, колобок, подожди; matsu /повелительное наклонение/).」と、おじいさんは追(お)いかけていきましたが、ころころころりんと、おむすびはころがっていって、あなにぽとんと、入(はい)っていってしまいました。to, o-jii-san wa oi kakete ikimashita ga (дед догонял, но; ou + kakeru + iku), koro koro kororin to (кубарем), o-musubi wa korogatte itte (колобок, укатываясь = катясь прочь), ana ni poton to (в нору: «яму» вдруг), haitte itte shimaimashita (вошел = закатился; hairu + iku + shimau).

「やれやれ、間(ま)にあわなかったわい。Yare yare, ma ni awanakatta wai (эх, не успел; ma ni au – успевать).」

おじいさんはあせをふいて、あなの前(まえ)でひと休(やす)みしていました。O-jii-san wa ase wo fuite (дед, пот вытерев; fuku), ana no mae de hito yasumi shite imashita (перед норой передыхал; yasumi – отдых).

すると、あなの中(なか)から、ねずみが一(いっ)ぴき出(で)てきていいました。Suru to, ana no naka kara (тогда из норы), nezumi ga ippiki dete kite iimashita (мышь одна, появившись, сказала).

「こら、おむすび、待てえ。」と、おじいさんは追いかけていきましたが、ころころころりんと、おむすびはころがっていって、あなにぽとんと、入っていってしまいました。

「やれやれ、間にあわなかったわい。」

おじいさんはあせをふいて、あなの前でひと休みしていました。

すると、あなの中から、ねずみが一ぴき出てきていいました。

「おじいさん、ただ今(いま)はおいしいおむすびをありがとうございました。O-jii-san, tada ima wa oishii o-musubi wo arigatou gozaimashita (дедушка, за только что [подаренный] вкусный колобок спасибо). お礼(れい)のかわりに、ごちそういたしますから、どうぞ家(いえ)にいらしてください。O-rei no kawari ni (благодарности вместо = в благодарность), gochisou itashimasu kara (угостим так как; itasu – делать /о себе/), douzo ie ni irashite kudasai (пожалуйста, в дом входите; irassharu – идти, проходить, быть находиться /вежливый глагол/).」といって、しっぽをさしだして、to itte, shippo wo sashidashite (сказав, хвост подав; sashidasu – предъявлять, подавать),

「これにつかまって、目(め)をつぶっていてください。Kore ni tsukamatte (за это ухватившись; tsukamaru), me wo tsubutte ite kudasai (глаза закройте, пожалуйста; me wo tsuburu – закрывать глаза /связанное употребление/).」といいます。to iimasu (говорит). おじいさんは、びっくりしましたが、いわれたとおりにしっぽにつかまって、しっかり目(め)をつぶりました。O-jii-san wa, bikkuri shimashita ga (дед удивился, но), iwareta toori ni shippo ni tsukamatte (как сказано, за хвост ухватившись), shikkari me wo tsuburimashita (решительно: «крепко» глаза закрыл). しばらくすると、Shibaraku suru to (через некоторое время),

「もう、目を開(あ)けていいですよ。Mou, me wo akete ii desu yo (уже глаза открыть можно; форма на te(de) + ii /разрешительное наклонение/; akeru).」とねずみがいいましたので、目を開(あ)けてみると、そこはねずみのやしきで、大(おお)ぜいのねずみたちが、もちつきをしていました。to nezumi ga iimashita node (мышь сказала поскольку), me wo akete miru to (глаза открыл когда; akeru + miru), soko wa nezumi no yashiki de (там мышиный дом: «особняк» был, и), oozei no nezumi-tachi ga, mochi tsuki wo shite imashita (много мышей рис для моти толкли; mochi tsuki wo suru).

「おじいさん、ただ今はおいしいおむすびをありがとうございました。お礼のかわりに、ごちそういたしますから、どうぞ家にいらしてください。」といって、しっぽをさしだして、

「これにつかまって、目をつぶっていてください。」といいます。おじいさんは、びっくりしましたが、いわれたとおりにしっぽにつかまって、しっかり目をつぶりました。しばらくすると、

「もう、目を開けていいですよ。」とねずみがいいましたので、目を開けてみると、そこはねずみのやしきで、大ぜいのねずみたちが、もちつきをしていました。

やあれ　ほい　よいしょの　ほい Yaare (эх) hoi (хой) yoishono (раз, два, взяли) hoi (хой)

百(ひゃく)になっても　二百(にひゃく)になっても Hyaku ni natte mo (сто станет хотя: «даже если») ni hyaku ni natte mo (двести станет хотя)

ねこの声(こえ)は　聞(き)きたくないぞ Neko no koe wa kikitakunai zo (кошки голос слышать не хотим; kiku /желательное наклонение/)

ねこはいやだよ　よいしょの　ほい Neko wa iya da yo (кошки – противные = кошек ненавидим) yoishono (раз, два, взяли /междометие/) hoi (хой)

そううたいながら、もちをついていました。Sou utai nagara (так напевая; utau), mochi wo tsuite imashita (моти толкли).

ねずみは、Nezumi wa (мыши),

「おじいさん、どうか大(だい)きらいなねこの鳴(な)き声(ごえ)だけは、まねしないでくださいね。O-jii-san, douka dai kirai na neko no naki goe dake wa (дедушка, пожалуйста, очень ненавистной кошки мяуканью только), mane shinaide kudasai ne (не

подражайте; mane suru).」というので、おじいさんは、to iu node (говорят поскольку), o-jii-san wa (дед),

「しないとも。Shinai tomo (не буду, конечно)」と、やくそくしました。to, yakusoku shimashita (пообещал).

おじいさんは、つきたてのおもちや、おいしいものを、たくさんごちそうになりました。O-jii-san wa, tsukitate no o-mochi ya, oishii mono wo (дед свежими моти и вкусными вещами), takusan gochisou ni narimashita (много = хорошо угостился).

やあれ　ほい　よいしょの　ほい
百になっても　二百になっても
ねこの声は　聞きたくないぞ
ねこはいやだよ　よいしょの　ほい

そううたいながら、もちをついていました。

ねずみは、

「おじいさん、どうか大きらいなねこの鳴き声だけは、まねしないでくださいね。」というので、おじいさんは、

「しないとも。」と、やくそくしました。

おじいさんは、つきたてのおもちゃ、おいしいものを、たくさんごちそうになりました。

さて帰(かえ)ろうとすると、ねずみはざしきにつんであったつづらの中(なか)で、いちばん大(おお)きいのをとって、Sate kaerou to suru to (итак, возвращаться собрался когда), nezumi wa zashiki ni tsunde atta (мыши в гостиной нагроможденных; tsumoru + aru /результативный вид/) tsuzura no naka de (корзин среди), ichiban ookii no wo totte (самую большую взяв; toru),

「これは、おみやげです。Kore wa, o-miyage desu (это – подарок).」といって、さしだしました。to itte, sashidashimashita (сказав, преподнесли). そしておじいさんをあなの出口(でぐち)までつれてきてくれました。Soshite o-jii-san wo ana no deguchi made tsurete kite kuremashita (затем деда до выхода из норы проводили; tsureru + kuru + kureru). おじいさんが家(いえ)へ帰(かえ)ってつづらを開(あ)けてみると、宝物(たからもの)がいっぱい入(はい)っていました。O-jii-san ga ie e kaette (дед, домой вернувшись; kaeru)

tsuzura wo akete miru to (корзину открыл когда), takaramono ga ippai haitte imashita (сокровища дополна помещались = полна была сокровищ; hairu + iru).

おじいさんは、となりの家(いえ)のおじいさんにこの話(はなし)をして聞(き)かせました。O-jii-san wa, tonari no ie no o-jii-san ni (дед соседнего дома деду) kono hanashi wo shite kikasemashita (об этом рассказал). となりのおじいさんはとてもよくばりなので、自分(じぶん)もねずみにごちそうになったり、宝物(たからもの)をもらったりしたいと思(おも)い、おむすびを持(も)って山(やま)へいきました。Tonari no o-jii-san wa totemo yokubari na node (соседский дед очень жадный поскольку), jibun mo nezumi ni gochisou ni nattari (сам тоже у мышей угоститься, и), takaramono wo morattari shitai (сокровища получить хочу) to omoi (думая), o-musubi wo motte (колобки взяв; motsu) yama e ikimashita (в горы пошел). そして、ねずみのあなの中(なか)へ、おむすびをころころ、ころりんと投(な)げこんで、ねずみが早(はや)くお礼(れい)にこないかと、待(ま)っていました。Soshite, nezumi no ana no naka e (тогда в мышиную нору), o-musubi wo koro koro, kororin to nage konde (колобок кубарем закинув; nageru – бросать + komu /указывает на направленность действия внутрь чего-либо/), nezumi ga hayaku o-rei ni konai ka to (мыши быстро благодарить не придут ли; kuru), matte imashita (ждал; matsu + iru).

さて帰ろうとすると、ねずみはざしきにつんであったつづらの中で、いちばん大きいのをとって、

「これは、おみやげです。」といって、さしだしました。そしておじいさんをあなの出口までつれてきてくれました。おじいさんが家へ帰ってつづらを開けてみると、宝物がいっぱい入っていました。

おじいさんは、となりの家のおじいさんにこの話をして聞かせました。となりのおじいさんはとてもよくばりなので、自分もねずみにごちそうになったり、宝物をもらったりしたいと思い、おむすびを持って山へいきました。そして、ねずみのあなの中へ、おむすびをころころ、ころりんと投げこんで、ねずみが早くお礼にこないかと、待っていました。

すると、ねずみが出(で)てきたので、Suru to, nezumi ga dete kita node (тогда, мышь появилась поскольку),

「早(はや)くごちそうしてくれ。Hayaku gochisou shite kure (быстро угощай).」といって、むりやりねずみのしっぽにつかまって、ねずみのやしきへいきました。to itte,

muri yari nezumi no shippo ni tsukamatte (сказав, насильно за мышиный хвост ухватившись), nezumi no yashiki e ikimashita (в мышиный дом пошел).

やがて、もちつきがはじまりました。Yagate, mochi tsuki ga hajimarimashita (вскоре моти толчение началось; hajimaru). ねずみたちが大(おお)ぜい出(で)てきて、Nezumi-tachi ga oozei dete kite (мыши, во множестве появившись),

やあれ　ほい　よいしょの　ほい Yaare (эх) hoi (хой) yoishono (раз, два, взяли) hoi (хой)

百(ひゃく)になっても　二百(にひゃく)になっても Hyaku ni natte mo (сто станет хотя: «даже если») ni hyaku ni natte mo (двести станет хотя)

ねこの声(こえ)は　聞(き)きたくないぞ Neko no koe wa kikitakunai zo (кошки голос слышать не хотим)

ねこはいやだよ　よいしょの　ほい Neko wa iya da yo yoishono hoi (кошки – противные) yoishono hoi (раз, два, взяли, хой)

と、声(こえ)をそろえてうたいながら、ぺったんこぺったんこ、とおもちをつきます。to, koe wo soroete utai nagara (хором распевая; koe – голос; soroeru – делать согласованно), pettanko pettanko (усердно /ономат./), o-mochi wo tsukimasu (моти толкут).

おじいさんは、ざしきにいくつもつんであるつづらのうち、どれをくれるのかと思(おも)って見(み)ていましたが、そのうちにつづらがみんなほしくなりました。O-jii-san wa, zashiki ni ikutsu mo tsunde aru (дед в гостиной сколько угодно =много нагроможденных) tsuzura no uchi (корзин среди), dore wo kureru no ka (которую подарят) to omotte mite imashita ga (думая, смотрел, и), sono uchi ni tsuzura ga minna hoshiku narimashita (тем временем: «между тем» корзины все захотел).

すると、ねずみが出てきたので、

「早くごちそうしてくれ。」といって、むりやりねずみのしっぽにつかまって、ねずみのやしきへいきました。

やがて、もちつきがはじまりました。ねずみたちが大ぜい出てきて、

やあれ　ほい　よいしょの　ほい

百になっても　二百になっても

ねこの声は　聞きたくないぞ

ねこはいやだよ　よいしょの　ほい

と、声をそろえてうたいながら、ぺったんこぺったんこ、とおもちをつきます。

おじいさんは、ざしきにいくつもつんであるつづらのうち、どれをくれるのかと思って見ていましたが、そのうちにつづらがみんなほしくなりました。

そこで、ねこの鳴(な)き声(ごえ)をまねしたら、ねずみがみんなにげていくだろう。Soko de (поэтому), neko no naki goe wo mane shitara (кошки мяуканье изобразить если; mane suru /условная форма/), nezumi ga minna nigete iku darou (мыши все сбегут, наверное; nigeru + iku). そのすきに、つづらをみんなもらっていこうと考(かんが)え、Sono suki ni (в тот удобный момент), tsuzura wo minna moratte ikou to kangae (корзины все получить думая = задумав; morau + iku; kangaeru),

「ニャーオー！Nyaaou (мяу)!」と、鳴(な)きまねをしました。to, naki mane wo shimashita (притворно мяукнул: «мяуканье изобразил»).

そのとたん、あたりはまっ暗(くら)になり、ねずみたちは一(いっ)ぴきもいなくなりました。Sono totan (в тот момент), atari wa makkura ni nari (все вокруг: «окрестности» совершенно темным стало, и), nezumi-tachi wa ippiki mo inaku narimashita (мышей ни одной не стало = все до одной исчезли). おじいさんはつづらをさがしましたが、ひとつもありません。O-jii-san wa tsuzura wo sagashimashita ga (дед корзины искал, но), hitotsu mo arimasen (ни одной нет). それどころか帰(かえ)り道(みち)もわからなくなって、まっ暗(くら)い中(なか)を、あっちへぶつかり、こっちへぶつかりして、やっとこさ、もとのあなの出口(でぐち)からはいだしました。Soredokoro ka (мало того) kaeri michi mo wakaranaku natte (обратный путь тоже потеряв; wakaru – понимать), makkurai naka wo, atchi e butsukari (в полной темноте туда натыкаясь: «ударяясь»; butsukaru), kotchi e butsukari shite (сюда натыкаясь) yatto kosa (наконец: «еле-еле»), moto no ana no deguchi kara hai dashimashita (из прежнего выхода из норы выполз; hau – ползти + dasu). 顔(かお)も体(からだ)もきずだらけです。Kao mo karada mo kizu darake desu (и лицо, и тело ранами покрыты = все в ранах).

「ああ、いたい、いたい。Aa, itai, itai (ах, больно, больно).」といって、よくばりじいさんは、ふとんをかぶって、ねてしまいました。to itte, yokubari jii-san wa (сказав, жадный дед), futon wo kabutte (одеялом голову покрыв = с головой укрывшись; kaburu – надевать на голову, покрывать голову), nete shimaimashita (заснул; neru + shimau).

そこで、ねこの鳴き声をまねしたら、ねずみがみんなにげていくだろう。そのすきに、つづらをみんなもらっていこうと考え、

「ニャーオー！」と、鳴きまねをしました。

そのとたん、あたりはまっ暗になり、ねずみたちは一ぴきもいなくなりました。おじいさんはつづらをさがしましたが、ひとつもありません。それどころか帰り道もわからなくなって、まっ暗い中を、あっちへぶつかり、こっちへぶつかりして、やっとこさ、もとのあなの出口からはいだしました。顔も体もきずだらけです。

「ああ、いたい、いたい。」といって、よくばりじいさんは、ふとんをかぶって、ねてしまいました。